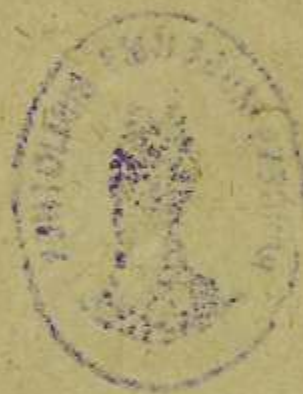

97d000911

Angifelse over de nye

for indførelse i Siciliers Materiel.

Administrativt Refinement over alle	Page
indvandede Fragstener	2.
2 ^{de} Række	2. 10.
forløber Mammuland for det nye Blok	2.
forløber Blok Lægen	2.
forløber det nye Blok Lægen	3.
forløber det nye Blok af det nye Blok	3. 6.
forløber det nye Blok af det nye Blok	3.
forløber i det nye Blok af det nye Blok	3.
forløber det nye Blok af det nye Blok	3.
forløber det nye Blok af det nye Blok	3. 4.
forløber det nye Blok af det nye Blok	4.
forløber det nye Blok af det nye Blok	4.
forløber det nye Blok af det nye Blok	4.
forløber det nye Blok af det nye Blok	5.
forløber det nye Blok af det nye Blok	5.
forløber det nye Blok af det nye Blok	6.
forløber det nye Blok af det nye Blok	7.
forløber det nye Blok af det nye Blok	7. 8. 9.
forløber det nye Blok af det nye Blok	10.
forløber det nye Blok af det nye Blok	8.
forløber det nye Blok af det nye Blok	9.
forløber det nye Blok af det nye Blok	11.
forløber det nye Blok af det nye Blok	11. 12.

- Et brunt purger Lulium for Sarsum pag
 boia kineliglyklor i hons Sarsum et 13
 Durgangz Wharhu med ikke bryg 13.14.
 for en Timur hinund i ligefom stund
 brød og fast, melianikum, etc. 14.
 Durgangz Wharhu med viss bryg 14.15.
 Pliffore for den kinelige i forspørgsfor
 forspørgsfor, Colic, forspørgs febes, for
 rualgia, spud, brækkon, indfølet urin,
 bykinnelse, Epileps, og plag, brok
 og misere, Afarides, hylid for born 15.16.17.
 Durgangz Wharhu med viss bryg
 for for Instrument, Lulium 18.
 Pillula balsamica Stahl 19.
 for Sarsum Sarsum
 hinund hysai, kyst: Menstruis, pilsse 19.
 Pillula Sarsum Sarsum 20.
 blodruspud for Sarsum hylid 21.
 Hærbryg 22.
 for Sarsum og for Sarsum og Sarsum
 for Sarsum Sarsum 22.
 Durgangz Wharhu med ikke bryg 22.
 Sarsum Sarsum for Sarsum bryg 22.
 for Sarsum Sarsum, men med 23.24.
 for Sarsum Sarsum 24.
 Durgangz og for Sarsum Wharhu med ikke bryg 25.
 for Sarsum Sarsum hylid hylid hylid 26.
 Durgangz og for Sarsum Wharhu med ikke bryg 26.
 Essentia amara hylid for Sarsum
 Wharhu, hylid, hylid, hylid, Diathea
 Sarsum, hylid, etc. 27.
 Durgangz og for Sarsum Wharhu med ikke bryg 27.

linulig for ledvægen, Rheumatyke	27.
og forbyrde Samfundet	28.
Pulvis Juværas medicis, hh. iij. Anus bry	28. 29.
Omik Pulvis for brug af iij. Anus	29.
frad for forsaars end profitt. Diaphoret	29.
----- primit: Træke -----	30.
Omik Juværas, saant og for iij. Anus	30.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	31.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	31.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	32.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	33.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	33.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	33.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	33.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	34.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	34.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	34.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	35.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	36.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	36.
forbyrde Pulvis for linulig. For nu	37.

Ind medicinsk agioma i sin, smuth	37
Blodsygtes Gram sag og Lur	38
in nobil simul: 3 ^o medicam:	38
no for gidung & Nam paa	38
for histen, smad no	38
Medicinsk agioma in om	38
Diarrhea no i sin feber, um ill	38
Blodsyg	39
smad Labro dipuntum	39
Blodsyg no 2 ^o Stage	39
nam sygnu til catarrh. for omu	40
diminutione til forstid i melle	40
Blodsyg og Hemoroides	40
1. ind forsyndt med Pulmones Hysta og	42
Composition	42
2. ind corrigende salvan til sinu Sygde:	42, 43
3. Electuarium antidysent:	43
smad Akud og omu sinu Blodsyg	43
for inflammation i lungen, anslade	44
lygtski pleuritis, peripneum: etc.	44
Blodsyg omu til Blodsyg	47
Liquor for for sygde	46
for forsyndt med Menstruum	46
for forsyndt med Menstruum	46
observation angaaende sinder omu sinu	47
Delu for sygde	47
Blodsyg omu deictum simul i forsyndt	48
syndal, floe, stam og salu sygde	48
syndal, floe, stam og salu sygde	48
syndal, floe, stam og salu sygde	48
syndal, floe, stam og salu sygde	49
syndal, floe, stam og salu sygde	49
syndal, floe, stam og salu sygde	49

Blavens smik dulle m... - - - - -	50.
simulij i transe... etc. - - - - -	50
medel... etc. - - - - -	50.
blav... af... - - - - -	51
observed... - - - - -	52
Quinquage... - - - - -	52
du... af... - - - - -	53
part... - - - - -	54
leg... - - - - -	54
medicam... - - - - -	54
obs... - - - - -	54
obs... - - - - -	55.
obs... - - - - -	55.
obs... - - - - -	56.
obs... - - - - -	57
obs... - - - - -	57
obs... - - - - -	57.
obs... - - - - -	57.
obs... - - - - -	58.
obs... - - - - -	58.
obs... - - - - -	58.59.
obs... - - - - -	60.
obs... - - - - -	60.
obs... - - - - -	65.
obs... - - - - -	69. 93.
obs... - - - - -	69. 93.
obs... - - - - -	69. 93.

Lufth flafte timmer i farnid i murel	93.
for felmsfr i fult 2: mand	69. 93.
for ang den fuffen og all	
flage brunt flige	69. 93.
for fult i brunt pua	
nu brunt dars	69. 94.
for pleuritis, Apft. etc.	70. 94
for al flage amann liin	
for al eller folid	93. 71.
for al flage farnid	93.
for bijed, ja for bijed	76. 94. 72. 73.
for al flage brunt	
for farnid ang og klappan	94. 72.
for roft flid	94. 70.
for lufte flage, fult dars	94. 71.
afgarnit fult etc.	94. 72.
for farnid, roft, podagra	94. 86.
lighamne	94.
for og fult flid	95.
for fult dars	
for flid	95. 73.
for fult	95.
for lufte flage	95.
for i fult, fult etc.	95.
for, fult, dars dars	95. 76.
for og dars gift. dars dars	95. 76.
for dars i fult, fult	95.
for i fult	95.
for i fult of lars	95. 73. 74.
for dars	95. 73.
	96.

farum attest for fano gressinches Amis 102
lynt. for fiddig Heber og dafnina 102
i Salva Lebes 102
Attest - for fink i salivna og strang. 103.
Bruensers Attest for fannus fadfa - 103.
Reblers lynt. 103.
Baron dithofens Attest for fannus 103.
Beckmans Attest om fannus 104.
Herronsetts og Reions om fannus 104.
Hugviffand luy, ma fannus og fannus 104.
C: fannus spiritus volatilis balsamicus 105.
kinnu i Otta, Epilepsi, fannus, fannus
mull fannus, Salva og fannus Lebes.
annu fannus Lebes, fannus fannus,
fannus fannus fannus, fannus fannus,
fannus fannus fannus, fannus fannus,
i fannus fannus fannus: 104
fannus fannus fannus 107
episc: Trinctura, Phthisica fannus:
i fannus fannus, fannus, fannus, fannus
fannus og fannus fannus 107.
Essentia Lagans Letu 107.
Aqua optalmica for fannus 107
Concoctio fannus fannus fannus
for fannus fannus 109.
fannus - fannus fannus fannus 109.
Rapt til at fannus fannus fannus og
fannus fannus fannus fannus 109.

Sund luger i Samtømmet hender - 109.
 Sel An i Samtømmet hender - 109.
 Prop: ut händigt. Samtømmet
 allen faren lag lamm glend - 109.
 Pijonnam - 109.
 End hit faren - 109.
 hit ut luger faren af etc. 109.
 giorn carius ligs
 Prop: farn stergitium - 109.
 ut propis singl lak - 109.
 samtømmet megglus etc. 109.
 ut samtømmet farn mol - 109.
 giorn glug
 guld lammig - 109.
 plupon farn liggam - 110.
 balm mad mig - 110.
 got. Demange fimpot. King - 110.
 yabr esens
 himel. i allen stags mure, ugbrudt
 biler, lighamne mad - 110.
 suam pin, colic, farn, farn
 glend, farn, farn - 110.

Turbintans balsam of life himel. i
 farn, gravel, colic. blubdring
 ug auter i marn farn - 111.
 stem pin mad, laldig, farn, farn,
 blaafog, lild, farn, farn, farn,
 mig, lild, farn, farn, farn
 farn, farn, affaldigt, farn - 111.

Tuberc. item Stru, flaud, mentis, fuisse
Paco, Bugmud, frosu, gultsch, lam,
fnd, firothlappu, plunius, ven
matism, for pockhsh, firkling
despsh, bigher etu — M.

Theridia Venetiana simil: mad gift, fust,
bit, hie, Puro up gultsch d'gr, kure
fudin, flaud, (Hag, Epilepsie, on
Jugum: fomme fura, gigh, madagra
Chiragra, mad i foltu, d'gr,
mijoro, luan agbr, f'gr,
foltu, folio: maom f'gr, f'gr,
Doru, kornig, firothlappu,
Wylmagpign, milt f'gr, gultsch,
gure, u'gr, u'gr, kure
Pdes edid, blod fat, bigher,

Tilli gratia probatum simil: i f'gr, lumbura
maom - lura, u'gr, lumbura f'gr, f'gr,
mad ag f'gr, miferere, mad ag f'gr,
f'gr, u'gr, f'gr, f'gr,
f'gr, f'gr, f'gr, f'gr, f'gr,
f'gr, u'gr, f'gr, f'gr, f'gr, 113.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Kort Medicinist Underviisning,

Svorledes

De, som fra Kiøb-Stæder, hvor nogen Doctor
er, ere langt fraværende, sandtformeligst nogle faa
og probate Medicamenter curere sig selv,

Fornemmeligen

Nordlands Ind- byggere,

Og

De Reysende

Til beste forfattet og bekostet

af

Johann Gottfried Erichsen,

Med. Doct. & Physico Regio Bergensi.

BERGIS mense Majo 1749.

Roth Medicinal Lindt's

Handwritten

Dr. Johann Gottfried Erichsen

at the Royal Hospital in Berlin

of the Royal Medical Academy

Handwritten

Receptaculum

phlegma

Handwritten

Dr. Erichsen's

Handwritten

Handwritten

Johann Gottfried Erichsen

Med. Doct. & Physico Regio Berlin

Handwritten

Fortale.

Sa af de mange mediciniste Consultations-Skrivelser, som fra Nordland ere hidkomne, er fornummen, i hvad for en yderlig Nød og Forlegenhed de godt Folt befinder sig, paa saa langt bortliggende Steder, hvoraf nogle ere meere end 160 Miile herfra beliggende, og neppe eengang om Aaret noget Raad, i forekommende Svagheds Tilfælde, herfra land indhente; Saa har jeg heraf tagen Anledning og funden mig af min Samvittighed forbunden, at tiene bemeldte langt fraliggende Indbyggere med en Indretning af nogle probate Medicamenter for de hos dem meest gangbare Svagheder; Hvilke Medicamenter mestendeels af de her i Landet vorende Urter ere præparerede, (hvilket jeg for Indbyggerne under herbærende Clima holder for tienligst, og meest med deres Naturel overensstemmende) med hosføyet korte Underretning, hvorsore et hvert i sæt er got og tienligt, hvorledes det skal bruges, og hvorledes man derhos maa forholde sig.

De som have Lyst at anstaffe sig et eller andet heraf, for i Nøds Fald at have det ved Haanden og betiene sig deraf, de behage kun ved Bud eller Skrivelse at adressere sig enten til mig eller til de her værende Apothequere.

Min Bemærke er altsaa kun med denne Indretning af et got Hierte at tiene disse Nødlidende og langt fraliggende

gende Mennesker. Med Tiden skal jeg, om Gud ellers
forleener Liv og Sundhed, meddeele de Lysthavende flere
slige probate Stykker, som jeg in Praxi her paa Stedet har
befundet meget gode og tienlige.

Elixirium Laxans

Med hosføyet

Uimindelig Raisonnement

Over alle

Indvortes Sygdomme.

Isse Draaber Laxerer gandske sagte, reenser Blodet og Ma-
ven, og forarsager god Appetit, og er altsaa i mange og ad-
skillige Tilfælde tienlige. Thi alle indvortes Sygdomme
haver fornemmeligen 2de Hoved-Kilder, nemlig en forder-
vet Mave og et fordervet Blod. Mavens Land paa adskillige Maader
forderves, som jeg her ikke vil opregne, men alleene vitse, hvorledes
den samme Land forderve Blodet. Mavens er den første Blod-Fabrique,
hvor det nye Blod forfærdiges. Den tillaver af al den Spitse og Drik,
som vi nyder, en hvild Saft eller Qvint-Essentz, som kaldes Chylus, af
hvilken siden formedelst Circulation og de øvrige Viscera endeligen til-
beredes en rød Saft, som egentligen kaldes Blodet, og saa videre.
Efterdi nu Mavens er det første Verksted, hvor Livets Saft, som ved
lgeholder vor Machine, og udgør vel tredje Deelen af samme, tilbere-

des, saa er det billigt, at man paa saadant et Sted, hvor man har lang
 Bæy til Doctor og Apothequer, altid haver i Huset og ved Haanden
 saadant et Middel, som man strax, saasnart man ved denne Fabrique
 merker den mindste Confusion eller Uorden, sicker Land gribe til, og
 derved forebygge og ligesom i Fødselen qvæle de onde Suiter, som følger
 deraf. Ligesom man med en Finger Land slutte en Buis i Asten, hvil-
 ken, naar den har grebet videre om sig, man siden neppeligen med man-
 ge hundrede Tønder Vand Land dempe; Saaledes er det og med Ma-
 ven, der Land man med en ringe Ting forebygge mange og store U-
 lykker. Er Mavens Function eller Forretning (som man kalder Di-
 gestion eller Fordøjelse) ikke i god Stand, saa bliver strax i Mavens
 lagt en slet Grund til Blodet. Ligesom man i en skiden Gryde en Land
 vendte at faage god Mad, saa Land og en uren og fordervet Mave ikke
 tilveiebringe godt og sundt Blod, og saaledes Land Mavens i Grundens
 forderve Blodet; thi det gamle eller forrige Blod gaer hver Dag og
 Time bort, i det samme formedelst Circulationen destrueres og forme-
 delst Secretiones fordesles, forfalder og forandres til adskillig Slags
 Ureenligheder; efterdi hver en Draabe Urin (Blis) Sved, Galde,
 Slim, Spyt &c. har forhen engang været Blod. Saaledes gaar
 dagligen det gamle Blod bort, og det nye indtager igjen det forriges
 Sted, ligesom der stedse kommer unge Mennesker i Steden for de gam-
 le og bortdøende. Naar nu saadant nye Blod i sin allerførste Præpa-
 ration eller Tilberedelse er slet, saa bliver med Tiden det gandske Blod
 fordervet, og tillige med Blodet de faste (solide) Legemets Parter,
 som deraf skal have deres Næring og holdes ved Lige. Heraf renser sig
 Skorbug, Spedalskhed, Kløe eller Udslag, Skurv og Saar, hidsige
 Feber, i sær peripneumonix, pleuritides, eller Feber med Sting &c.
 hvilke alle have deres Oprindelse deraf, at Blodet formedelst sin Tyk-
 hed og Slimighed staar stille og forstoppes i Aarerne. Og naar det
 er kommet saavidt, da maa man angribe Sygdommen ikke alleneste i
 Mavens, men endog i Blodet selv, formedelst Aareladen og Sved.
 Det er derfor en stor Fordeel, at man i Tide er betænt paa saadanne
 Ting, som Land forekomme alle disse Uleyligheder, nemlig: ved L. imp.

sældig Laxeren at reense og styrke Maben, og forsøge dens Fordonelses
 Kraft. Og saadan Virkning præsterer nærværende Elixir. End-
 skont nu nogen paa de langt fraaliggende Steder imellem stunder gikne
 onskede i Tide at bruge noget Middel, saa kand saadan en dog ofte
 ey forend efter lang Tids ja Aar og Dags Forløb bekomme saadant.
 Herudover er mit Bemærke, at tiene saadanne Folt med deslige Ind-
 retninger, og at raade dem til at anskaffe sig samme. Saadant et
 Medicament nu, der ligesom i første Fødsel og Udspring kand quæle,
 dempe og forekomme den halve Deel af de indvortes Sygdomme, er ne-
 sten at agte og ansee, som et halvt Universale. Hermed vil jeg ikke just
 statuere, at al den Slæde, som Blodet kand tilføyes, eller alle Blodets
 Sygdomme, skulde have deres første og eneste Oprindelse og Udspring
 fra Maben af, i det jeg heel vel veed, at de fordervede Viscera eller Ind-
 volde, som skulde reense Blodet, formedelst Mangel i deres naturlige
 Forretning, nemlig Secretion og Excretion, ogsaa kand forderve Blo-
 det, saavel som og den indvortes Luft, der enten kand være for varm
 eller for kold, hvoraf kommer det, som man kalder Forhidselse (exæstu-
 atio) og Forkølelse; Illegemaade Sindets alt forhæftige Passioner, saa-
 som at ærgre sig, blive forskrekket &c. Alt Splise og Drif, og flere des-
 lige indvortes Fiender af vores Sundhed, som alle kand alterere, foran-
 dre og forderve Blodet. Enten nu den første Oprindelse til Sygdom-
 men er kommen inden eller uden fra, saa tiener disse Draaber derimod,
 i det de reenser Blodet og Maben, undtagen, naar saadan Blodets For-
 andring allerede til en hidsig Feber skulde være udfalden; efterdi alle
 Fiendtlige Aarsager til det Menneskelige Legems Svagheder, kand dog
 ikke tilvære bringe mere end 2 Slags Sygdomme, nemlig hidtige og
 kolde; thi endskont man kand opregne meere end 150 indvortes Syg-
 domme, saa henholder dog de samme alle til een af de tvende Classer, at
 de enten kaldes langsomme, det er kolde, eller hidtige (morbi chronici
 eller acuti.) Hvo som nu kun veed, at hans Sygdom ikke er hidsig, han
 kand altid sikker bruge disse Draaber, og aldrig misbruge dem, Syg-
 dommen maa endog have hvad Navn den vil, ja om han end ikke veed

at

at nævne den, saa kand han dog curere den, naar han kun veed, at det er ingen hidfig Feber han har. Her tales nu ikke om kolde Febres, det er saadanne, som i nogle Timer eller Dage gandske ophører, og, saa oftede kommer igien, alletider begynder med Kuld, Bysen og Skælvelse, hvorpaa nogle Timer lang følger Hede. Thi disse Febres hører med iblant det kolde Slags Sygdomme, og disse Draaber hjælper og derfor, dog at man ikke tager dem ind just i den eller de Timer, da Feberen (paxoxysmus Febrilis) staar paa. En hidfig Feber dertimod kommer kun allerførste Gang med Kuld, Bysen og Skælven, derpaa følger en bestandig Hede, som ikke forlader Patientem gandske, førend han enten kommer sig igien eller døer; endskjønt saadan hede nogle Timer om Dagen kand ikke være saa stærk, som ellers, saa holder den dog ikke gandske op. Derhos findes en stærk og hastig staaende Puls, brændende tør Hede og Tørst, og, naar det tegner sig got med Sygdommen, kommer Sved og tyk Urin frem imod den 7de Dag. Patientem kand derhos ikke gaae oppe, lidet eller intet sove, hvilket dog hos kolde Febres og mange andre kolde Sygdomme vel kand skee. Nogle har og ved hidfige Febres stærk Hoved Pine, Sting i Siden, Hoste &c. nemlig eftersom Febrens Art og Beskaffenhed er til. En hidfig Feber varer ikke over 3 Uger i det længste, og naar 24 Dage først ere forbi, saa er der ikke Fare ved meere; men en kold Feber staar paa imellemstunder i nogle Maaneder, og andre kolde Sygdomme i heele samfælde Star tillige, og jo ældre de bliver, jo farligere ere de, hvilket alt ikke forholder sig saaledes med den hidfige Feber, undtagen at den imellemstunder dog sielven, falder hen in Febrem lentam & hecticam, det er, til en tørrende Feber. Hvor nu slige Tegn findes til hidfige Sygdomme, der, sier jeg, maa man vel tage sig i agt for at bruge disse Draaber, saavel som i Almindelighed for alt det der kand purgere, og i dets Sted bringe andre Ting, hvorom jeg og paa sit Sted skal give fornøden Raad og Underretning. Stol er det, at Draaberne tiener i de fleste Sygdomme; thi naar man regner omtrent 25 Slags af hidfige Febres saa bliver i det mindste endnu 25 andre Slags Svagheder til overs, hvor de kand være tjenlige. Ja endog naar de bringes i Tide, saa kand

magt og dermed præservative forekomme og afvende mange hidfige Fe-
 bres hvilke nemlig, som forhen er meldt, rejses sig af en langsom og
 lidt efter lidt tiltagende Blodets Fordervelse, formedelst en svag og for-
 dervet Mave, hvilken Blodets Fordervelse, naar den kommer til sin høje-
 ste Grad, ligesaa snart kand slaae ud til hidfige, som til kolde Sygdom-
 me. Saa ere og nogle Sygdomme, hvori Curen vel ikke egentligen be-
 staar i at Laxere, men hvor dog Nødvendigheden udtræver, at Livet
 derhos maa holdes aaben; thi forstoppet Liv fører aldrig i nogen Syg-
 dom noget godt med sig. Der kand nu en liden Portion af 30 til 50
 Draaber tiene til at forstæffe en Abning. Ligeledes kand og de Personer,
 som stedse Nat ind og Nat ud plages med haardt og forstoppet Liv, saa-
 som fornemmeligen hypocondriaci og hystericae, eller de, som med
 Milt-og Moder-Svagheder ere beladte, have god Nytte deraf, naar de
 nogle gange om Ugen indtager en liden Portion om Morgenen, for at
 befordre Abningen, og drive Vindene, hvoraf deres Herte-Angest el-
 ler Renoveller fornemmeligen kommer; thi disse Draaber ere tillige en
 god Milt-Essentz. I alle slags sterke Blodstyrtninger, oven eller neden
 til, er vel ikke tiensligt, saalænge de flyder, at purgere, dog er fornødent
 at holde Livet aabent derhos; thi Forstoppelse er endnu meere skadelig
 end Purgation. I slig Tilfælde var det nu vel bedre, at betlene sig af en
 blodglørende Clysteer, hvilken jeg og paa sit Sted vil beskrive; men skulde
 man paa saa langt fraliggende Steder ey have saa megen Forraad af Me-
 dicin ved Haanden, da kand man i Nødsfald sikker behjælp sig med en
 liden Portion af disse Draaber, som da ofte maa indtages. Ligesaa dan
 Viskaffenhed har det og med Barsel-Koner, som sikker kand hielpe sig
 dermed for haardt Liv; thi det er dem meget skadeligt, at ligge i Bar-
 sel-Sæng over 2 Dage, uden Abning; icserdi forstoppet Liv hindrer
 deres Reenselse eller Afgang i Barsel-Sængen (Lochia) og de tilba-
 geholdene Vinde og Ureenligheder udspænder det flappe Liv saa stærk,
 at det siden, saa længe de lever, kand blive gandske uskicket; thi heraf
 kommer det just, at saa mange klage sig, at de i deres Barsel-Sænge
 har faaet et høyt Liv. Naar man i Tide sørger for den tilbørlige Ab-
 ning, saa tør man ikke, efter 8 eller 14 Dages Forløb være bange for
løst

løst Liv (Diarrhoea) hvilken just kommer deraf, at de forlænge har ligi-
 get hen uden Abating, hvorudover Ureenlighederne faar Tid til at ges-
 raade i fermentation, at blive skarpe og angribende (acres & corrosivæ)
 og at sette Tarmene eller Indvoldene i Inflammation og kold Fyer. Thi
 naar det er kommen saavidt, saa bryder det ud til en Diarrhoeam, som
 ofte drager Døden i Folge efter sig; naar nemlig Tarmene saa stærk
 ere Angrebne, at den kolde Fyer har slaaet sig dertil. Nu passede sig
 vel i denne Omstændighed en blodgørende Clysteer langt bedre, naar
 man kun havde den ved Haanden; men i Nødsfald er en liden Portion
 af disse Draaber, enten dagligen eller hveranden Dag indtagen, lige-
 saa sikker. Dersom man kand faae Børn, som har Orme, til at ind-
 tage disse bittre Draaber, da curerer de dem for Orm, høyt Liv og for-
 dervet Mave. Dog vil jeg paa sit Sted recommendere et bedre
 smagende Medicament for Børn. Hvo som plages med Durch-
 løb (Diarrhoea) kand og curere sig dermed, saasom disse Draaber
 baade laxerer og styrker Maven, naar han Dagligen eller hveran-
 den Dag tager dem ind om Morgenen; Thi naar Naturen af
 sig selv laxerer, saa skal man hjælpe den med laxerende Medica-
 menter, og ingenlunde hindre eller staae den imod med stoppende
 Ting. Saasnart som alle Ureenligheder ere borte, saa hol-
 der det løse Liv op af sig selv. Bruger man dem efter Uergerats og
 Alteration, saa udfører de Galden, at samme ikke, ved langvarig Op-
 hold i Tarmene, kand blive skarp (corrosiv) og gøre Skade. End-
 skönt det er en i Erfarenhed velgrundet Sandhed, at jo mindre Sen-
 ge-og Stue-Varme, og jo mindre Medicamenter man bruger for Børn
 i Smaa-Kopperne, jo bedre er det; saa er det dog tillige en medicinsk
 Sandhed, at man i den Tid, naar de grasterer, skal lade sine Børn
 flittig laxere, førend de blive syge, paadet at Smaa-Kopperne, naar
 de kommer, ikke skal finde saa meegen skadelig Materie for sig, og i
 Sær, at Maven maa findes reen, at ikke een skadelig Diarrhoea, eller
 løst Liv tillige med Smaa-Kopperne skal slaaes dertil. Smaa-Kopper-
 ne ere en slags hidsig Feber, og en hidsig Feber ligner en Ilde-Brand,

hvil-

hvilkken tager des grummere af Sted, jo meere fænge eller ledbræ-
 dende Materialier den finder for sig. Det er at sige: Smaae . Kop-
 perne bestaar dert, at vor Legems Bædster geraader i Gang, Arbejde
 eller Fermentation. Nu ere usunde og ureene Bædster meere tilbøy-
 ellige til Fermentation, end de sunde. Jo større altsaa forraadet af
 hine er i vort Legeme, jo større er Farligheden i Smaae . Kopperne.
 Derfor er det got at skaffe saadant bort i Forvejen, saa me eget man
 kand. Hertil tiener og disse Draaber, naar man ikke har andet ved
 Haanden. Ellers smager mine Laxeer-Pulvere, som for Børn ere
 indrettede, langt bedre, naar man dermed er forsynet. Naar Børn
 har Skurv, (onde Saar i Hovedet) eller anden Udslag, Flod, røde
 Øyen, flydende Ører, Orme i Livet, haard Stoel-Gang (tenesmus)
 Bøxtarmens Udfald, Forstoppelse paa Vandet, (som hos Børn kom-
 mer af Slim, og cureres med laxeren) Stik-Flod, Spree i Mun-
 den; da ere disse Draaber og tienslige, dog smager Syrupus Laxans
 og forbemeldte Laxeer-Pulver for Børn angeneemere, og derfor
 bringes de lettere til at tage dette ind. Har en Amme Mangel paa
 Melken, som kommer af en fordervet Mave, tykt og usundt Blod, el-
 ler og, om hun vel har Melk nok, men samme er usund, saa Børnet
 intet Got har deraf, da ere disse Draaber me eget gode at give hende
 ind, og Børnet skal tillige purgere, og komme sig af den Medicin, som
 det nyder af Ammen formedelst Melken. Derover er det en medicinsk
 Regul, at man den samme Dag eller Dagen efter at Ammen har
 purgeret, aldrig skal give noget Børn noget ind at laxere paa. For
 frugtommeltge Koner ere smaae Portioner og ofte brugte me eget tien-
 lige for forstoppet Liv, Binde, Knib i Maben, uordentlig Appetit til
 urimeltge Ting, saag for Madlede (Bæmmelse over Maden) og Op-
 kastelse. Dog maa de derhos i de første 3 Maaneder nogle gange Aa-
 relades paa Armen til $\frac{1}{4}$ Pund Blod, end og eengang hver Maaned,
 i Fald Noden udtræber det, og Accidentia ikke ellers vil give sig. De
 samme Draaber tiener og for falske Beer (Flagger) og efter-Beer,
 som forarsages af Ureenligheder og Binde i Livet. Hvo der har Slim
 for Brøstet, eller Hoste, er Trangbrøstet (asthmaticus) og har Flod,
item

item, hvo der har tykke opsvolne Fødder og bleeg Farve, er opblæst, eller har Battersot imellem Hud og Kød (aqua intercus) dog saa at Battersoten ey er kommen til den høyeste Grad, eller har slaaet sig op i Livet, den kand med disse Draaber curere sig, dog maa han derhos eengang hver 8 Dage bruge Purgeer-Pillerne, som ere stærkere og med Eftertryk udfører Vandet, hvilke jeg og paa sit Sted vil beskrive. Hvo der har Gualsot, Sovr-Syge, Stikflod, rides af Marene (incubus) har Melancholie, Lammelse paa et Ledemod, Siget, kand tillige med flittig Aareladen hermed curere sig, naar han hveranden Dag indtager disse Draaber, og dertimellem hveranden Dag bruger de gelinde Mixtura mundificans i Spiritu Cochleariæ, som ey er for stærk, eller og i Cochlearin Vijn eller Saft indtagen. Thi alle disse Sygdomme, og i sær Sigten, bestaar i et tykt Blod, og scorbutiske, slimige og skarpe Bædster, som ey uden Smerte kand trykkes frem igiennem de smaae Aarer og Gange. Hvo der har Opløstelse og uordentlig Appetit, det er, naar Spise-Lysten er enten alt for stor eller alt for liden, hvilke begge forarsages af en fordervet Mave, eller rettere at sige deraf, at Liquor gastricus, som ellers og kaldes succus pancreaticus, er fordervet; da er Mixtura Laxans eengang og Mixtura mundificans den anden Gang brugte, et gandske Probat Middel dertimod. Ligeledes i Colica eller Skæren og Riven i Livet, som kommer af Vind, Slim eller skarpe Bædster; saa og i de Begavninger (convulsiones epilepticæ) som ikke have Causam moralem, men Materialem til Grund; item i forstoppepe eller forlænge udeblivende Mensibus, eller Qvindfolkes Tider, naar man i hver Maaned 6 Dage efter hverandre bruger disse Draaber imod og i den Tid, da Tiderne (menses) skulde vendtes, og om endskiont de flyder noget lidet, saa tør man dog derfor ikke ved, at holde op, men udholde Curen i 6 Dage. Hver Dag indtages en liden Portion, saa at det just virker 2 Gange. Derhos var det got, og Curen blev tilstrækkeligere, naar man først Aarelod paa Foden ved Knoglen til $\frac{3}{4}$ a i Pund Blod, ligesom Personer er stor og corpulent til, og dagen derefter brugte Pillerne, og endelig Dagen efter Pillerne begyndte med

B

Draa-

Draaberne, og saaledes stændig i 6 Dage holdt sig i en maadelig Aabning. Dette alt vænner Naturen til sin naturlige Udskydelse nedentil. De curerer og den hvide Flod hos Fruentimmer, som kommer hos dem i Steden for deres egne Tider, eller og forarsages af usunde og phlegmatiske Vædster. Ligesaa Gonorrhœam (Sædens Flod eller Dropperen) hos Mandfolk, som af Fransosiske Ureenheder paa skyldig eller uskyldig Maade ere befængte. Dog hører her meere til end Draaberne alleene, nemlig Piller, blodrensende Pulver, Decoctum eller i det mindste *Mixtura mundificans*, Aareladen, Sved, og derhos at holde sig varm og en god Diæt.

Nu har jeg nævnet mange, dog ikke alle Sygdomme med Navn, hvilke dog alle har ikkun 2 Hoved-Kilder, nemlig en fordervet Mave og fordervet Blod. Begge disse Hoved-Kilder kand nu disse Draaber curere. Ligesom nu alle Sygdomme har kun 2 Kilder eller Udspring, saa har de og, som forhen er demonstreret, kun 2 slags Natur, nemlig den ene og mindste Deel Sygdomme er af hidsig, og den anden og største Deel er af kold Natur. Og dette sidste Slags kand formedelst disse Draaber, dog imellemstunder med Hjælp af Pillerne og *Mixtura mundificante*, cureres. Hvo der vil bruge et stærkere purgans, end Draaberne ere, kand tage Pillerne. Og hvo som uden purgeren kun vil reense Blodet, og styrke Maven, for at præservere sig fra Storbug og deslige Sygdomme, naar han endnu ikke dermed er behæftet, men kun frygter derfor, han kand kun bruge *Mixturam mundificantem*, og imellemstunder engang derhos *Mixturam Laxantem*. Loddet af disse Draaber koster i Ort, og dermed kand man i det mindste 4 gange temmelig stærk, og en 6 eller 8 gange gelindere eller maadelig laxere og stæffe sig Aabning. Draaberne maa hver gang først vel omskulpes, og indtages i Cochlearie Vits eller anden Vits, item i Aquavitæ, Brendevits eller kolt Thee. Dog i hvad man bruger til at tage dem ind i, saa maa altid tilforn et godt stykke Sukker smeltes dert. Ellers løber Draaberne sammen, eller stiller sig ad som Melk. Ligesaa maa Blafset og altid vel rystes eller omskulpes; thi det stærkeste af Draaberne

st.

setter sig paa Bonden. Den allerstærkeste Dosis er 150 Graaber, ellers ere 80 til 100 et maadeligt Laxativ. I andre Tilfælde, som oven er meldt, eller og for svage Naturer kand 30 å 50 Graaber være nok. Ellers maa enhver saalænge probere, indtil han finder den rette Dosis for sin Natur. Børn efter som de ere yngre eller ældre til, kand tage 20 å 40 Graaber. En halv eller heel Time derefter drikker man Thee, og efter 2 Timers Forløb en tynd Klod-Suppe, eller og varmt Oll med Smør og Sukker i. For Resten kand man derpaa til Middag spise hvad man vil, dog varm Mad, og ikke Mælk, eller noget suurt. Ved dette Laxativs Brug tør man ikke, som ved andre deslige, holde sig inde, men man kand frit gaae ud og arbejnde uden Frygt, efterdi det ikke bestaar af purgantibus alleene, men og af Mave-størkende og varmende Ting.

Pilulæ purgantes, eller Burger-Biller.

Disse Biller purgerer temmelig stærkt, dog sikkert, derfor maa man ikke bruge dem saa ofte hos svage Personer, og aldeles ikke udi hidsige Febrer, men alleene udi kaalde og langvarige Sygdommer, nemlig udi alle slags Ureenlighed og Blodets Slimagtighed, saasom Skab, Spedalske, Skierbug Fransoser, Dryppert (Gonorrhæa) den hvide Flod, den slags Battersot, som er mellem Hud og Klod (aqva intercus) tykke Fodder, Flaad, ureen Mælk, forstoppede menses (Qvindelige Tider) formedelst det slimagtige Blod, Sigt, som ikke kommer af Blodets Mængde, men af dets skarpe Bædster; Snue eller Krim, røde Duen, Svulfsot, slimig Hoste, Labmbed eller en Tilhøylighed til Slag, som kommer af et ureent, Skierbugigt og slimagtigt Blod. De ere og tienslige for en fordervet Mave, den kaalde Feber, Orme eller Mal i Livet &c. Udi saadanne Tilfælde kand man bruge dem eengang hver 6te å 8de Dag. Saa at en heel Portion paa engang er for et voksen Menneste, og koster 12 Skilling; Et Barn 10

Nar gammel, giver man ikkun Halsparten. Man skæerer det i støl-
 ler og gører Piller, det er, smaa Kugler ligesom Hagel deraf, saa
 mange man vil. Man tager dem ind udi lidt kaaldt Vand, eller udi
 lidt kold Brød, Honning, Oblate eller udi nogen kaagte Blommer, af
 hvilke Steenene ere udtagne. Saadan Blomers Soppe er ogsaa god
 derefter at drikke, ellers drikker man een Time derefter Thee, og to
 Timer efter Theen, en tynd og simpel Riis-Soppe, eller varmt tyndt
 Hi med Smør og Sukker tilreedet uden Brød. Til Middags æder
 man tynd og let Mad, men aldeles lidet og gandske intet siur eller
 haard Splise. Om Aftenen lit Brød eller to blødsodne Eg. Paa
 den Dag drikker man ingen Bijn og langt mindre Brendevlin. Man
 fand om Eftermiddag glerne gaa ud, naar det er ret varmt Beyrligt,
 thi Varmen er herhos god, men Kulden skadelig. De sunde Menne-
 sker kunde til Præservation aarligen nogle gange bruge dem, saasom
 ved Host og For-Aars Tider, dog de, som sig samme Tider pleyer Aare-
 lade, formedelst Blodrighed (plethora) gører bedre, at de først Aare-
 lader sig, og 2 Dage derefter bruge Pillerne. Thi at purgere efter
 Aareladelsen haver meer Raison, end for Aareladelsen, efterdi Blodet
 lader sig da bedre reenses, og bliver ikke saa let inflammmeret. Thi
 Plethora forhindrer Secretiones og Excretiones og fordrager ingen
 Drift! hværken med purgeren eller Sweeden ic. Jeg pleyer sielden or-
 dinere, at nogen for ureent Blod skal purgere, uden først at Aare-
 lades, og midt under Curen enten for hver Purgation at Aarelades,
 eller i det mindste maatte een Aareladelse skee imellem 2de Purgationer,
 saa curerer jeg desto sikkere og hastigere, og haver ikke at frygte for saa
 mange slags Accidencer.

Pul-

Pulvis Laxans pro infantibus.

Eller

Et lindt Purger-Pulver for smaae Børn.

Dette Pulver er besønderlig tilbereddet for Børn, og er tiensligt i alle de Sygdomme, som forhen hos Elixir og Piller er vorden meldet; thi de Piller eller Elixir kand virke det samme hos Børnene, som hos de voksne naar de ellers saasom ilbesmagende Medicamenter saa lettelig kunde forebringes Børnene, saasom dette Pulver, hvilket er uden Smag. Ja man kand gjøre det end nu listigere, naar man bager smaa Kager af Mandler og Sukker ic. og blænder deriblant Pulveret, saa æder de samme ligesaa gierne, som andre Sukker Kager, og laxerer derpaa. Ellers indgives Pulveret om Morgenen, udi Melk, Fløde, Honning eller udi en liden deel Brød eller Havre-Soppe. I det øvrige forholder de sig paa samme Maade, som jeg hos purgeren, de voksne Folk haver foreskrevet; fornemmelig, maa de ikke saa snart der paa æde. Besønderlig hjælper dette Pulver imod Orme i Livet, for et tykt og høyt Liv hos Børnene, saa og for Tæring, og alle slags Udslag og Flaad. At Børnene ofte dermed purgerer for og efter Smaa-Paakkerne, er særdeles got. Man kand saa længe det er fornøden udi hver 6te og 8de Dag, give det engang. Naar Børnene, som jeg tilforn har meldet, haver en Tæring, det er, mavre Lemmer; men et tykt og haardt Liv, sterk Appetit, og imod Niftenen en brændende Hidsighed eller en lind Feber; (hvilket alt kaldes med et Ord *Atrophia* udi Medicinen) saa udfordres til sig Cur endnu meere end dette Pulver; man maa i de øvrige Dage, da de ikke laxerer, give dem af de resolverende og digerende Draaber 3 à 4 gange daglig, og hver gang 30 à 50 Draaber, hvilke jeg herefter vil beskrive, hvilke og ikke ik-

de smager. Thi den Slimagtighed, som haver tilstoppet Glandulas Mesaraicas & Vasa Lactea, og er Aarsag til denne Krankhed, maa først worde præpareret eller løset, førend den kand ud purgeres, om end laxer Pulveret tillige resolverer, saa strekker det dog ikke her til alleene. Paa den 6te Dag bliver altid Draaberne ophævet, og et laxer Pulver forbrugt. Paa saadan Maade kand Børnenes Tæring lykkelig cureres i 6 á 8 Ugers Tid, da derimod den Sygdom hos de voksne oftest er incurabel. Et Barn fra 6 Maaneder ind til 1 Aar gammel, kand gives ind et heelt Pulver, dog er best Halvdeelen deraf om Aftenen og Halvdeelen om Morgenens, thi saa brækker de det ikke saa lettelig op, og det virker desto lindere. Et Barn fra 2 til 6 Aar, kand indtage 1 $\frac{1}{2}$ Pulver, men fra 6 til 10 Aar 2 Pulver, dog saa at det eene indtages om Aftenen, og det andet om Morgenens.

Et Pulver koster 6 S.

Syrupus infantum, eller Børne-Sirup.

Denne Saft er indrettet for de spæde Børn, for hvilke Pulveret er forsterkt, og den er tjenlig i alle de Tilfælde, hvortil Pulveret er bleven recommenderet. Desuden kand de Børn, som ere nogle Aar gamle, ligesaa vel bruge denne Saft, som de Børn, der ere itkun nogle Dage, Uger eller Maaneder gamle, udi Rikhosten (Carrhus suffocativus,) Reglen for Brøstet, Slimagtigt Brøst og Hoste; thi det er en Overmaade god Brøst-Saft; men man maa give de ældre Børn meere deraf end de spæde Børn: Man giver et lidet Barn, som er under et fiering Aar gammel, tvende Theeskeer fuld Aften og Morgen, og naar det er hæftig sygt, hver siette Time, indtil det er bleven bedre. Børn fra 3 Maaneder indtil et Aar gamle, dem giver man 3 Theeskeer fuld, og fra 1 til 4 Aar, 4re Theeskeer fuld paa eengang.

eengang. Det vixler hos nogle noget over sig, dog mest under sig, og den Brækkelse er Særdeeles gavnlig, efterdi de haver saa megen Slim for Brøstet eller i Lungen, saa at det synes som de alle Dyeblik vilde gvoeles. Thi det Slim, som ligger ikke i Maven men i Lungen, kand ikke anderledes end ved Brækken frakommes, efterdi den haver ingen anden Vej uden den over sig. Naar de smaae Børn skriger og ere saa urolig, da haver de Kniben udi Maven af Binde, Slim, forderbet Melk, Sprøe ic. Dette hender sig Besønderlig naar de faae Tænder, og gierne slaer sig (naar denne Colica er saa stor) Begavinger til (Convulsiones,) hvoraf mange setter Livet til; da er denne Saft særdeeles god, og den kand forekomme og curere alle disse Ulejligheder, naar den flitteligen bliver given. Man kand ikke gøre Børnene bedre til gode, eller for Sygdommen præservere, end at man lader dem ofte laxere; Thi meest alle deres Sygdomme kommer af en forderbet Mave, efterdi de udi Eden og Drikken holder ikke saadan Maade og Orden, som voksne Folk. Naar den Stolgang, som et spæt Barn fører i Livet med sig til Verden, (meconium) ikke af sig selv bortgaaer, før end Barnet bekommer Melken, saa gør den, saa snart Melken kommer dertil just Kniben i Maven, Binde, Slim og Begavinger, efterdi den stiller Melken til Ost; og da er denne Saft god til at fordrive disse gamle og skarpe Ureenligheder, om det og var den samme Dag, som Barnet blev fød og kom til Verden.

Et Rod med Glasset koster 8 s.

Blødgjørende Clysteer.

Dette Mittel er saa herligt og sikkert i sine Tilfælde, som noget Medicament kand være; var kun dets herlige Virkning saa betyendt for andre Folk, som for mig, da skulde de vel gierne sette deres

res Undseelighed til Slide, formedelst hvilken de i deres Sygdommer ikke gjerne vil bekvemme sig til de fortreffeligste Hjelpe-Midler. Det er ogsaa ikke alleene Undseelighed, som afholder dem derfra; men og den Frygt for de stærke og force Clysterer, som i forrige Tider har været brugelige, hvilke af stærke og skarpe Sager ere blevne tillavede. Udt Frankerige har jeg allerbest seet og lært, hvad der for Sager til een god, lind og sikker Clysteer behøves; Thi der har de ret lagt sig derefter, saa at end og mange Damer, som gjerne vil være smukke, tager fast hver Morgen een kløsende og blodgierende Clysteer for at fordrive alt formegen Rødhed og Sinner i Ansigtet, som forarsages mestendeels af indvortes Heede og haardt Liv, og Clysteer er et særdeles got Hjelpe-Middel imod. Kan nu andre bruge den til een Mode, saa kand vi, desto sikrere bruge det i Nødsfald. Den er den sikreste Maade at curere; Man kand ikke herudi saa lettelig forsee sig, som med andre Midler; og om man bruger det i hidlige eller langvarige Sygdommer mod haardt Liv, saa gjør man dog ingen Skade dermed. Thi 10 Clysteerer kand ikke gjøre saa meegen Skade, og er ikke saa betenkelig i dubieuse Tilfælde, som een Purgation, der bruges paa u-rette Stæd, som forhen ved Elixier og Piller er bleven demonstreret. Naar min Mave er ikke vel, og jeg for Patienters Skyld ikke kand blive hlemme for at purgere, eller Beyret er ondt, saa det ikke kand være raadeligt at gaae ud med en Purgation; Saa tager jeg i 2 à 3 Morgener efter hinanden, 1 Time førend jeg staar op, een Clysteer, og inden 2 à 3 Timer er aldtid over, og jeg kand gaae hvorhen jeg vil, i hvad Bøyr det er: paa saadan Maade kand jeg komme lige saa vidt med 2 à 3 Clysteerer, som med een Purgation. Naar et Menneske har een ret stærk Forstoppelse, saa er det farligt, at give ham een Purgation; førend man med een Clysteer har gjort de haarde Excrementa for nedem til bløde, og banet Beyen, er det ikke sikkert at indgive Purgation. For Barsel-Qvinder, naar de have Efterverk, nogle Timer efter Fødselen, og ellers i Barsel-Seng, saa ofte det er fornøden, er det et fortreffeligt og sikkert Middel at bruge Clysteer; thi det er
meget

meget skadeligt; naar Barsel-Qvinder ligger længe uden aabent Liv, saasom det siden kand slaas ud til ret skadeligt løst Liv (Diarrhœa) efterdi U-reenlighederne fermenterer og bliver daglig skarper og heftigere angribende, saa at de kand forarsage Diarrhœam, inflammationem og kold Fyr i Tarmene, og Døden selv, naar den gives forlænge Herberge udi Regemet. Imod alle slags Colica er den et hastigt Midel, som i een halv Time kand hjælpe. Naar een Sygdom vil angribe et Menneske, og har strax den første Dag lader sig Aarelade, tager saa 2 Timer derefter een Clysteer; saa gaar mange Sygdomme over, og kommer ikke til at bryde ud, eller bliver i det mindste gandske lunde, at de ikke saa meget kand tage Overhaand, naar man strax giver Blodet og Livet Luft. I hidfige Febere, hvor man ikke tør purgere, er dog een Clysteer sikker for at gøre Aabning med; thi Forstoppelse gjør ikke godt i nogen Sygdom. Saa tiener den og hos Frugtsommeltge Qvinder for Benouelse, (Cardialgia) indeholdte Binde, Brekkelse, indeholdt Vand (urina) Besvimelser (lypothermia,) i stærke og længe vedholdende Begavinger, (Epilepsia) i Slag (Apoplexia,) udi hvilke man gemeenlig ikke kand komme Patienten udi Paraxysmo nær med noget andet end udvortes Midler, som Aareladen, Clysteer &c. Den som har Brod og excrementa have forstoppet sig i de udfaldne Tarmier, saa at han igiennem Munden brekker ud de excrementa, der skulde gaas ud neden til som kaldes Miserere han maae i hver 6 Timer i det mindste tage een Clysteer indtil han er hjulpen, og for inflammationen eet blodgørende cataplasma eller varm Brød, kogt af Hvede-Brød, Melk, Camill-Blomster, Egge-Blomme, Safran &c. og ofte udvortes paa Skaden varm at paalegge, og for inflammations Feber Aarelade sig nogle gange paa Armen, ellers døer han inden saa Dage af kold Fyr. Naar Endetarmen udfalder hos nogen formeddelt Trængsel uden Virkning (tenesmus) hvilket er af smaa Orme, i Skikkelse som Oste-Mild, kaldet ascarides, som opholder sig i denne Tarm, eller opkommer hos andre af den blinde gyldende Aare, naar Blodet trænger saa sterkt paa, men kand ikke komme til Udflydelse; da er Clysteer

C

i beg.

i begge Tilfælde tienslig. Den udstyler Ormene, og fordeeler Blodet med sin Varme, i det den med sin blodglørende Kraft, relaxerer Stricturas Spasticas, som driver Blodet derhen. For Børn af 6 til 15 Aar kand en halv Clysteer være nok, og fra 1 Dag indtil 2 Aar, $\frac{1}{4}$ af den gandske. Det er et hastig Middel imod Børnenes Begavinger (Convulsiones) Bindelse i Livet, eller naar de saa sterkt skriger formedelst Blæde og Kniben i Maben, saa at man maa frygte for Begavinger, besønderlig ved den Tid de faaer Tænder. Elgesaa naar de udi Smaapaatterne ere forstoppede &c. Med Pulveret imod skarp Bædster (Pulvis Contra acridinem) og een Clysteer, kand man hos Børn i alle fornevnte Hændelser særdeles meget got udrette, tillige og i saadanne Sydomme, som udi saa Dage eller Uger angaaer Livet eller Døden. Men udi de langvarige Sydomme saasom Udslag, Orme, Hoste &c. Kand man bruge Laxeer Pulver eller Laxeer Saft. Thi saadanne Sydomme lader de langsom virkende Middel meere Tid til at gøre sin Effect. Et voksen Menneskes Clysteer koster 2 Mk. Danske, og bestaaer af 3 Stykker, hvilke saaledes bliver tilberedede: 18 Unz'er eller 3 Bægle er en fuldkommen Portion, naar den er ferdig. Man kaager disse herhos følgende Urter i 3 Bægel Vand gandske sagtelig i et Qvarteer af en Time, trykker dem ud iglennem en Dug, gjør det igjen heedt, og smælter Extracten i det samme, lader det saa blive halv kaaldt, strax mænger man Olie der udi, saa er det færdig, og da maa Spruden blive fuld (hvo der har en) og naar den ikke er fuld, saa bliver saa megen varm Mælk der til islaget, indtil den er fuld, at ingen Bind (hvilken ellers er i det tomme) kommer i Livet, eller og man driver Sprude-Stangen saa høyt op, at den maa blive fuld. Man bruger da Clysteer. Spruden eller Blæren, saa maa man passe den rette Grad af Varmen paa Dnet, nemlig naar man kand taale den fulde Sprude eller Blære paa Dnet, da er det til pas. Hvo som nu vil have Clysteeren særdeles lød, han tager halv Deel varm Mælk eller Fløde dertil, og tøm den halve Portion Clysteer. Nogle kand sig og undertiden med høre varm Mælk, Sukker og Olie behjælpe i stæden

den for en Clysteer, særdeeles de fattige. Den der har Pynlighed til at holde sig en Sprude, kan gøre bedre end med en Blære, thi Spruden driver høiere og har meere Force, til at drive Clysteeren de haarde Excrementer forbi som staaer den imod. Det gaaer hastigere og uden all Følelse med Spruden. For de meget svage, som sig ikke kan hjælpe at komme op paa Sengens Randt, haver jeg en liden Slange, ligesom den der er ved Vand-Spruden, opfunden, som passer sig paa Clysteer-Spruden. Een Clysteer-Blaase med Røret dertil koster 24 Skilling. Og en Sprude uden Slange 3 Rdl. men med en Slange 3½ Rdl.

Pilulæ Balsamicæ seu Uterinæ

Doct. Stahlii,

Eller

Den berømte Doctor Stahls Balsamiske Moder-Biller.

Disse Biller maa man sig fra Halle eller Berlin forskrive, om man dem oprigtige vil have, hvorfra jeg og forskriver mine; thi Author præparerede dem selv, og holdt det for en Hemmelighed og er endnu som et Konst-Stykke hos Familien, som de holder for sig selv. Dog haver adskillige andre Doctores og Apothequere temmelig gode Compositiones, hvor med man sig i Nødsfald kan forhjælpe. Men alle saadanne Recepter, hvor udi hidtige Ting, saasom Aloë, Gummi, Benzoe og deslige ere falske, hvoraf den berømmelige Mand var en stor Fiende, som af hans Skrifter er at see, efterdi de gøre

Blodet blodigt og forarsager Folk den blinde guldende Aare eller Tagger (hæmorrhoides cœcæ) &c. De rette oprigtige Piller er særdeels et got og lindt Middel i alle slags besønderlig delicate Tilfælde, hvor man maa aldeels piano omgaaes med i sær hos de bløde og lælne Personer; saasom i Moderens Urolighed (Malum hystericum) i Miltens Sygdom (Malum hypocondriacum) i Fruentimmerets forstoppede Tider (menses) i Barselsengen; da ere de fornemmelig et ret Probat Middel og den rette panacea over alt i Endskland for Barselqvinder; saa at, naar de gløe sig ret til gode, og vil præfervere sig for mange slags Accidenzer (hvilke en Qvinde ellers i Barselseng land faae) bruger de fra den første Dag af, hver Aften 1 Dosis af disse Barsel-Rone-Piller (som de kalder dem) og der hos i de første 4 à 6 Dage, daglig et Par Feber-Pulver, som jeg og her efter vil beskrive, for at forekomme Barselqvinders Feber. Disse Piller reenser Moderen fra det sammenløbne Blod, og alt hvad ellers for Barselqvinderne bliver skadeligt og deres Sundhed imod, og som land gløe dem siden ufrugtbar, eller drage efter sig Moderens Sygdom (Malum hystericum.) De Piller purgerer ikke, men gløer neppe naturlige Aabninger, efterdt deres Effect er meere Uterinus end Laxans. For de forstoppede Qvindelige Tider bruger man dem saaledes: man aarelader 5 Dage for den Tid da Menses naturligtvils skulle komme, paa Foden ved den inderste Ankel $\frac{3}{4}$ à 1 Bund Blod, ligesom Personen er sterk, voren eller liden. Derefter om Aftenen begynder man at bruge Pillerne, og bruger dem saa alle Aftener i 6 à 7 Dage efterhvaanden. Om nu just Menses noget skulle ytre sig og flyde, saa holder man dog ligeledes ved hos de Personer, som vel havre alle Maaneder sine Menses, men ikke tilstrekkeligt nok, bruger man dem ligesaa i 7 Dage i Rad, og det i alle Maaneder saalænge det er nodigt, og begynder omtrindt 5 Dage tilforn. De øvrige 3 Uger bruger man intet uden i Nodsfald, alleeneste man land sig Ugeatlig om Aftenen gløe et Par Fode-Bader af Urter eller Klt, Salt, Aft og Vand tillsammans kogt. Hypochondriaci og hystericæ bruger og ikke Pillerne stedse, men alleene en Uges Tid i Maaneden, tillige med

en

en Aareladen paa Armen, og naar de det Malum hypochondriacum for sterkt haver, da bruger de Pillerne 2de Uger i Rad i hver Maaned og 2de Aareladen indtil de ere helbreedede. Saa kand og svage Personer af begge Køn bruge Pillerne i mange Slags Anfald; og de som ingen andre Medicamenter kand fordrage, skal visselig kunde taale disse, og aldeles ikke forterves deraf, om de endstønt bruger dem i en anden Slags Sygdom, som behøvede vel andre Medicamenter; efterdt de bestaar ikkun af milde og aldeles uskadelige Sager. En Dosis er 1 Scrupel eller $\frac{1}{2}$ Dvintin.

Et Lod koster 5 Mk.

Pilulæ contra Obstructionem, eller Piller imod et haardt Liv.

Disse Piller er et gavnsig Mittel for slige Personer, som alletider ere plagede med haardt Liv, som kand aldeles ingen Aabning faae uden Medicamenter, efterdt ikkun en liden Portion, nemlig 3 à 5 smaae Pillere er fornøden at give for en Aabning, hvilke Pillere, efterdt de ere forsolvede, smager af intet, naar de bliver indtagne i koldt Vand. De virker uden all Besverlighed, og man kand bruge dem sikkerlig, saa lenge indtil Naturen er kommen igien i Bane med den rette Livets Aabning. Man indtager dem om Morgen, eller og en Time førend man spiser.

Et Lod eller 70 Doses koster 2 Mk. 8 s.

Vinum medicatum Antiscorbuticum,

c 3

eller

Eller en Blodrensende Krydder- Blin for Skjørbug ꝛ.

Saa en Paqvæt Species bliver satt paa 2 Potter Blin, lader man samme Species med 3 Bæler Vand udi $\frac{1}{4}$ af en Time gandske sagte laage, dernest i 12 Timer staae paa et varmt Sted, saa at det Altid holder sig lunken eller Melke-varm, paa Kachelovnen, eller i varm Aske, eller i en Bryde, hvort varmt Vand bliver holdet, setter Potten med Krydderne dert; Efter 12 Timer blive 2 Potter god gammel Fransk-Blin eller Rens-Blin gjort varm og slaes derudi. Saa lader man det endnu 24 Timers Tid i fornævnte Varme staa, og da er den Skjørbug-Drank færdig, og man kand strax begynde at drikke deraf. Siden lader man den paa et koldt Sted med Krydderne hensette, eller og igiennem en reen Linnen Dug trykkes, og fyldes paa Bouteiller, og settes hen i Kjelderren. Man kand hver Morgen drikke 1 à 3 Spids-Blasser fuld lunken til Blodets Renselse, ligesom Naturen er sterk eller svage, saa længe som det gøres fornøden. Man kand og bruge denne Drank hver Høstes og Foraars-Tider til en Præservation, saasom i October og Marts-Maaned, baade for at forekomme Skjørbugen, saa velsom at curere den, naar man plages dermed; Thi den Drank renses Livet og Blodet ved Stol- og Vandgang. Hvo der vil have den sterkere til at purgere, han tager undertiden tillige derudi ind 50 à 80 Draaber af Elixirio Laxante. Hvo der ret sterkt vil angribe sit Blod alleene med rensende Medicin foruden at purgere sterkt, han kand derhos nogle Gange Dagligen tage ind af Mixtura Mundificante udi en Skæe fuld af denne Blin. Man kand Vinter og Sommer bruge den. Hvo der kunde have fersk Cochleare, og sette en god Haandfuld deraf til hver Potte han skulle desto bedre Notte finde derved imod Skjørbug. Cochleare er ikke som andre Krydder at bruge tørre, thi den tørre Cochleare haver ikke mee-

te Krafft end den tørre Halim, efterdi den har Volatiliste Principia som ved Tørningen forgaaer og forsvinder.

En Portion eller Paquet Krydder til 2 Potter, Koster 3 Mk. Danske.

Potio purgans Mannata, eller Manna Laxatif.

Dette Laxans er særdeles lindt, sikkert og angenemt; men det er hos dyrt, efterdi det bestaaer af saa kostbare Ting, nemlig enhver Portion bestaaende af 6 Lod, koster 4 Mk. Danske, saa at man for samme Benger Land have 5 Portioner Pilulæ Purgantes og 10 Doses Elixir Laxans, det dog her een eneste Portion koster; og hvo som det reedelig tilbereder, og dertil tager alle Sager i den tilbørlige Quantum og Qualitet han haver neppe 16 Skillinges Profit deraf. Men man tør ikke saa sikkert med andre Purger-Midler fremkomme til de delicate Tilfælde og Personer, som med dette. For Exempel; Om en Barsel-Kone formedelt alt for stor Oppletion udi Maven, eller om nogen havde en hidsig Feber tillige og en stærk Oppletion udi Maven, og alt saa havde fornøden et Laxatif hos de andre Medicamenter imod Feberen, saa er, det jeg veed ingen sikkrere Medicament i den gandske Medicin at finde, hvor med man mildere Land purgere, uden videre i Feberen til at forderve eller til at gøre Feberen hidsigere, naar man tillige først noksom har practiceret det store, kraftige og Hoved Anti-febrile, nemlig Depletionem Sangvinis eller Blodets Forintadskelse ved Aareladen, saa at Pulsen bliver braat til en Blødhed, og ikke mere flaaer saa haardt og opfyldet. Hos inflammations Feber, hvor Laxeren og undertiden gøres behov, i Fald hos Adrenes Oppletion, ogsaa en Oppletion var i Maven, er dette Laxatif efter en noksom

Aare;

Aareladen (hvilken her er et Hovedstykke af Curen) i fornevnte Tilfælde og sikkert at bruge, endstønt andre Laxantia, som driver og ikke blodgjører, saasom dette, ere meget farlige i inflammations Sygdommer. Dog bliver det endnu sikkrere, naar man tager kun 4 Lod og slaer 2 Lod Mandel-Olie dertil eller i Mangel af den, saa i Steden tages den beste Mad-Olie, saa har man aldeles ikke at frygte, at det irriterer, inflammierer Blodet og gjører Febern verre, og om det desuagtet skulle have forarsaget en liden Confusion, saa kand man kun den samme Aften endnu engang Aarelade, og flittig indtage Feber-Pulver, saa bliver det med denne liden Skade snart got igjen. Hvilken Skade og i sig selv ikke kand være saa stor, naar man med noksom Aareladen, og med Laxatifs temperering formedelt, Olien, haver taget sine tilbørlige præcautioner. Saa er det og ingen Regel, at man i alle hidfige Febrer maa laxere? Ney; Men alleene, naar man seer hos een eller anden, at Livet er opfyldt med gammel Ureenlighed, som sig havde samlet førend Sygdommen paakom, og nu under Sygdommen er Patienten til stor Besværslighed, i det den forarsager et tungt Aandedræt, slem Smag, Hidsighed og Tørke i Munden; hvilket alt kommer af de forraadnede Ureenligheder i Maven og Tarmene, hvoraf og Livet gemeenlig er haardt og tykt, saa at man i hidfige Febrer ofte maa med Villighedsole paa Maven og besee Tungen. Jeg skriver med Flid alting saa klart og omstændelig, angaaende Laxere-Middelet, i hidfige Febrer, efterdt jeg har seet af u-erfarne og ustuderede Practicis en stor Uvillighed, som de i saadanne Tilfælde med purgeren og Sveeden haver forarsaget, da de haver brugt enten for sterke og hidfige Ting, eller om de og vare lide, brugt den dog i U-tid og ikke paa de rette steder, saavel som uden Præparation og præcaution. Meget meere kunde en anden Mand paa Landet, som gandske ikke haver lagt sig efter Medicinen, herudi forsee sig. Derfor giver jeg saadanne Foll et sikkert Mittel i Hænde, og forklarer dennem Alting saa tydelig. Ingredientia til dette Laxatif ere ikke hidfige eller irriterende, thi rensset Manna og Extractum Cassiæ ere de fornemste Stykker derudi og de ere

de

de lindste Laxantia, som man hertil kand udstude. Det er alleene Skade, at de Sager ere saa dyre og man kand ikke saa tit ordinere dem til de Fattige, som de kunde have dem i deres Sygdom behov; men det kand ikke hjælpe. Jeg maa Undertiden ordinere dette dyre Laxatif saavel til den Fattige, som den Rige, efterdi udi slige Tilfælde, som tilforn er mældet en Laxans af langt ringere Priss, men for Sygdommen alt for hidsig, maatte komme alt for dyrt at staae, det er, kunde koste et Menneskes Liv. Men saalenge jeg efter Sygdommens Bestaaffenhed kand ikkun i nogle Maader, uden Patientens Hazard, forhjelpe mig med et Medicament af langt ringere Priss, saa forstaar jeg glerne de Fattige med saadanne kostbare Sager. Altsaa er der i den gandske Medicin ingen sikkere og bedre smagende Laxatif, end denne, thi alle de andre ere skarpe og bittre. Men denne virker uden ald Smerte og Kruben i Livet, dog er dens Sødhed og store Portion for nogle Personer modstridig, men man bør betenke at Concentrerte Sager, hvilcke alleene udgloerer sinde Portioner, ere ikke saa sikkere i delicate Sygdomme, hvor Purgationer vel ere fornødne, dog med den største Forsigtighed maa blive udræstet formedelst Feberen eller formedelst den seageltige Person, for Sikkerheds Skyld. I det øvrige gjør den i alle Sygdomme, hvor de andre Laxantia ere recommenderede, selvsamme Nøtte, som et andet Laxans, alleeneste at det er det aller sikkerste, og kand blive brugt i saadanne Sygdomme og hos saadanne Personer, hvor andre Laxantia vorder forbudne. En Krutte fuld holder 6 Lod, og er en Dosis for et Voksen Menneske; et Barn kand hjælpes med 2, 3 eller 4 Lod, efter dets Alders Maade, thi udi hidlige Sygdommer er det Børn ligesaa nyttigt, som de voksne Personer, naar de den ikkun vil indtage. Naar den bliver forvaret paa et koldt Sted, saa kand den holde sig frisk i nogle Aar, og naar man vil bruge den, saa smæltter man den i 1 à 2 Kopper hedt Theevand, og drikker det va. mt ud; 2 Timer derpaa drikkes Thee uden Melk, og 2 Timer efter Theen bliver en tynd Rød. Soppe derpaa drukkit.

Mixtura mundificans & antiscorbutica

Eller

En Blod-rensende Mixtur.

Denne Mixtur renser Blodet, i det den balsamerer det imod Corruption, og præparerer dets Ureenlighed til Uddrivelsen, hvilket og hver 6te Dag eengang imidlertid maa med Laxantibus blive besørget, eller og at Naturen selv herefter ved Secretiones & excretiones naturales kunde udføre Blodets Ureenlighed. Thi naar Materia peccans er saa raa, da maa den første præpareres og resolveres, samt de Veyer og Canaler, hvor igennem den skal ud, hvilke kunde være forstoppede, de maa blive aabnede. Saadan Virkning præsterer da disse Draaber, og ere tienslige mod alle de Tilfælde, som forarsages af det urene Blod. Man taar dem Altid om Dagen, og dagligen nogle gange til 100 Draaber, i en Skee fuld Brendevin, eller Aquavitæ, i sød Vin, Krydder-Vin, eller i kold Thee, dog udi alleting maa noget Sukker smeltes, at Draaberne ikke løber sammen som Ost. Derforuden giorer disse Draaber en god Appetit og en god Fordøyelse (Digestion.) Hos de svage og smme Naturer virker de ogsaa mildelig til Stolgang og Vandgangen. Ellers er egentlig denne Mixturs Kraft ikke evacuans og udtømmende, men alleene corrigens & præparans (til at rette og forberede.) Efterdi da saa meget af disse Draaber paa eengang og ofte bliver indtaget, saa er raadeligt, at man haver deraf en des større Quantitet, nemlig i det mindste 8 Lod, som koster med Glasset 8 Mk. Danske.

Essentia Amara, eller bitter Essentz.

Disse Draaber ere saa bekiendte hos dem, som ere vandte til de Hallist: Medicamenter, at de fast ingen ydermeere Recommendation haver fornøden. Den bliver gemeenlig med stor Nøtte brugt til en svag Mave, for Bunder, Brekkelse, Colica, Bug-Løb (Diarrhæa) Blodsot (Dysenteria) Gulsott &c. Elgesaa naar man har ødet eller drukket noget modstridigt, som ikke bekommer een vel, eller naar man i sin Hidsighed haver taget en kold Dryk i sig, da tager man strax derpaa bag efter en Dosis, det er, 50 à 70 Draaber ind i Thee, Mel, Biliu eller Soppe, dog først lit Sukker der ud i sinæltet; saa er ogsaa denne Escentz tienslig for flodagtige, phlegmatiske, og Scorbutiske Personer, naar de daglig nogle gange, paa hvilken Tid de selv vil, enten for eller efter Maaltid, Aftenen eller Morgenen tager deraf. Børn under 3 Aar giver man ikkun 10 Draaber paa engang, men de som ere ældre kand gives meere.

Et Lod Foster i Mf.

Pulvis Anti Spasmodicus, eller Pulver imod Smerter og Blods Opvældelse.

Dette Pulver er ogsaa bekiendt, at det ey ydere Recommendation haver fornøden. Det er et særdeles sikkert Middel, hvilket i det mindste aldrig gjør nogen Skade, om det og blev brugt i en Sygdom, som det just ikke kand hjælpe; fornemmelst er dette Pulver i allslags Smerter, i Blodets Opvældelse og Alteration, som af alle-

slags Aarsager kand komme, saasom af sterk Fatigues, Hidsigheder, sterke Passioner, Uergelse, Stræck, hidsige Dranker &c. Det driver Vandet og Strengruset, præserverer for Steen og Lindrer Steen-Plinen; det er got at bruge naar man er falden eller slagen, haver Benauelser, Hjerteklappen, røde Nyen, Hoved-og Tand-Pine. Ligeledes i alle sterke Blodfloder, af hvad Navn de nevnes kand; hos Mænds eller Qvindes Personer kand man det sikkerlig bruge, efterdi det ikke stopper (hvilket er skadeligt) men det stiller og modererer Blodets alt for store Drift og Hidsighed. Nogle kand ogsaa derpaa sveede, nemlig saadanne Personer, som haver et alt for slugtigt, hidsigt og uroligt Blod, og derfor ikke kommer til at dampe. Men de som haver et koldt, tykt og slimagtigt Blod, kand det ikke der til forhielpe, efterdi det ikke er, som andre, et Positivum men alleentst et privativum Diaphoreticum, som saadanne Sveede-Middel udi Medicinen bliver fra hinanden distingverede. Dette Pulver kand alletider om Dagen indtages, saa ofte det gøres fornøden, og om det end alle Timer skeede udi visse Tilfælde, saasom Steen og andre alt for sterke Smerter det behøver. En Dosis er 1 à 2 Theeskeer fuld udi Vand.

Roddet Foster 1 Mk.

Pulvis bezoarticus, eller Feber og Sveede-Pulver.

ette Pulver tiener imod alle hidsige Feber, med hvad Navn de nevnes kand, thi det demper og tempererer Hidsigheden, og forarsager en lind Damp, uden at hidsig gøre, saasom de andre Sveede-Middel, som ere af drivende Art; thi dette Pulver er som det forrige, nemlig ikke et Positivum, men ikkun et Privativum Sudoriferum.

rum. Positiva Diaphoretica kaldes de Middel, som med Magt uddriver Sved og forhindrer Blodet, saasom Bezoar-Draaber, og andre slige hidfige Ting, hvilke ere skadelige at bruge i Feberen, thi de ophidser og inflammerer Feberen jo meere og meere og gjør den meere farlig. Privativa Diaphoretica ere saadanne Svede Middel, hvilke ikke driver, men allene ophæver det som forhindrer Sveden, nemlig en alt for sterk fermentation i Blodet, en Voldsom og alt for hastig Blodets Circulation, hvoraf just den haarde og sterke Pulsus, tørre og brændende Hidfighed uden Sved, Tørst, alle slags Smerter, besynderlig Hoved-Pinen kommer, og Sveden bliver forhindret. Alle disse Hæftigheder og Svedens Forhindringer kand ved dette Feber-Pulvers flittige Brug, samt flittig Aareladen og driften blive modererede og ophevede. Thi saalenge som disse Forhindringer eller Blodets Urolighed ikke bliver dæmpet, kand umuelig nogen Sved komme, hvilken udfordrer en sagtmodig Blodets Circulation, der giver Tid og Lejlighed til Secretionem feri & sudoris, som virkes udi Glandulis subcutaneis, og favoriserer dens Excretion igennem Svedebullerne. Hvilket aldrig rettelstg skee kand, saalenge Blodet, saa hastigt som en Bill flyver forbi Organa Secretoria & excretoria. Deraf er det let at begribe, at saadanne tempererende Middel, som dette Pulver er, nest flittig Aareladen, megen tynd Drif, hvad slags den end er, naar den ikkun er tynd, mild og ikke hidfig, maa være langt tjenligere end andre hidfige og drivende Middel. Man kand da hver Dag indtage 4 à 6 gange til 2 Theeskeer fuld, saalenge Feberen varer, i Vand eller Thee, og Alltid da og da at drikke vel maadelig varm Thee-Vand, thi der som Theen drifkes alt for varm, saa kand den meere hidfig gjøre, da desuden i Sundheds Dage det ikke er tjenligt at drikke sin Thee alt for varm, efterdi alt for stor Varme gjører Maven og Larmene slappe og svage, saa at herefter disse Parter ikke meere ere ret i stand til at drive Bindene, som sig indeholder og opblæser Livet; Saa forarsaager og disse deels Slaphed, en slet Appetit og Fordøyelse. Samme Bestaffenhed haver det og med den alt for heede Soppe og Coffee. Saa god,

som det da er altid at drikke meget og besønderlig Thee, saa skadeligt er det og at tvinge Theen i sig alt for varm. Dette Pulver er og godt for Forkjøling, i det at det uddriver den samme ved Sved. Thi Forkjøling er den naturlige Sveds tilbageslagelse, og Svedehullernes alt for sterke Sammentrækkelse. I mange Tilfælde er det godt, at man tager halvparten Pulvis bezoarticus og halvt antispasmodicus tilligemed, sønderlig naar man først er bleven for hidsig og derefter forkjølet.

Et Lod koster 1 Mk.

Essentia bezoartica eller Svede- Draaber.

Disse Svede-Draaber gjører den samme Virkning, som de ordinaire Bezoar-Draaber, men ere ikke saa hidsige, og følgerig sikrere at bruge i alle de Tilfælde hvor Sveden er fornøden, dog ikke udi hidsige Febrer, uden imod deres Erse, da kand man vedligeholde Sveden, som Naturen haver tilveie bringet, og fuldkommelig uddrive Resten af Feber-Materien, nemlig naar de Naturlige Kræfter saasterkt haver aftaget, saa maa man hielppe lidt til at drive med disse Draaber; thi udi Sveden bestaar Curen, som ender alle hidsige Febrer. Dog fordrager de ingen anden Drivelse en det forhen recommenderte Pulver. Derfor er det bedre i Begyndelsen at bruge Pulveret, og naar den meeste Hidsighed har sat sig, saa kand man vel hos Pulveret tage disse Draaber med til Hielp, nemlig itkun 30 à 40 Draaber paa engang, men heller desto oftere give, om det og hver 4de og 6te Time skeer, og des imellem Alletider en eller 2 gange Pulver indtage. Men hvo som ellers alleene til Præservation for Feber, eller

efter

efter en Forkøling vil sveede, og haver end dertil af Naturen et koldt Blod, kan vel 80 til 100 Draaber paa eensgang indtage, dog gior han vel ikke tide, om han tager et Bozoar-Pulver tillige ind i Draaberne, dersom det ellers er for Haanden, saa kan han være des sikkere, at Blodet ikke saa sterkt bliver hidsigt. For Sigt, Flod og ureent Blod er got at sveede, dog var det bedre at man sig først Aareloed og derefter hver 3de å 4de Dag engang sveeder om Morgen, hvorhos man drikker megen Thee, sig mandelig tildækker, og holder det ud et par Timer, staaer saa op igjen og holder sig varm, og nyder saa noget som varmt er, Thee eller Soppe. Disse Draaber bliver indtagen i kold Thee med Sukker udi, eller i lidt Vind med Sukker i.

Godde Foster i Mf.

Pulvis digestivus: det er, Pulver som beforder Fordøyelsen.

Dette Pulver er got for en slimagtig, svag og forderbet Mave, som ikke vel kan fortære Maden, saa og i de kolde Febrer paa Feber-Dagen indtages en 6 eller 8te gange, omtrent 3 å 4 Thee-Skeer fuld udi Vand eller Thee; ligeledes er det got for løst Liv (Diarrhæa) som kommer af en slimagtig Mave, item i Sulsot, naar Vandet har forstoppet sig, naar man har ædet noget ufordøyeligt, naar man har et slimigt Brost, naar Børn eller voksne Folk haver et høyt og haardt Liv udaf Slim og Cruditeter, som haver forstoppet Glandulas Mesaraicas. Med et Ord: dette Pulver er got udi alle de Tilfælde, hvor der supponeres og kan formentes en selagtig Slim. En

En Dosis er 2 à 3 Thee-Skeer fuld i Vand; man kand tage det hver anden Time naar fornøden gøres.

2 Lod Foster 24 ℞.

Pulvis digestivus infantum: Det er,
 Slimpulver for smaa Børn.

Dette Pulver gør den samme Virkning som det forrige, alle-
 nest at det ikke smager saltagtigt, og altsaa kand det desto lettere
 gives til Børnene; det bliver udi alle Tilfælde brugt, ligesom det forrige
 er bleven recommenderet. Dog naar et Barn imodtager det forrige,
 saa har man dette ikke fornøden. Besønderlig bliver det brugt hos
 Børn for deres slimagtige Brøst og Mave, for Hoste, hønt og håardt
 Liv &c. En Dosis er 1 à 2 Thee-Skeer fuld saa tit man vil, om det
 end skeer hver 2den Time, og det er fornøden, alleenest at man kand
 saa Børnene til at indtage det.

Et Lod Foster 1 ℞.

Liquor resolvens & Digestivus infan-
 tum, eller slimløsende Draaber
 for smaa Børn.

Disse Draaber ere udi alle de forbeholdte Omstændigheder tien-
 lige

lige for Børnene, saavel som for andre, som ikke kand tage imod Pulver. Men de ere lifligere at indtage, og ere langt subtilere og meer igiennemtrængende til at opløse Slimet og Forstoppelsen i de indvortes Deele, saasom Leveren, Milten, Mesenterio eller Glandulis Meseraicis & vasibus lacteis &c. Udi mange Tilfælde, hvor man ret med Alvor vil angribe Sagen, saa bruger man Berel-Blis hver anden Time engang Digestiv-Pulver, og 2 Timer derefter disse Digestiv-Draaber. Naar man nu saaledes i 3 à 4 Dage haver præpareret, resolveret og giordt Materien bevægelig, saa laxerer man imidlertid hver fjerde eller femte Dag eensgang med Püler eller Elixir, eller og Laxer-Pulver, om det var et Barn. Paa saadan Maade kand man meget vel curere Børnenes Tæring, som bestaaer i et høyt og haardt Liv og mavre Lemmer &c. saasom oven pag. 13 er beskrevet under Laxer-Pulveret. Denne beskrevne Cuur er ogsaa god imod allehaande Udslag, Stab, Flaad, en slem Hoved-Sturv, Ildrod &c. Thi disse benævnte Sygdomme ere i Huden det samme, som de forrige ere indvortes; Thi Causa Materialis morbi og Curen er saadan, enten det er Forstoppelse i de indvortes Visceribus og Glandulis, eller udvortes udi Huden, og under Huden udi Glandulis subcutaneis eller Vasibus Lymphaticis, udi Mandlerne og Knuderne omkring Halsen. Noget er det at Sygdommens Aarsag i alle disse Tilfælde er en Obstruction af en slimig og tyk Lympa eller Bædske &c. Udi den eene og den anden Deel; saa maa Curen og være imod alle tykke og stoppende Safter indrettet, og bestaaer udi samme Bædskers resolutione, digestione & evacuatione. En Dosis for en voksen Person er 70 à 80 Draaber, for et Barn ifter Alderens Adskillighed 20 à 40 Draaber, udi Vand, Thee eller Blin, dog at først Sukker derudi bliver smæltet.

Et Lod Foster i Mf.

E

Pul-

Pulvis contra acredinem, Det er Pul- ver imod den suure Skarphed.

Dette Pulver er tienligt for de vorne, og end meere haver Bør-
nene det fornøden, de kand og vel indtage det, efterdi det ha-
ver gandske ingen Smag. Dets Nytte er meget stor hos Børnene,
man kand og intet dermed forderve. Man giver det baade i Kolde og
hidsige Tilfælde, thi det gør got i Begge. Thi udi de hidsige og be-
sønderlig smaae Pokkerne er det fast det eeneste Medicament, som man
tør give Børn. Dets Virkning bestaaer derudi, at det forsøder og
drager i sig de skarpe Safter udi Mave og Blodet, og paa den Maa-
de stiller Hidsigheden i Mave og Blodet, desuden er ogsaa saadanne
Sager dert, som befordrer en lind Sved, ligesom Bezoar - Pulveret
gør. Derfor er det got, naar Børnene haver Knib:en eller Colica udi
Maven af de skarpe Bædder, som forvandler Melken ligesom til Ost,
og saaledes forarsager Vinde og et tykt Liv; hvilket kaldes anvoren.
Saadanne Ulenligheder i Underlivet forarsager omsider Begavninger
(Convulsiones) inflammation og Kold. Fyr udi Tarmene. Alle saa-
danne onde følger kand alleene best afhjelpes, naar man flittig bruger
dette Pulver, saa snart man fornemmer Børnets Urolighed og Stri-
gen, hvilket kand komme af bemeldte Aarsager, eller af en Ammes u-
reene og galdefulde Melk; og naar det forarsages af Ammen, saa er
det got, at man lader hende og flittig bruge deraf, for at sødgiøre hen-
des Melk og Blod. Derhos lader man Ammen med Pillerer eller
Elixir, og Børnet med Børne-Sirup undertiden eengang laxere, dog
ikke Begge paa een Dag, thi Børnet laxerer alletider tillige med,
naar Ammen haver indtaget noget. Saa kand man og give de sun-
de Børn til præservation, et par gange i hver Uge af dette Pulver,
saa skal de aldrig have Nød af Begavninger, og at de hver fjerde eller
ottende Uge eengang laxerer med den Børne-Sirup, thi meest all
Bør.

Børnenes Uthæld bestaaer udi Maven, og gaaer videre fort til de andre Legemets Deele, hvilke alle af Maven bliver underholdte, men de Land og alle ligeleedes blive af Maven fordervede, naar den præparerer skarpe og usunde Vædster, i Stæden for sunde og søde. Dette Pulver bliver da med megen Nytte brugt til Børn og Borne, udi alle de Sygdomme, hvor ved fornemmes nogen Skarphed og Bitterhed i Halsen og for Brøstet, og Hidsighed, saasom i smaae Baaller, Mæslinger, purpura alba & rubra (Sprent.) hidsige Febrer, Hjer-te Klappen, Blodsott, Dørleb, (diarrhæa) Riven i Livet, Brænden for Brøstet (Soda) Kløen i Huden, Urinets skæren, i Skab og et skur- ved Hoved, flydende og vædsterfulde Skader &c. Ligeleedes naar Børn bliver Hudløse paa nogle Steder. En Dosis for en voksen Person er 2 à 3 Theeskeer fuld, og for et Barn 1 Theeske fuld, saa tit som man vil, og om det end i visse Tilfælde hver anden Time bruges; og tages det ind i hvad man vil. Thi man kand med dette Pulver ikke svække eller gjøre sig Overlast, saasom vel med andre Medicamenter, som purgerer og driver en sterk Sveede; Efterdi dette Pulver gjør int i andet end det forbedrer de usunde og suure Vædster, og naar ingen meere udi Livet er tagen, saa gjør det dog gode Safter ingen Skade, og fati-gverer en Naturen.

2 Lod Foster 24 β.

Pulvis ad partum pellendum ∴
 Pulver som kand give Barsel-Konerne
 sit Arbejd.

Saar en Kone for Mangel af Flager ikke kand føde, naar Bris-
 tingen er skeed og Fostret staar ret vendt, nemlig med Hovedet
 eller

eller med Fødderne; eller og Undertiden med Bagdeelen foran, saa
 fattes intet uden Arbejd; Hvo som nu kand formeere disse Flager, og
 gjøre af de falske Flager de rette, den kand snart hielppe saadan Kone,
 og det kand dette Pulver gjøre, naar man hver Time eller hveranden
 Time giver et Pulver ind i lit Melisen eller Kruse-Mynthe-Band.
 Den samme Effect haver og de pilulæ Stahlii, som ovenfor pag 19 ere re-
 commenderede. Hvo der har begge Middel i Huuset, den kand ogsaa
 bruge dem begge. Man tager $\frac{1}{2}$ Quintin Pillere, smelter dem i oven
 anførte Band og drikker dem, 2 Timer derefter tages et Pulver, og
 saaledes hver Time, eller hveranden Time et Pulver igjen; Naar
 3 Pulver ere forbrugte, og det endnu ikke haver hiulpet, saa tager
 man nok en Dosis af samme Moder-Pillere. Men man skal ikke
 bruge saadanne drivende Middel, naar Fosteret ikke staar ret, men
 vil komme paa tvers, eller med den eene Haand, eller med Ansigtet,
 Naalen eller Skuldrene først ic. thi da kand saadanne Middel og med
 de samme de beste Flager intet hielppe, men de udmatter ikkun Natu-
 ren. Men da maa en exerceret Haand meere hielppe end alle Medica-
 menter i Verden ere; Nemlig maa maa omdrene Fosteret, gribe Fød-
 derne an, og ved densen udtrække Fosteret, og naar det er kommen til
 Skuldrene, da maa man bøye det til den eene Side, og med Begesin-
 geren udtage den første Arm, og derefter bøye det paa den anden Si-
 de, og paa samme Maade udtage den anden Arm; Herefter legges
 den eene flade Haand paa Brøstet og settes de 2 Fingre i Munden paa
 dens underste Kægebeen; (Maxilla inferior) den anden Haand settes paa
 Skuldrene og dens 2de længste Fingre paa Baghovedet, saa høyt de
 komme kand, ogsaa drages med begge Hænderne saa gaar Hovedet
 gandske vel ud. Thi dersom man vilde trekke paa Kroppen, og ikke til-
 lige med nogle Fingre bagen for og foran fatte Hovedet an, saa kunde
 Hovedet aftrives, eller Hals Beenene blive forrykkede. Denne her be-
 skrevne Fødsel er langt hastigere og lettere for Moderen og Barnet, thi
 de pines ikke saalenge, og den haver ikke heller saa megen Fare som den
 naturlige Fødsel, da Hovedet først kommer frem; thi hvo det ret for-
 staaer,

staaer, laad udi et halv Qvarter af en Time ved sin velbequemme Haand forrette det. Hvo herom meere vil læse, han læse min Tra-
 stat om Accouchement eller den Bergenske Jorde-Moder Bog. De
 Medicamenter som driver Fosteret, driver ogsaa Efterløsningen, ifald
 den hos en Kone skulle være bleven tilbage, ihvorvel man aldrig skal
 overlade selv Naturen dette, men man skal med Hænderne strax tage
 det fra Konen, saa snart Barnet er kommen fra hende, og førend
 Moderen laad tillukkes. Saa befordre og de samme Medicamenter,
 saasom Pulveret og Pillerne Barsel Konens Afgang (lochia) men
 ikke saa ofte at gives, Toe gange Piller og 2 gange Pulver i 24 Timer
 er nok i dette Tilfælde, og 6 Pulver maa i det mindste være i Huuset,
 og de koster tilsammen 36 ff.

Pulvis anodinus ∴ Et Smertestillende Pulver.

Dette Pulver stilles fra det Antispasmodiske saa vidt, at det meer
 directe og positive, eller meer med Bevalt stiller Pinen, det
 laad derfor ikke heller saa ofte blive brugt, som det ordinaire røde
 Pulver, derhos maa man det og med desto større Forsigtighed bruge,
 nemlig ikke før, end efter at man har forsøgt det lindere Middel, saa-
 som antispasmodicus er, nogle ganger Aareladet og purgeret. Thi
 Medicamenta Materialiarum maa alletider gaa for Medicamenta Mo-
 tuum efter det Medicinske Axioma: *Medicina Materialiarum debet esse
 prima, & Medicina Motuum debet esse ultima.* Det er: Man maa
 ikke forstille Motum Naturæ eller Naturens Arbejde, og Stræben,
 førend man vel har removeret Materiam peccantem eller Sygdom-
 mens Aarsag. Dertil behøver da Aareladen, Purgering, Sveeden,
 Urin-Drivelse, Oprastelse fra Brøstet; Naar man nu saa paa alle
 Maader og paa alle Naturlige Veje, dog efter Sygdommens Bestaf-
 senhed

fenhed, haver vi removeret Aarsagen til Sygdommen, besønderlig til Pinen og Smerten, da først kand man sikkert de irriterede Motus eller Naturen formilde med saadanne Middel, som dette er, og man kand nok igien forskaffe den Naturlige Søvn med dette Pulver. Altsaa seer man, at man ikke saa lige med utoerde Hænder, det er u-præparerede, tør henflye til saadanne Middel, saa snart man fornemmer Smerte og kand ingen Søvn bekomme, men man maa først opsøge Materien eller Aarsagen dertil, og den afskaffe. Saa bliver da et Pulver paa eengang indtagen i Thee eller Vand, og det best om Aftenen ved Sove-Tid. 6 Pulver gjører 1 Lod tilsammen og koster 2 Mk.

Blodspot eller Dysenteria samt dens Aarsag og Cuur. Hvilken ved 3 probate Medicamenter lykkelig bliver forrettet, som er nemlig et pulvis antidyntericus Corrigens, eller sød-gjørende Pulver; Pulvis antidyntericus Laxans, eller afførende Pulver, og Electuarium antidyntericum roborans eller en sterkende Saft imod Blodspot.

Blodspotten, Dysenteria, er her i Landet sær gangbar, dog meer paa Landet end i Byerne, og jo længer mod Norden, jo meere hører man derover at klages, hvilket lærer os at Forkjølelse og Sveedens Forstoppelse maa være fornemmelst Aarsagen til denne Sygdom, og at man ikke alletider maa alleene søge Aarsagen udi den stette og ufordøvelige Spise. Forkjølingen bestaaer udi den forstoppede og tilbage slagne Sveed, og Sveedebullernes Sammentrækkelse, hvilket altid Kulden forarsager særdeles paa den Tid, da man først har været varm og svedende. Denne skarpe og salte Sveed-Materie, slaar sig hen imod Tarmene og søger der sin Udgang, efterdt den ikke kand komme ud iglennem dens Naturlige Bøve, som er Sveedebullerne; Thi Axioma Medicum lyder saaledes: Qui non Exhalat, inhalat, det er, hos hvem de Volatiliske Dampere ikke kand udkomme formedelst Sveed, hos den slaer de sig indtil Centrum, eller inden til og søger der deres Udgang, og saaledes forarsager oftest et løst Liv (Diarrhæa) og

Blod.

Blodfot. Derfor skriver og den berømte Engelske Doctor Sydenham om Blodfotten: *Dysenteria est febris ad intestina conversa.* Det er: Blodfotten er en Feber eller Sved, som haver henvendt sig til Tarmene. Blodfot er den høyeste Grad af et løst Liv, og i det øvrige er smellem disse 2de Sygdomme, nemlig Blodfott og *Diarrhæa*, som er Bugløb, i henseende til deres Grund og Ursag, ingen mere Forstels Saa Land og af et løst Liv endelig blive en Blodfott. Følgelig haver Blodfotten flere og farligere Accidentier eller *Symptomata* hos sig end et simpelt løst Liv. Et løst Liv i sig selv (*Diarrhæa idiopathica*) uden at det sig til en anden Sygdom har slaget, er altid uden Feber; (Thi jeg meener ikke her det slags løse Liv, der saasom et *Accidens* haver slaget sig til andre Sygdommer, saasom, hidfige Febrer &c.) Men Blodfotten er aldrig gandske uden Feber, den maa være meer eller mindre, efter de atskillige Grader i Sygdommen selv. Feberen kender man af Frost og Skælven, af Hidfighed og Tørst, Hoved-Pine, Søvnløshed, Mattighed og U-orden udi Pulsen. Blodfotten er tvende slags, den røde og den hvide Sott. (*Dysenteria cruenta & non cruenta vel alba.*) Udi den røde synes *Excrementa* eller Stoelgang lig et Vand, hvorudi nylig et ferskt og blodigt Klod er toed, derfor kalder man det og een Blodfott. Udi den hvide synes *Excrementa*, at være ligesom en Egge-Hvide, og Undertiden som en *Materie*, der kommer af en Byld. Den bliver da langt Farligere holden end den røde, sær naar den røde først er gaaen foran, saa er den hvide *Materie* et Tegn, at Tarmene ere i en *Suppuration* eller Svuld. Saa meget er vist, at i den hvide Sott er en meget større Skarphed og Suur-agtighed (*acrimonia acido-austera*) end i den røde Sott; hvilket tegner sig til en stor Skade for Tarmene, som i sig selv ere omme *Tunica villosa* eller *mucosa intestinorum* aftæres, og *Tunica nervea* strengelt irriteres, at det ganske *Systema Nervorum* derved Land afficeres og settes i Begavinger, (*Convulsiones*.) Thi ligesom det vederfares de smaae Børn, naar de faaer Tænder, og derover nedsvelger meget skarpt Spott (*Saliva*) thi det er *Saliva*

som bringer dem om Livet, og som samler sig saa sterkt sammen til den
 Tid, og aldrig nogensinde gjør Tarm-Smerthen selv det; eller og naar de
 ellers haver bekommet en skarp og galde-agtig Melk, eller naar Udsla-
 get (Reven) slaar ind, da forarsager denne Skarphed Skæren i Li-
 vet; et løst Liv og endelig Begavinger og ofteste Døden, hvilket alt
 kommer af Tarmenes Dmhed og Bestadelse. Paa lige Maade og udi
 alt gaaer det til i fornevnte 2de Sygdomme, som i Navnet vel ere ad-
 skilte fra hinanden, men i Grunden ere de et og det samme. Thi saa-
 vel hos Børnene i Tændernes Tilfald og Begavinger, som hos de
 voksne i Blodsotten er Materia peccans een og den samme, nemlig en
 skarp og tærende Materie, som angriber Tarmene, forarsager en stor
 Skæren og Inflammation udi dennem; den æder sig ind til Blod-Å-
 drene, hvoraf den røde Sot oprinder; eller og indtil Vasa Lymphatica,
 hvoraf den hvide Sot kommer. Ligesaa vel hos gamle som hos de un-
 ge Børn kand Tarmene saa angribes, at det kand komme af alt for
 stor Pine til Begavinger, Convulsiones og til kold Fyr. Vist er det,
 at man hos Børn som ere døde ved Tænder og Begavinger, saa og
 hos dem, som af Blodsot ere døde, finder altid bestadigte Tarme, naar
 deres Legemer opskæres. Hos mange ved Enden af Blodsotten, gaaer
 og Endetarmen (intestinum rectum) ud. Man maa hverken den rø-
 de eller den hvide Sot, med den røde og hvide Snidende Nare (hæ-
 morrhoides albævel rubræ) confundere, thi ved disse hæmorrhoides
 er ingen Feber og ingen saa stor Pine; Alting gaaer stillere af, og en
 Patient gaaer ikke saa ofte til Stoels saasom i Dysenteria; afgangen
 er ikke saa overflødig, ikke heller saa skarp, og Smerthen holder sig
 meer til Ryggen og Korsbeenene, men ved Dysenteria ere Smerter
 over det gandske Liv og sønderlig omkring Navlen. Efterdi da, det jeg
 noksom haver bevist, at Aarsagen til Blodsot bestaaer i en skarp Mate-
 rie, som angriber, bestadiger og ruinerer Tarmene, saa maa nødvæn-
 dig den grundigste og beste Cur bestaae i at dampe, løv-gløre og for-
 søde denne skarpe og et Skæede-Band en ulig Materie, hvilken derefter
 maa afføris, og de saarede Tarme maa igjen blive helbreedede.

Hvor.

Hvorfor jeg da vil foreslae saadanne Middele, som kand gjøre saa heelt som Effect: Da jeg protesterer tillige imod alle stoppende Middele; som ere just og directe tvært imod denne heelsomme Maade, og grundede paa en falsk Theoria som statuerer, at Dysenteria staaer i intet andet end i een atonia, intestinorum eller Tarmenes Slaphed; hvilken Grund er falsk; thi meest alle Patienter doer eller og bliver deres gandske Livs-Tid usunde, og det skeer ved de stoppende Sager uden Materiens foregaaende Sodgjorelse og Udforelse. Saa kand man og denne falske Lære (Theoria) snart iglendrøve, naar man lader saadanne Patienters Excrementa paa en god Deel Krebs-Dyen falde, saa bliver man en stor fermentation eller Stær vaer, ligesom med starrt Steede-Band pleyer ske; hvilket af experimentis physico-chymicis er belandt; hvilket bevillser jo aabenbar, at den Materie, som i Livet er; har just saadan suur og starrt Art, som Eddik og Steede-Band, og at det da var langt fornuftigere at sodgjøre og sløvgjøre i Livet saadan Materie med Krebs-Dyen, end at forstoppe Livet og indslutte samme Materie som en rar Stat i Livet. Fattige Folk, som ikke har Krebs-Dyen, tager Egge-Skaller, Øster-Skaller &c. og støder dem vel smaae; siater dem iglennem en fin Dug eller Flor, og tager deraf meget ind; jo meer jo bedre, om de og hver Dag forbrugte 2 Lod, saa haver de lige saa stor Nytte deraf, som af Krebs-Dyen; hvilke gemeenlig mestendeel ere forfalskede, og af Tobak-Pibe-Lær fabricerede, og om de ere nok saa gode, saa ere de dog ikke bedre end Øster-Skaller; thi 1 Lod Øster-Skaller gjører en Portion Eddike ligesaa meget sød eller usmagende, som 1 Lod oprigtigste Krebs-Dyen kand gjøre. Folgelig ere de Fattige ligesaavel hiulpsne med Øster-Skaller, hvilke de kand have for intet, som de Rige med Krebs-Dyene. Den gandske Cuur bestaaer i 3 Stykker som maa observeres:

1) Man maa den starrt Materie forsøde og sløvgjøre, før man udfører den, at den ikke ved ud-purgeringen blesferer alle Tarmene i sin Forblang, ifald ikkun et Sted, nemlig hvor sig denne Materie har opholdet er bestadiget. Saasom jeg vilde nok tage en vis Portion

F

tion

tion Gist, om jeg maatte tage det ind i en stor Deel Vand, eller jeg vilde drikke en Portion Skeede-Vand, naar jeg først maatte saa megen Krebs-Dyen eller Øster-Skaller der iblande, som jeg vilde, saa skulle det aldrig æde an paa mine Tarme. Og saadan Bestaaffenhed er ogsaa hermed denne Materie i denne Sygdom, hvilken man ikke maa bevæge fra sin Sted, førend den først er forsødet. Denne Effect præsterer nu det oven recommenderte Pulver, saasom, Bezoar-Pulver, og Pulveret imod Skarpheden. Men efterdi disse Pulver ere saa dyre, og her maa blive brugt saa meget, saa er det bedre at man her til bruger et besønderlig Pulver, som bestaaer mest af Krebs Dyen; og de Fattige, som dette ikke haver, kand som oven er nældet, i Nødsfald bruge stødte Øster-Skaller. Dette Pulver heeder Antidysentericus Corrigens, eller forsødende Pulver, efterdi det svækker, sløvgjører og ligesom forsoder den suure og skarpe Materie, og 4 Lod koster ikke meere end 24 f . Da dog af det bezoartiste og Pulveret imod det skarpe koster hvert Lod 16 f . Man maa i det mindste være forsynet med 8 Lod af dette Pulver, hvilke til en Persons Curering er fornøden. Man bruger dette Pulver hver anden Dag 4re Thee-Skeer fuld paa engang i Thee eller Vand, saa at i 24 Timer, 2 Lod bliver forbrugte. Der hos drikker man megen Thee, gandske tynd Rød-Soppe, en meget tynd Havre eller Byg-Soppe uden noget suurt deri, meget Riisen-Vand, nemlig saadant Vand, hvorudi Riis lenge er bleven kaagt; Ligeledes kand man splise alle slags Meelgrød, Riisengrød kaagt i Rød-Soppen, og blødsødne Eg. Alle disse Ting ere tillige en Medicin, som sløvgjører og hjælper at forsøde den skarpe Materie; suur, saltagtig, sød og haard Sptise og Dril er her skadelig.

2) Man maa den forsødede eller corrigerte Materie Tid efter anden udføre lemfældig med saadanne Laxer-Middel, som ikke ere skarpe, men tillige forbedrer Materien, og bliver holdne for Specifica i denne Sygdom, saasom Rhabarbarum og Ipecacuanha, hvilke og ere Hoved Stykker udi mit Pulver. Dette præsterer nu gandske vel det Pulvis antidysentericus Laxans, naar nemlig hveranden Dag saa et Pul.

Pulver i fire gange bliver forbrugt i Thee eller Vand. Den tredje Dag bliver Pulvis corrigens igjen brugt ligesom paa den første Dag, og saaledes veksler man om med disse Pulver, saa lunge de tilstrekker, og bliver det udi otte Dage med Guds Hjelp alting got. Man drikker om Dagen flittig Thee og tynd Rød-Soppe, videre nyder man ikke den Dag.

3) Man maa de bestadigte Farmer gøre gode Igien, stærk dem, og formilde de irriterede nervos. Dette gør det gode Medicament, Electuarium antidysentericum kaldet. Den første Aften efter laxeer-Pulveret bliver dermed sikkerlig begyndt, men ikke før, thi ellers er det ikke sikkert. Denne Portion er 2 Lod, og bliver i fire gange indtaget, saa at 2 Quintin paa eengang efter Dyensyn eller efter Bøgt bliver tagen. Man kand lettelig vene det, naar man med Knivs-Nadden legger noget paa et Stykke Papir, og det dernest paa en Venes-Skaal imod 2 Quintin vener. Saa kand man med Kniven splise det, og derefter drikke Thee, eller lade det i lidt Thee smeltes ogsaa drikke det. Dette gør man hver Aften før man legger sig at sove, da man om Dagen haver brugt pulvis Antidysentericus Laxans. Saa er og til dette Maal og Ende, nemlig til at heele og styrke de saarede Farmer, følgende Splise og Drikke tienslige, nemlig Eggeblommer i Thee eller i Rød-Soppen menget. Mandel Olie eller god Mad Olie, i hvilken nogen Sperma ceti varm smeltes, og ofte en Ske fuld deraftages ligesaa Meel-Splise, hvad Navn den end haver, item Riis udi Rød-Saadet kogt. blødsødne Eg. Saa kand man og nogen Muscat-Blomme, Mustatnød, eller Safran, eller Canel-Pulver strøe iblant Maden. Man drikker Riis-Vandet, hvorudi nogle ristede Brød-Strimler nogle Timer haver ligget. Rød Vin med saadant Vand tilfatt, nemlig 2 Deele Vand og 1 Deel Vin, meer eller mindre ligesaasom Feberen eller Hidsigheden er stærk eller mindre, og den Syge det kand fordrage eller ikke. Ingen Blodstet er saa gandske fra ald Feber, omstønt samme ikke altid er lige stærk; Naar man da fornemmer til Feberen, saa maa man Aarelade paa den eene Arm, og naar denne Inflammation

ons Feber skulle være forstærkt, og Livet bliver haardt og opsvollen, da maa man meere Aarelades, ligesom i en anden blodsig eller Inflammations Feber, indtil Feberen har givet sig: Jo meere Feber jo meere Fare haver Tarmene af Inflammation og Kold-Fyr, og saadant at forhindre er Aareladelsen her just saa kraftigt et Middel, som udi andre Inflammations Feber, saasom Pleuritis, Peripneumonia eller Feber med Sting &c. I dette Fald, hvor man særdeles bør Frygt for Tarmene, er det og got, at man flittig, om det og skeer hver fjerde Time, setter slimige og heelende Clysteer af Saare. Hoved med Hud og Uld paa Hvedekli og nogen Camel-Blomster om de Land habes ved Haanden, Lin-Frs, Lin-Olle &c. kogt og tilberedede; hvilken er saasom en Røgebalsom for de affavede, Hudløse og antærede Tarme, og angriber ikke Patienten, efterdi den ikke purgerer men meget meere sterker. I Nødsfald kand en Kraft-Soppe som er meest ligesaa sterk som en Gelée, og hvor et Par Egge-Blommer ere derudi, udrette den det samme naar den til Patienten saasom en Clysteer bliver ofte sat. Thi ald Fare bestaaer i Tarmenes Inflammation, og man maa paa besagde Blis all Møye anvende, for at forhindre, at de ikke slaer ud til Kold-Fyr. Denne Methode er og meget probat, og jeg haver seet og derhos været overværende i den Franssiske Armée saavel ved Rhin-Strommen i Tyskland, som og i Brabant, hvor Blodsotten sterk grasserede, formedelt Forkjøling, hos den store Heeres hastige Afveering med det kolde og fugtige Værlig, og formedelt den megen Frukt som Folket spilsede, at der er bleven til 1000de lykkelig curerede, da dog undertiden deres Liv saa høyt var ophøvet, at man neppe kunde see Hagen, formedelt inflammationen i Maren og Tarmene, samt Rasert og utallige Stolgange med Blod og stor Pine. Vi brugte der til og udvortes saadanne Ting, som kunde hjælpe at fordeele inflammationen, nemlig Beeggjørende Cataplasmata &c. See i Enden af Bogen en Recept dertil. Hvilket med den indvortes blodgjørende Clysteer, hjælpe udvortes tillige at relaxere Livets Ophævelse og Haardhed, og altsaa lykkelig fordeelede inflammationen. Da jeg har

mældet

mældet om de trende sidste Middel, nemlig om Aarseladen, Clysteer, og udvortes varme Middel saasom Cataplasmata, saa haver jeg alleene forstaaet derved denne Sygdoms yderste Grad og Farlighed. Gud forbyde, at den hos alle skulle være saa slem eller komme saa vidt, thi i fornævnte Tilfælde ere de Døden allernærmest. Naar man ret betimeligt bruger de 3 første Middel, saa kommer det aldrig til saadanne extremiteter. Her maatte nogen indvende: Her i Norge falder ikke saa megen Frugt som i de fremmede Lande, folgelig passer sig ikke alt her i Landet? Jeg svarer: Falder her ikke saa megen Frugt, saa falder den desto suurere, meer umodnet og skadeligere; saa har og denne Sygdom meere end een Aarsag for sig, nemlig Forkjøling, at blive Vaad, hvilket som oven er demonstreret, er den almindeligste og slemmeste Aarsag; saa er og haard, saltaagtig, tør og Kold Spitse, Melk, Ol, rørig Mad ikke stort bedre end Frugt, naas tillige Forkjøling dertil kommer. Saadanne Aarsager ere de Nordiske Indbyggere sterkt underkastede. Hvo der har ved Haanden og vil Undertiden bruge en Clysteer i Begyndelsen efter pag. 15, og de Balsamiske Pillere efter pag. 19, han gør vel, og besønderlig maa man, efter at det grøveste ved Stoelgaaen er udfordt, søge iglen at frembringe Sveeden, og at uddrive den subtile Skarphed og Bistt iglennem Sveede Huslerne; Dette skeer, naar man holder sig brav varm med Sengen og i Stuen. Med Bezoar-Pulver og Bezoar-Draaber, som oven er skreven om, naar de bruges, bliver disse Skarpheder uddreven fra Centro til Peripheriam og iglennem deres naturlige Ven, hvor de egentlig ere kommen fra ved en Forkjøling og Sveedens Forstoppelse. Jeg haver med saadanne Medicamenter hjulpet en stor mængde Mennesker i Nordland, hvilke haver ladet mig ordinere Medicamenterne, og siden ved deres tilbage Komst med Jægterne haver ladet mig vlide, at samme Medicamenter gandske vel haver hjulpet. Hvilket har animeret mig til ydermeere at bekendtgjøre saadanne probate Medicamenter, at flere Folk dermed kand blive tiend. Den Provision, som man har fornøden til en meget syg blodsottig Person, er følgende, og som koster over alt 2 Rdlr. nemlig;

- 8 Lod Pulvis antidyfentericus corrigens 3 M℞.
 3½ Lod Pulvis antidyfentericus Laxans 4 M℞. 8 ℥.
 2 Lod og 1 Quintin Electuarium antidyfentericum robo-
 rans 4 M℞. 8 ℥.

Species pectorales 3: Krydder = Thee for Brøstet.

Denne Krydder-Thee er meget god for et usundt Brøst, det er, naar Lungen har nogen Skade, kand den igten ved samme gode Brøst-Krydders Brug blive cureret. Og om det end var en Tilbønhelighed til Svindsott, som her i Landet kaldes en Tæring, saa kand man endda hjælpe og forhindre, at det ikke kommer til en fuldkommen Svindsott. Den Thee hjælper for alleslags Hoste, som kommer af Lungen og af Slim udi Lungen med en Trang-Brøstighed; besønderlig, naar Blod, og kort efter Materie opkommer med Hosten, da er denne Thee me eget gavnlig til at forhindre Svindsotten (Phthisin.) Man drikker i det mindste Toe gange dagligen deraf til 2 à 3 Bægle, hvortil en god sølv Ske fuld Krydder fornøden gøres, som i et Qvartter af en Time over lidt gloende Rui maa trækkes. Provisionen deraf er 12 Lod og koster 2 M℞. 8 ℥.

Species emmenagogæ 3: En Kryd- der = Thee, som beforderer Fruentim- merets Maanedlige Tider.

Disse Species tyndgør Blodet og gæbner de forstoppede Adre, og driver gandske mildelig de Maanedlige Tider, og bliver med

stor Nøtte brugte af dem, som haver et tykt og slimigt Blod, som
 flyder run lidet eller ikkun som et Vand. Denne Thee og alle saa-
 danne Sager, som skulle hielppe til menses, maa ikke til alle Maaned-
 lige Tider blive brugte, men alleene til visse Tider, nemlig for, under
 og efter menses. Det er, man drikker denne Thee i 8 Dager mod den
 Tid, da menses skulle komme, saa at man begynder dermed nogle
 Dage tilforn, og ifarer fort dermed medens de gaaer og har holdet op,
 som tilsammen er en 8 Dage. De som ikke meere vide Tiden, eller de
 som endnu aldeles ikke haver haft menses, og altsaa ikke kand vide
 Tiden eller Ugen, naar deres menses komme skal, de retter sig efter
 Maanens Forandring; thi man har fra gammel Tid af observeret,
 at hos en stor Deel Fruentimmer enhver Alder holder sine visse Maa-
 nens Tider, saa at hos de fleeste imellem 14 og 20 Aars Alder ere
 menses gierne imod Ny-Maane. Men hos dem, som ere fra 20 til
 30 Aars Alder, ere menses i det første Qvarter. Og fra 30 til 40
 Aar i den fulde Maane, og omfider fra 40 til 50 Aar kommer deres
 Tider i det sidste Qvarter af Maanen. Omstønt det nu just ikke saa-
 leedes hos alle indtræffer, saa er det dog got at man veed nogenlunde
 at rette sig med Curen, indtil Naturen giver dennem at kende den ret-
 te Tid i Maanen, det er, indtil menses yttre sig noget, eller Naturen
 virker nogle besynderlige Bevægelse i Livet; Hvilket man strax haver
 at ansee for Curens rette Tid, og maa ikke meere rette sig efter Maa-
 nen alleene. Man bruger saadan Thee ikke alleene, men tillige ogsaa
 andre Sager, saasom, pilulas balsamicas Stahlii, som pag. 19 beskri-
 ves, hver Aften i disse 8 Dage. Men de som ikke haver samme pilulas,
 eller om denne Cur falder for kostbar, de kand hver Morgen bruge en
 liden Portion af Elixirio Laxante, saa at de daglig haver et Par Sedes
 i de 8 Dage. Blodrige Personer, eller de som ere meget syge forme-
 delst det forstoppede naturlige Blod, de Aarelader sig først engang paa
 Soden hos den inderlige Ankel (Malleolus internus.) Den efterføl-
 gende Dag purgerer de med en Dosis pilularum purgantium, beskrevet
 pag. 11. Og paa den tredje Dag begynder de denne otte Dagers Cur.

Man

Man drikker hver Dag 2 gange deraf, liksom ved Grost Theen er
vifset. Et halvt Staal-Pund af disse Species er fornøden til Provision,
og det koster 3 Ml.

Species mundificantes: Blodrensende Species.

Disse Species bliver stærkt kaaget og drukket som et Decoctum, til
en Blodrenselse i alle slags Ureenligheder og Blodets Fordervel-
ser, af hvad Navn de end nævnes kand, følgelig en alleene i Fransoser
og Spedaalhed, men og i alle slags Flod, Ra-ve og salte Bædder,
som kand være i Blodet. Jeg skriver dette exprés saa klarlig, efterdi
jeg har erfaret, at mange Folk stammer sig ved at drikke saadanne
Kionne blodrensende Decocta, sigende: Man skulle tænke, jeg havde
en ureen Sygdom, da man seer jeg bruger Decoctum. Men som jeg
her beviser, saa haver saadanne Beskyldninger ingen Grund, efterdi
mange andre Blodets Fejl ere til, som ere ærligere end Fransoser,
hvor og saadanne Decocta gior træffelig got. Man tager 1 Pund
Species og kaager dem tillugt i fire Potter Vand saa længe, indtil
omtrent den halve Deel er indkaagt. Saa drikker man deraf om
Morgenen $\frac{1}{2}$ Potte, og om det er mueligt, en heel Potte vel varmet
før man opstaaer. Ligger dermed et Par Timer for at Damppe udi
Sengen. Hvo der ret vil formeere Dampningen, han tage en god Por-
tion, det er, over 100 Draaber af mine Bezoar-Draaber pag 30
beskrevne, udi dette Decocto tillige ind, og hvo der endnu vil formeere
den blodrensende Kraft, den kand og tage af Mixtura mundificante
pag 26 beskreven, tillige en Portion ind udi samme Decocto. Hver
femte eller ottende Dag, saasom Kræfterne ere, purgerer man engang
med Purgeer-Pillere, og Aarelader sig ligesaa ofte. Hvo der haver

en gandske ureen Sygdom, og dog ikke land komme til nogen Bye, til at legge sig i Curen hos en Medicus, den maa angribe det end alvorligere, og derhos bruge det blodrensende Pulver, som jeg nu her neden for vil beskrive; og hvo som med udvortes Udslag maatte være angreben og havde Stab Knutter og Huller i Huden, den maa bruge til udvortes at smøre sig med den blodrensende Salve, som jeg ligeledes her neden for vil beskrive; saa land han gandske vel cureres i sit Huus; Dog raader jeg heller at han bestrer sig til en Bye, for der at ligge i Cur, formedelst de mange accidentzer, som land tilslaae sig under Curen, og hvilke en Læge meest daglig har fornøden at tilsee. Dog kommer de fleeste accidentzer deraf, at en Patient holder ingen god Diæt, æder haard, salt, suur eller kaald Mad, eller naar han forkjøler sig, og ikke holder sig vel varm, eller i bestandig Sved; eller naar han paa eengang tager ind for meget af disse sterke Medicamenter. Hvo som tager sig i agt for saadanne Forseelser, han haver ikke at bestrygte sig for farlige accidentzer; Samme land og tillige blive stillede, naar man holder nogle Dage op med Salven og Pulveret, og alleene med Sveden og Aareladen continuerer saa lenge til det igjen bliver bedre. Thi naar det bliver rettelst gjort, saa kommer hverken Salivation eller noget ont i Halsen, og naar saadant vilde komme, bliver med de Mercurialste Medicamenter indeholdet, og i steden for dem Aarelader, purgerer og sveder de saa længe til det er over; da bliver de Mercurialste Medicamenter paa nyt men sparsommeligere brugte. Saaledes curerer nu de berømmeligste Læger i Frankrig og andre Lande, alle ureene Sygdommer uden Salivation, det er de driver Mercurium tillige med den giftige Sygdoms Materie igiennem andre siklere og meer naturlige Steder udaf Livet, end som Munden er. Man land det $\frac{1}{2}$ Bund toe gange kaage, første gang giver det toe Potter god Decoctum, anden gang giver det en tynd Decoctum, som land drikkes for Tørst, ligesom et $\frac{1}{2}$ om Dagen, eller og man land til det nye Decoctum, som kaages, tage og dette $\frac{1}{2}$ Bund gamle Species dertil. Naar Betret er kaalt, land man kaage et halv Bund Species og meere paa

lengang, og sette Decoctum i en Klesder i Bouteiller, men er det varmt Veyr, saa er bedre, at kun $\frac{1}{2}$ Pund Species paa eengang taages.

Et Pund af disse mine Species koster 1 Rdlr.

Pulvis mundificans ☉: Et Blodrensende Pulver.

Dette Pulver renses Blodet af alle onde, giftige og besægende Sygdomme, saasom Fransoser, Spedalskhed, saltagtigt Flaad som ved ingen andre Medicamenter vil lade sig tvinge; ligesaa hjælper det for alle slags gamle Skader, som inden af et fordervet og sklerbutist Blod ere komne, i allehaande ureent Udslag og Skurb, i de haarde Knuder om Halsen eller deslige, besønderlig i Ladskerne (inguinibus) hvilke man kalder bubones, i Dryppert (gonorrhæa,) i den ureene hvide Flod (fluor albus malignus) &c. Man tager ikkun hver anden å tredje Aften et Pulver, ellers gør det Salivation, der holder man sig meget i Barmen, sweeder, purgerer og Aarelader, og spiser saaledes i alt, som ved foregaaende Decoctum er bleven mældet; hvilket hører tillige hos med saadan Cur, og dette Pulver er ikkun en Part deraf. Best bliver dette Pulver indtagen udi lidt Brød, Sirup, Honning, Byg eller Havre-Soppe, altsaa ikkun i gandske tynde Sager; fire Lod af dette Pulver er i det mindste fornøden for en Person, og koster tilsammen 1 Rdlr.

Ungventum mundificans externum ☉:

En

En Blods og Hud = rensende Salve, som bliver brugt udvordtes.

Denne Salve bliver brugt til alle slags Skurv paa Legemet og i Hovedet, for Udslag Finner og Knuder, som her i Landet blandt de gemeene Folk gaar sterkt i Svang. Den er særdeels probat, og jeg haver dermed cureret mange Menneſter, vil derfor til Publici beſte gjøre det meere bekiendt, at de Fattige paa Landet, som ikke haver Raad til at begibe ſig til Byen i Cur, og der at betale ſamme tilſige med Maden og Logementet, kunde curere ſig ſelv under charitable og Samaritanſke Præſters Anviſning, og ſaaledes fries for mange Omkoſtninger; thi jeg har befunden at dette gaar ret vel an, i Anledning af adskillige ſaadanne barmhertige Præſter, ſom haver draget ſtor Omſorg ſaa vel for deres anbetroede Faars Legemer, ſom Siæle, i det de mig ſkriftlig og mundtlig haver conſuleret; hvorledes een og anden elendig i deres Meenighed, ſom ikke har Raad til at begibe ſig til Curen i Byen, kunde paa det menagerligſte blive forhielpet? Thi haver jeg denne Moyens præctiferet, ſom jeg nu til manges Beſte ſkriftlig publicerer; og haver givet dennem Medicamenter og Underretning, hvilket de charitable Præſter exeqverede, i det de forklarede det for Patienten, og underviſede ham, hvorledes han ſig i alting med Curen ſkulle forholde, og ere ſaadanne Patienter med 5 Rdlr. kommen ligesaa vit hos ſig ſelv hjemme, ſom i Byen med 20 Rdlrs. Omkoſtning, og om de vare ſaa meget inficeret at der vel gjordes 8 Rdlr. i Medicamenter foruøden, ſaa kommer de med ſamme 8 Rdlr. ligesaa vidt, ſom paa et fremmed Stæd med 30 Rdlr. til deres Cur; thi Medicamenterne betales da alleene, og ſlipper de da for Læge . Løn, Logement, Opmærtning og Maden &c. Alſaa er det en ſtor Fordeel for de uformuende paa Landet, at de land curere ſig ſelv, naar de ikke har Raad til at ligge i Byen. Reſonderlig da de ſaa tydelig Under-

derbevisning i alle Støkker her udi bekommer. Den største Banskellig-
 hed bestaaer i Aareladelsen, at de enten ikke haver nogen som kand
 Aarelade dem, eller og de som Aarelader, haver saa flette instrumen-
 ter, at de ingen Aader ret skikkelig aabner, de kand en gjøre Hullet
 stort nok. Thi et lidet Hull er meget skadeligt, saasom jeg i min Tra-
 ctat om Aareladelsen har beviset. Til den Ende vil jeg nu forskrive en
 Mængde Lancetter og sælge til dem, som paa Landet Aarelader, saa-
 som jeg og allerede haver overladet til mange, besønderlig til de Hrr.
 Præsterne, hvilke af christelig Medlidenhed ofte haver hos de Nødliden-
 de forrettet en Chirurgi function. En hver Lancette koster 4 Mk. og
 kand vel 100 gange blive brugt, naar man tager den vel i agt, og den
 med Olie eller Talg imod Kost smører, og naar den ikke meere duer,
 da tager jeg den igjen for halve Penger, og sender den med flere
 saadanne igjen til Frankrig, til at lade dem opslibes. Saa vil
 jeg mig gjerne paa alle Maader til publici Tjeneste stille med Raad
 og Anstalt, hvor jeg formedelst Fraværelsen ikke Personlig kand være
 til Tjeneste. Egeleedes tilbyder jeg mig skriftlig at assistere saadanne
 charitable Herrer Selskige eller andre Personer, som gjerne paa deres
 Steder vilde bevillse charité mod deres Næste ved Medicin, naar de u-
 di et eller andet Støkke ere raadlose, og om et eller andet mig skrift-
 lig vilde tilspørge, hvorleedes de skulle anfange og dermed fortfare.
 Denne Salve hører tillige med Decocto og er itkun et Støkke af
 Curen imod de stemme og rebelliske Sygdommer, hvilke ikke vil pa-
 rere de ordinaire Middell. Den bliver saaleedes brugt: Man smører
 hver tredie Aften alleene een Lem paa eengang, og det ret vel, og for
 en Ild eller Kadel-Ovnen vel indstrøgen med Haanden, saa at man o-
 ver en halv Time stryger det ind med Haanden. Naar nu i 12 Da-
 ger 4 Lemmer ere absoverede, smører man ogsaa Halsen, Ryggen og
 Brøstet, Ansigtet og Hovedet, men dog ikke paa eengang, men udi
 4 gange, saa at dermed og gaaer 12 Dage hen, følgerlig er saa i 24
 Dage det gandske Legem bleven oversmurd, i Fald det gandske Legem
 var udslagen eller med Stab og smaa Saar befænget; Men dersom
itkun

Ikkun een eller anden Lem er saa sygellig og saar, saa bliver man for bel-
 bredet, efterdi de sunde Partier haver ingen Smørelse fornøden, saa
 bliver og Maben aldrig smurt. Man maa med denne Salve saa for-
 sigtig gaae til Berks, efterdi den er sterk og den insinuerer sig iglennem
 poros i Blodet, og kand gøre Salivation; Dertil maa man holde sig
 varm, ofte Aarelade, purgere og meget bestandelig svæde, eller være
 i Damp. Ferst Klod med dets Soppe, blodsodne Eg, megen ferst
 varm Melk, alle slags Meel-Mad og Brød, Byg og Havre-Soppe u-
 den suurt dert, Ol-Soppe &c. maa de Syge unde; Det suure, salte
 og haarde maa man sige baade til Mad og Drikke. Man har altid u-
 di forrige Tider disrecommenderet i slige Curer Melken, men nu bli-
 ver den efter den nyeste Methode, saasom det beste Diæts Støtte re-
 commenderet; saa at en Patient, naar han gaaer til Sengs eller vaag-
 ner op, kand vel uddrikke en Spulskomme fuld af ferst og varm Melk,
 og ellers Dagen iglennem Drikke enten Decoctum eller en Thee af
 Capillaires eller herba Capillorum Veneris med halv Melk udi, i stæ-
 den for den ordinaire Drank, eller ogsaa snart Decoctum, snart den-
 ne Melke Thee kand drikkes til Forandring. Undertiden er og tilladt
 at spise lidt ferst kaagt eller stegt Fisk, men Fiske-Leveren er skadelig.
 Sny Lod Salve er fornøden og koster tillsammans 1 Rdr.

Ungventum digestivum & Suppura- tivum externum 3: Rensende og heelende Salve til Saar.

Med denne Smørelse kand man alle slags nye og gammel
 Glade (vulnera & ulcera) curere, thi den gør en god
 Materie eller Suppuration, rensar alt saa Gladen fra Grunden, og
 læger den ogsaa naar den er reen. Men naar den skal læge og heele,
 da maa man ikke legge meere saa meget og saa tykt, men gandske tynd
 3 3 deraf

deraf i Saaret, og gandske tynd bestryge Linn-Traaderne eller plumaceau, af charpie glordt dermed, og naar det endelig snart skal blive tørt, da maa man end dertil strøe en liden Deel brændt Allum over den plumaceau, som med Salve er bestroget. Men i Begyndelsen førend Saaret er bleven vel reent, maa man legge vel meget og temmelig varm glordt Salve i Saaret, saa setter den alle Ureenligheder og det raadne Kød i en god Suppuration og Svuld, og det maa altid først skee, førend et Saar kand reent blive læget, og det heder i Chirurgien Suppuratio laudabilis. Thi Lægelsen er bare Naturens Verk, i det Legemets Vædsker kand gløse Kød, og ingenlunde Medicamenterne; Alt det gode, som Medicamenter gløse i udvortes Skade, bestaaer derudi, at de renser samme, og altsaa tager Forhindringerne bort, som staaer i Veien for Heelingen. Naar man da siger, denne Ting heeler, saa er det saa at forstaae, at det renser vel, at Naturen derefter uforhindret kand læge og heele. Altsaa ere alle lægende Medicamenter alleene privataiva og ingenlunde positiva consolidantia. Man forblinder da daglig et Saar 2 gange, saavidt som fornøden eragtes, eller det hastigt og me eget suppurerer. Man legger der over et Blaster for at holde Salven fast udi Saaret, og over Blasteret en 4 dobbelt Compresse, hvilket alt tilsammen med et Baand bliver ombunden og befæstiget. Skaved Linnet er ikke saa got, som de med Fingre udtrekkede Traader; ikke for grovt og ikke formeget fint. Man skærer Papperne 2 Tvers-Finger breede og til en god Fingers længde, af hvilke Kluder man siden lettelig kand udtrelle Traaderne; Det heder charpie, deraf bliver plumaceaux, det er plumaceoli og bourdonnets eller Turundæ glorde efter Saarets Skikkelse, ligesom Qvinde-Konnet legger deres Lintot paa deres Spinde-Rol. Derpaa stryger man Salven, eller dyster Beegen i den varme Salve og lægger den saa i Saaret &c. Men er der formeget dødt Kød eller haarde Rinder (callositates) eller en Fistul for Haanden, da vil her meere til end Salve, nemlig en starp Knib og erfaren Chirurgisk Haand, og da maa Patienten reyse til Byen til en forfaren Læge, og lade med Instrumenter forrette det som Medicamenter umuelig kand gløse, og naar det er skeed,

ſaa ſand han reyse hlem iglen og ſelv curere ſit Saar, Ifald han ikke
 har raad til at opholde ſig i en Bye fra Begyndelſen indtil Enden af
 Curen. Det ſamme vil og ſiges om carie oſium eller angrebne og
 nær forraadnede Been, hvilke og ſielden eller aldrig uden Haande-
 Hielp og Instrumenter ſand blive lægede.

Dette Rod af denne Salve koſter 3 Mk.

Balfamus vulnerarius externus 3: Ud- vortes Balfam til Saar.

Saa ſand ikke ret vel med enſlags Salve over alt ſig behielpe,
 uden man maa med Terpenthin-Olle tillige i ſit Huus
 være forſynet. Det jeg nu lige vil bevtiſe. De Saar, ſom paa de Knode-
 lige Parter (partes muſculofæ) ſidder, de ere med forrige Salve
 gandske vel tiente, men de Saar, ſom befindes paa ſaadanne ſteder,
 hvor ikke meget eller gandske intet Ktød er, men alleene Seener, (ten-
 dines) Baandene, (Ligamenta) Bruſter, (cartilagineſ) Nerver, a-
 paneuroſes, Been (oſa.) Diſſe Deele, ſiger jeg, fordrager ingen
 Feede og raadnende Sager, men vil have meer Balfamiſke, ſom denne
 Balfam er, hvilken paa ſamme Maade i dette ſlags Saar bruges, ſom
 den forrige Salve bruges til Saarene i Ktødet. Dog vilde jeg i
 Nødsfald hielp mig her med den forrige Salve, naar jeg haver Ter-
 penthin-Olle eller Spiritus ved Haanden, ſaa vilde jeg paa det blotte
 Been, Nerve, Seene-Baand ic. forſt legge en plumaceau, ſom i varmt
 Terpenthin-Spiritus dypes og ſiden lindt er udtrokket, hvilket er me-
 get angenemt for diſſe Deele, og præſerverer dem for Forraadnelle,
 hvilken de af de feede Sager eller Materie, eller af Luften kunde bekom-
 me; hernæſt bliver for Reſten Saaret med plumaceaux og Salven
 op-

opfyldt, saa og dette forrige dermed bedekket. Tre Lod af denne Balsam koster 1 Mk. 8 ſ. Hvem Terpenthin-Spiritum vil have, da koster 2 Lod med Glasſet 6 ſ.

Unguentum album ad vulneratam cutem ∴ En hvid Salve til en saared Hud.

Saar nogen haver brændt sig, Rabet Huden af og er bleven Hudløs, eller Huden er ſonderbrusten, og der udrinder ſalte og ſtarpe Bædſter, eller der ere ſmaa flade Huller eller Saar i Huden, ſom ikke gaaer indtil Klodet &c. da hjælper denne Salve meget vel, den bliver ligesom Smør smurt paa Læder eller og paa fint og gammelt Lin-Læret, og legges det ſaa over Skaden, og der over en compresse og Bind at befæſte det.

2 Lod koster 10 ſ.

Emplastrum emolliens & anodynum ∴ Et blødgjørende og lindrende Blaſter.

Dette Blaſter har meeft den ſamme Røttel Hudens Skade, ſom ovenmeldte Salve. Beſonderlig er det got for de ſmaa udſvullende Skadeligheder i Huden, ſaa ſand og dette Blaſter ſom et de-

tensi-

tensivum over Salven og Saaret rundt omkring blive lagt, og saaledes Saaret som med et Dække for ald Ureenlighed, Luft ic. defendere og for at holde Salven at den ikke udfalder af Saaret, ligesom oven om unguento digestivo blev meldt. Men om det ikke henger fast nok, da maa endnu en Compresse og Bind blive omkring bunden, det er besønderlig frem for andre Plaster, hvilke forstopper poros eller Svedehullerne, og klemmer saa haardt til, at de tager Hud og Haar med sig, naar man vil tage dem af. Dette Plaster lindre og bløder ogsaa Eigtorne at man kand siden skære dem letteltgen ud.

Toe Lod koster 8 ß .

Emplastrum diapalmæ officinale.

Naar man har i visse Tilfælde et Plaster fornøden, som uden Bindelse skal klemme fast og holde, da er dette efter min Tanke nok det bedste, sikkerste og uskyldigste, som ikke saa sterkt forstopper poros, thi al Skade, som et Plaster undertiden kand gjøre, kommer det af, at det forstopper Svedehullerne og forhindrer den Naturlige og frie Udampning. Dette Plaster er i et hvert Apothech at faae, og 2 Lod koster 4 eller 6 ß . i det høveste.

Cataplasma anodynum

& emolliens ☉: Et veeggjørende og lindrende Umslag.

Saan laager haardt Hvede-Brod eller Ravringer i Mælk, at det bliver en stikkelig Brod, som lugter at den er vel laagt, saa

rører man stød Safran deriblant at den bliver vel gult, dernest tager man den af Jiden og rører nogle Eggeblommer der iblant ungefeh: 3 à 4 Støtter under et hvert Bund, og da er det færdigt. Naar man i viss Tilfælde vil have det fuldkommen blodaførende og relaxerende, da taager man pulvis Specierum emollientium der iblant som paa Apothechet er til Kiøbs; Ligeledes en god Del oleum lini & liliorum alborum deriblant, som og paa Apothechet er at faae. Og disse Sorter ere særdeles gode at legge over Maven, saasom tilforn om Blodsots Curen er bleven mildet; Naar man vil have det fordeelede og resolverende, da rører man kort for man legger det paa, blant i Bund 2 Quintin af følgende Pulver derunder, Recipe Salis ammoniaci 3 Quintin, Camphoræ i Quintin, stød tilsammen til Pulver. Dette tiener, naar man vil resolve eller løse noget haardt, fordeele noget optrudnet og inflammeret, og er besønderlig got for Rosen, men her maa ikke tages nogen Olie iblant, saasom skeede med den forrige Sorte. Men Krydderne gjør ikke ont herten i dette eller andre Tilfælde, om man haver de Species emollientes. I fald man tager Krydder, saa tager man desto mindre Brød, enten halvparten Krydder og halvparten Brød, eller og i Del Krydder og 2 Deele Brød, og det tilsammen laager i Mell. Udi de forrige Tider brugte man saa megen Spiritus tilsaadanne udvortes Skader, men man har befunden at de gjører Skade. For Exempel, i Rosen brugte man den stærkeste Campher Spiritus, hvortil Spiritus vini rectificatissimus blev tagen. Men den nye og forbedrede Chirurgie udi Frankrig besønderlig har erfaret, at saadanne gandske Simple Cataplasmata af lutter Brød, Mell, Safran og Eggeblommer ere langt bedre, thi de aabner Svedehullerne og de Spaltice tilsammen trækkede Gadre, som holder humores fangne og indslattede; de relaxerer og aabner dem, saa at over a't bliver Frihed, og det indspærrede gaar ud til Deels igiennem Svedehullerne eller til Deels igiennem sine Gadre sig iglen fordeeler, og kund komme i sin Circulation iglen. Desforuden virker saadanne Cataplasmata i de forstøkkede og Coagulerede humores (Vædsler) i det de med sin Varme og Damp gjører tynd, smelter og opløser, og altsaa til

Fordeeling bliver vel stikkede. Men naar det saa vit kommer, at de stoffende Bædder ere i saa stor mængde, at der villes en ret Knude eller Tue udt Huden, saasom et Due eller velt Høns-Eg, da maa det komme til Svulds, og dertil er ogsaa Cataplasma behjelpelig, saa at det fordeeler det som inveltat er, og fuldmodner det som unuelligt er til at fordeeles. Begge slags Effect præsterer det besønderlig med sin Varme; Man kand og lettelig see om det vil komme til en Fordeeling eller til Svulds, naar man b. finder at Cataplasma er vel fugtigt, naar det tages af Gladen, hvilket er et Tegn at det stoffende meestendeel bort damper iglennem Svedehullerne; Dersom det er ikke fugtigt men tørt, da er et Tegn til at Fordeelingen er unuellig, og maa det da komme til Svulds. Naar det nu er bleven temmelig blødt, da aabner man den med en Lancette, jo større Hullet er jo bedre er det, saa at man kand komme vel dertil med Salven og Zeegerne at legae i Gladen, saa bliver ingen Fistul der af. Ungventum Suppurativum bliver da strax brugt. Undertiden kand man klippe det lille Hull med en Sax større, at man ret vel med Salven kand komme indtil Grunden, nemlig i saadant Tilfælde, hvor Knuden har været for stor. Imod alle disse forrevante Dyder ere Spirituosa strikkende; Thi de drager poros og Adrene tilfammen, coagulerer, hærdner og tørrer de indspærrede humores alt meere og meere, saa at de hverken kand komme til Fordeeling eller til Svulds, og glører altsaa haarde Knuder, som bliver siddende i mange Aar, og omfider kand b. yde ud til en ulægelig aaben Glade, eller til en Kræft. Saadanne haarde Knuder kaldes scirrhi. Naar et Saar ikke ret vil suppurere og udsulle, men er haardt omkring og inflammere, saa legger man først Salven med plumaceaux i Saaret, herneft umiddelbar over Salven et Cataplasma, at alt bliver vel betækket, strikkende sig i alle Kanter indtil det sunde, da faaer man inden faa Dager at see en god Suppuration eller Udsullelse. Man holder det med varme Duger og varme Steener uden til paalagde vel varmt; thi her kand man ikke saa ofte tage Cataplasma eller Svøden af talen og epvarme det saasom i andre Tilfælde, som ere uden Saar, efterdi Salven her tilkigemed altid udsalder. Udt stige Tilfælde, hvor ingen Salve er fornøden, maa man vel hver fjerde Time aftage og talen epvarme Cataplasma, thi jo of-

tere det stær jo bedre er det. Naar det af den idelige opvarmen er bleven fortørret, da laad man ickun blodgiøre det igjen med noget Mælk. Noget legger Cataplasma mellem tvende Kluder paa den syge Lem, men det viler bedre naar det kommer paa den blotte Hud. Dog naar det skal bruges til Dyene, som laad være røde ic. eller over Munden, for dens accidentz, da maa det imellem tvende Kluder paalegges. Det laad undertiden paa en Nats Tid fordeele Rosen, og saa snart man ser at Huden, som tilforn var udstrækt og glansende, begynder nu til at rynkes, da er der allerede en Begyndelse til Fordeelingen. Aareladen og antifebrilia, saasom Bezoar-Pulver eller rødt Pulver eller Sveede Draaber, som oven er beskrevet, maa her ved de udvortes Inflammationer blive ligesaa lidet forsømte, som ved de indvortes Inflammationer, helst naar Skaden har sine indvortes Aarsager, eller den er saa stem, at man sig for Koldsyr har at befrygte.

Methodus examinandi, eller hvorledes
 man vel skal examinere og udforske historiam morbi til et
 Facultæt eller fraværende Doctør, samt den ret at opsette
 og beskrive, uden at forglemme noget som kunde
 være fornøden.

Saa man en fraværende Doctør skriftlig vil consulere, da maa man efterfølgende Støtter melde: Hvor gammel Patienten er, og om det er en Mand eller Qvindes Person? hvad slags temperament han haver, hvilket ikke just Moraliter men Physice her betragtes og indtrækkes; i det man alleene melder om han haver habitum Corporis strictum vel relaxatum, det er, om han er mager og haver et haardt Klod? om han er fed og haver et svampigt og slapt Klod? om han er Sift eller sy? om han pleyer have Blod-Flood, saasom Næse-Blod, guldende Aader, blodigt Spott, (Sputum cruentum og hæmoptysis) Blod-Spnen (vomicus cruentus.) Er det et Fruentimmer, om hun rigtig har haft sine menfes altid fra hændes 14de Aar og endnu haver? Er hun i Egtstaa,

om hun har ligget og hvor ofte i Barsel-Seng, og om hun da altid har haft Blodets Afgang (lochla) tilstrekkelig eller formeget eller forlidet? Fremdeles om Patienten er vant til at Aarelade sig, at lade sig Raapper, at bruge Tjler, at have Fontanelle eller Setaceum? Om han er vant Marligen at purgere, sveede, at bruge sund Brønde-Band eller besøge de varme Bader? I hvilken Luft eller Clima han lever og boer? Om han meere er undergIVEN Forkøllinger eller Hidsigheder? om han kand vel spise og drikke, og om han derudi ogsaa kand observere Maanden? om han formeget eller forlidet sover eller vaager? om han holder sig formeget rolig uden Motion og Legemets Bevægelse, eller om han har alt for sterke tactiver? Steddende Arbejde bliver in sensu Medico ikke holdt for noget arbejnde, altsaa bliver alleene Spørgsmaal, om han fører vitam mobilem eller sedentariam? Om han sterkt er underkastet Semottets passioner, det er, om han er lystig eller traurlig? eller er tilbøuelig til chagrin? Om hans Embede Fortrædeligheder med sig fører? Om det gaaer vel fra hannem hvad som skal gaae, nemlig, om han har naturlig Aabning? Kand vel lade Bandet? Og om Natten saavel som ellers naturlig Blis pleyer sveede; Om han beholder hvad som beholdes skal, det er, om han har got af det han nyder, om det vel fordøves hos ham og ikke ved Oplastelse eller et løst Flv (lienteria) ufordøyet og fortillig gaaer fra hannem? Om han tilforn har været syg, og hvad for en Sygdom det var? Paa det man kand see om denne Sygdom er kommen af den forrige, i det samme blev ilde cureret, eller og nu Levninger igjen af den forrige Sygdom kand være i Flvet. For Ex. En kand for mange Aar siden have haft en kold Feber, og den saa plomt og uforsigtigt med China eller andre astringentibus blev stoppet, hvor af han har bekommet en Stade i sine visceribus abdominalibus, saasom obstructionem, indurationem, scirrhum hepatis, lienis, mesenterii, pancreatis, &c. og derfor nu malum hypochondriacum, hystericum, phthisis, hectica eller Tæring, Battersoft &c. ere komne, og hvora? han nu kand være syg. Om det er en Sygdom i Familien eller Slekten? om han har arvet den af sine Forældre, som fornemmelig er Podagra, Steen &c. som ere arvelige Sygdommer. Endelig maa man beskrive Sygdommen i sig selv, eller hvor over en Patient besønderlig

klager sig, efter Hypocratis Sigelse: *Ubi dolet?* Hvor gør det ont? Saa og om man har brugt medicamenter og hvad slags? Derhos maa man besønderlig berette hvorleedes Patientens Tunge er beskaffen, om den er reen eller en? Hvad Smag han haver i Munden? Man maa bese Tungen og føle paa den med Fingeren, om den er vaad, tør eller stivig? man maa tilkiende give, hvor mange gange Patienten daglig i Sygdommen har haft Abning? om han i den meere lader sit Vand end ellers? og hvorleedes Vandet synes? om han meere sveeder end ellers, og om Sveeden ilde lugter? om han har Mad-Enst? om han har stor Tørst og brændende Hidsighed? Om han kand rolig sove? om han hoster noget Slim eller Blod op? hvor ofte han er bleven Aareladet, og hvor tit han har purgeret i den Sygdom, som han nu har? Thi hver et af disse fornævnte Støcker kand i visse Tilfælde være en Aarsag til Sygdommen; Følgetlig maa saadanne Spørsmaal dem berettes, som skal undersøge og ophæve Sygdommens Aarsag; Efter det gamle Ordsprog: *Morbos curare nihil aliud est quam illorum causas tollere*, det er, en Sygdom at curere er intet andet end at borttage dens Aarsag. Hvorleedes kand man nu træffe eller hæve Sygdommens Aarsag, naar man ikke veed den? Hvo der griber feil i Sygdommens Aarsag, han griber og oftere, dog ikke altid feil i Curen; Derfor er det vel at man efter denne Opsettelse tilkiende giver ald Omstændighed, saa kand en Medicus ikke saa lettelig felle i Sygdommens Aarsag eller Curen. Jeg haver exprés sagt, at man ikke altid kand gribe feil i Curen, saa ofte man ikke kand ret og vist vilde Sygdommens Aarsag, thi mangeslags Aarsager kand forarsage en slags Sygdom, og mange slags Sygdommer kand have ikkun een slags Cur. Derfor ere Undertiden store Medici hin anden contraires udt Theoria eller principis; Men i Curen harmonerer de gandske vel, og curerer den ene ligesaa lykkelig, som den anden; Det er, den ene statuerer denne Aarsag, den anden en anden Aarsag til Sygdommen, og af begge supponerte Aarsager, statuerer de dog begge in Praxi et slags Remedium.

Huc quia perventum est Domino sit Gloria coeli!

Avertisfement:

- 1) Hvor som helst Medicamenterne kjøbes, saa maa de med mit Signet være forseglede, naar man ellers skal være sikker, at de ere oprigtige, og ikke forfalskede.
- 2) Her i Byen selges de ikke, efterdi Borgerne her paa Stedet ikke har saadant nødig, som haver Doctor, Apothequere og Barberer hos sig til stede. Det samme forstaes om andre med Lægerne forsynede Stæder.
- 3) Vil nogen paa Landet forskaffe sig alle de Medicamenter, som i denne Tractat ere recommenderede, enten til sit eget Huuses Nødtørst, eller for at tjene andre i Naboer-Lauget dermed, da koster de alle i behørig Portion eller Provision, tillige med Bogen og en Kasse, 15 Rigsdaler, dog foruden Clystersyrude, men med een Clyster - Blære og Lancette forsynet.

Advertissement:

1) Pour le mal de la Mémoire, le mal de
la tête, le mal de la gorge, le mal de
la poitrine, le mal de la vessie, le mal de
la matrice, le mal de la rate, le mal de
la rate, le mal de la rate, le mal de la rate.

2) Pour le mal de la Mémoire, le mal de
la tête, le mal de la gorge, le mal de
la poitrine, le mal de la vessie, le mal de
la matrice, le mal de la rate, le mal de
la rate, le mal de la rate, le mal de la rate.

3) Pour le mal de la Mémoire, le mal de
la tête, le mal de la gorge, le mal de
la poitrine, le mal de la vessie, le mal de
la matrice, le mal de la rate, le mal de
la rate, le mal de la rate, le mal de la rate.

Bericht,

Wie auch ausführliche

Beschreibung,

worzu nemlichen dieses Pflaster erstlich
nützlich seye.

Zum andern, wie es recht appliciret und gebraucht
werden soll.

Von neuem inventirt und componirt
Durch

Simon Brnsinger,

Burger und Handelsmann in Nürnberg.

Nach dessen Absterben aber einig und allein bey
seinem Testaments-Executorn,

Johann Georg Gruber,

Welchem ers vor seinem tödtlichen Hintritt anvertrauet,
mit nebenstehendem Wappen alle Schachteln bezeichnet, bishero in
der neuen Gassen, am Spital-Kirchhof; anseho aber in dem Endteri-
schen Haus, am Herrnmartt gerecht zu finden.

Nunmehr mit Röm. Kaiserl. Majest. Privilegio also be-
gnadet, daß es sonsten niemand nachzumachen, oder drucken zu
lassen, einige Zug oder Macht haben soll.

Horrede

An den Wahrheit-liebenden Leser.

Dennach sich bald auf Simon Trusingers seeligen Eintritt, unterschiedliches Gewerbs, Manns- und Weibspersonen gefunden, welche dis weit bekannt und oft bewährtes Pflaster nachmachen wollen, damit aber nur ihren Nutzen, und nicht des Patienten Wolsahrt gesucht: Als habe bey Thro Röm. Kaiserl. Majestät, auf genugsames unterthänigstes Erweisen, ein allergnädigstes Privilegium, wie nachfolgendes zu ersehen, um fernern Betrug vorzukommen, ich in aller Unterthänigkeit erhalten.

Woraus dann kund und offenbar wird, daß alle andere Leute, so dieses Trusingers- oder Nürnbergisch Pflaster allbereit nachgemacht haben, betrüglich handeln, und auf solche Weise die Krancken beydes um das Geld, und um die Gesundheit bringen.

Hingegen aber das rechte und warhafftige, allerdings, wie es Trusinger bey seinen Lebzeiten zugericht, und verkauffet hat, nunmehr einig und allein bey Johann Georg Grubern Seel. Erben, in Nürnberg, bishero in der neuen Gassen, am Spital. Kirch. Hof, anjeko aber in dem Endterischen Haus, am Herrenmarkt wohnhaft, zu finden sey; welches wir dem Wahrheit-liebenden Leser, obbemeldter Ursachen halber, nicht haben wollen unangezeigt lassen: Gott befohlen.

Wir

Wir Joseph der Andere von Gottes Gnaden,
 Erwählter Römischer Kaiser, zu allen Zeiten, Mehr-
 rer des Reichs, in Germanien und zu Jerusalem König, Mit-
 Regent und Erb-Thronfolger der Königreiche Hungarn, Bö-
 heim, Dalmatien, Croatien und Slavonien, Erz-Herzog zu Oesterreich,
 Herzog zu Burgund und zu Lothringen, Groß-Herzog zu Toscana, Groß-
 Fürst zu Stebenbürgen, Herzog zu Mailand und Bar, gefürsteter Graf zu
 Habsburg, Flandern und Tyrol &c. &c.

Bekennen öffentlich mit diesem Brief und thun kund allermänniglich: daß Uns der Ehrsamme, Geehrte, Unser und des Reichs lieber getreuer, Doctor Johann Martin Endter, allerunterthänigst zu vernehmen gegeben, wasmassen des von weyland Kaiser Ferdinand des Dritten Majest. dem Johann Georg Gruber, Burgern in unser und des Heil. Reichs-Stadt Nürnberg, über alleinige Verfertig- und Vertreibung des sogenannten Irnsingers Heil. Pflaster ertheilte, und von denen nachfolgenden Kaisern confirmirte Privilegium von weyland unsern Herrn Vatter Kaiserl. Majest. glormwürdigsten Andenkens, auf Catharinen Helenen Endterin, nachgelassene Erben, und Johann Friederich Nürnberger, als alleinige Johann Georg Gruberische Descendenten, im Jahr Siebenzehnhundert Sechs und Vierzig gnädigst transferiret, erneuert und bestättiget worden seye; Wie solches die darüber vertheilte Confirmationes mit mehrern ausweisen &c. Da nun des Supplicantens Schwester, Susanna Helena Endterin, vermalen verwittibte Sinflerin, ihren an diesem Arcano und Heilpflaster gehaltenen dritten Antheil sowohl, als Anna Susanna, verwittibte Nürnbergerin, gebohrne Merklinin, den ihr erbshafftlich zugefallenen dritten Antheil, an besagten privilegirten Irnsinger-Gruberischen Heil. Pflaster, ihme ermeldten Johann Martin Endter, alleinig cediret und abgetreten hätten &c. Und so fort ihme Eingang ernannten Johann Martin Endter, als dermaligen alleinigen Besitzer sothanen Arcani obliegende, von Uns, als jetztregierenden Römischen Kaiser, sowohl über sothanen, oben vermeldter Kaiserlichen Confirmation einverleibtes Privilegium, als auch über die von seiner Schwester, verwittibten Sinflerin, und Johann Friederich Nürnberger acquirirte zwey Drittel die gnädigste Bestättigung zu suchen; Als bittete uns derselbe allerunterthänigst, wie Wir mehr angeregtes Privilegium und Acquisition alles deren auf ihn Supplicanten, und dessen Erben zu erneuern, confirmiren und zu bestättigen, auch das gewöhnliche Diploma darüber ausfertigen zu lassen, gnädigst geruhen wollten.

Die Brust ein Ansehen, wie es wolle, muß man sich nicht daran kehren, dieweil es immer an einer Person anderst würcket, als an der andern, jedoch gehet sie endlich auf, doch nicht grösser, als ein Erbes-Löchlein, und gehet auch wieder von sich selbst zu, und befindet sich im Ende alles ausgeheilet, daß es nicht mehr böß wird, oder aufbricht. NB. Dann dieses Pflaster machet alle Schäden nicht allein auf, sondern auch wieder zu. Vor allen Dingen aber muß man das Löchlein, wie auch alle Schäden, nicht meißeln oder hefften.

7. Wo es sich aber begäbe, daß ein Mensch etwan grossen Schmerzen hätte, es gilt gleich, ob es auf der lincken oder rechten Seiten wäre, jedoch oberhalb der Gürtel, welcher Schmerzen gemeiniglich ein Geschwür an dem Rippen-Fellein andeutet, Pleuritis genannt; welche Kranckheit aber so gefährlich ist, daß sie einem Menschen, wo man nicht alsobalden im Anfang rechte verständige Merkte darzu gebrauchet, innerhalb dreyen, oder ein wenig mehr Tagen, unversehens den Garaus machet: So lege man dieses Pflaster um die ganze Seiten, an den Ort, da der Schmerz ist, über, und lasse es auch 24. Stunden über liegen; lege alsdann wieder ein frisches über, so öffnet sich das tödtliche Geschwür inwendig von sich selbst, treibet allen Eiter von sich durch den Stulgang aus, und erfrischet den Menschen ganz ohn alle andere Arzney.

8. Wo ein Mensch Angst und Qual, Hiß oder grausames Klopffen auf dem Herzen empfindet, ja grosse Angst, als wolte er jähling von Sinnen kommen, es wäre hernacher gleich von giftigem Dampff, oder melancholischen Miß-Aufsteigen, der lege nur alsobald ein groß genugsames Pflaster über das Herz, so ziehet es alle diese Beschwerneus gegen sich zu dem Leib heraus. Im Fall es aber vornen auf der Brust auch wolte zu starck seyn, so lege man es eben, wie bey Numero 5. hinterwärts über, so wird dem Patienten gleichfalls in wenig Tagen, solte wol sagen in wenig Stunden, geholffen.

9. Wo aber ein Mensch ein Apostema an dem Diaphragma, das ist, dem Zwerch-Fell, so den mittlern und andern Theil des Leibes unterscheidet, hätte, welches dann auch gar nahe tödtlich ist, der lege nur diß Pflaster, in ziemlicher Grösse, über den Ort, da der Schmerz ist. NB. Begäbe sichs aber, daß an diesem und obbemeldten Schaden das Pflaster eine Röthe, Härte, oder Geschwulst, auswendig verursacht, so ist der Sache schon halb geholffen, und muß man sich gar nicht daran kehren, wann gleich der Patient über grossen Schmerzen klaget, denn, je grösser die Geschwulst wird, und der Schmerzen zunimmet, wie mehr Heilung und Reinigung ist vor der Hand; wie ich dann selbst hierdurch etliche oder viel Maas Materia von den Leuten aus sol-

chen

den Geschwären gezogen, welche hernacher wie ganz neugebohren wieder gelebet, und bey meinem Gedencen keine Kranckheit mehr, weder in Pest noch in andern Seuche-Läufften, gespühret haben.

10. Wäre aber jemand, so da grosse Ungelegenheit an dem Magen empfände, der lege es einer ziemlichen Manns-Hand breit und lang auf den Magen, er wird gewislich Besserung befinden.

11. Wäre aber jemand die Leber erhizet, oder wäre ihm gar schwürig, oder aber hatte grossen Mangel an dem Milk, der lege es nur in guter Grösse über, wo es ihm mangelt, er überkommt gewislich wieder Besserung.

12. Es traget sich auch vofft zu, daß eine Person, sonderlich Sommerszeiten, grosse Beschwerus an dem Nasenbluten erduldet, welches vom überflüssigen Geblüt und dessen Aufwallung von der Hitze der Lebern, herrühret, der lege nur, wie oben gemeldet, dieses Pflaster ziemlich groß über die Leber, so geneset er gewislich.

13. Im Stein-Schmerken über die Lenden und schmerkhafften Ort wol groß übergelegt, thut grosse Hülff, und hat sich der Effect an sehr vielen erwiesen.

14. Ist aber jemand, der da grausamen Schmerken, oder aber grosse Hitz, ja gar Schwärung und Fäulung an den Lend-Nieren hätte, der brauche die Pflaster nach obiger Gestalt, es wird gewislich besser.

15. Wäre aber auch ebener Massen ein solcher Schade oder Ungelegenheit an, und in der Harn-Blasen, und wäre auch die Blasen an dem fleischigsten Ort verwundet worden, doch nicht an dem Tod-gefährlichen Ort, so heilet doch dieses Pflaster wiederum, von aussen übergeschlagen.

26. Spührete man aber in dem Bauch Schmerken oder Ungelegenheit, wie sie auch seyn möchten, als nemlich, es wolten die Stühle ängstigen, oder wie es sich möchte zutragen, jedoch ist es nützlicher, so eine Hitz vorbehey ist, so lege man es nur ungescheuch ziemlich groß über, und lasse es also lang darauf liegen, bis es dem Patienten selber geduncket genug zu seyn; gewis, er empfindet Hülff.

17. Hätte sich aber jemand mit dem Beyschlaff zu sehr verderbet, oder wäre ihm solches von einem unreinen Weib herkommen, also, daß sich hernacher grosser Schmerken, Brennen, und bald darauf Schwärung, Ninnen und Blat

Blattern ereignen wolte, der lege nur alsobalden dieses Pflaster um das ganze Glied; und da es schon schwürig wäre, so streue er gebrannten Alaun gepulvert in den Schaden, er heilet, ohne alles Darcinspriken, Püßen, ja ohne einiagen andern Arzt; und solches können auch Frauen. Bilder zapffen weiß, oder wie sie es selbst zu ihrem Vorthail anstellen wollen, nützlich gebrauchen.

18. Bitte aber jemand grossen Schmerzen an den Stul=Warzen, welche Kranckheit gemeinlich den Kindbetterinnen sehr gefährlich ist, oder jemand hätte sonst ein Apostema an dem Aßtern, der lege es ungezwelffelt nach seiner Gelegenheit über, gewißlich, er wird gesund davon.

19. Vor allen Dingen aber, ehe ich zu denen offenen Schäden schreite, muß ich auch melden, daß, wo jemand eine oder zwei Rippen in dem Leib zerbrochen hätte, also, daß er sich weder regen noch wenden, fast vor Schmerzen keinen Athem schöpfen könnte, der lege diß Pflaster nur alsobalden, aber groß genug, über den Schmerzen, es heilet ihn gewiß, und bringet ihm dieser Schad sein Lebtag keinen Mangel mehr.

20. Ebner massen auch, so einer lange Zeit Schmerzen in einem Glied, es seye alsdann in der Achsel, Röhrbein, Ellenbogen, ic. gehabt hätte, und wüste doch nicht, von wannen es käme; oder aber hätte einen Arm, Hand oder Fuß verstauchet, jedoch, daß es nicht gar aus oder ab sey, auch nicht zu lang angestanden, der lege diß Pflaster über, und bedecke den Schmerzen um und um wol damit, er geneust ohne Zweifel.

21. Hätte sich aber jemand mit Feuer, Schieß=Pulver, heißen Oel, Schmalz, heißem Wasser, zerschmolzenem Zinn, Bley, oder wie ein Ding Namen haben möchte, über die Massen verbrennet, der lege nur alsobalden (dann wie eher wie besser) dieses Pflaster über, so weit der Schaden roth ist, es heilet ohn allen Zweifel, und läßet weder Masen noch Brandmahl hinter sich.

22. Je zu Zeiten haben die jungen Kinder Seckel und Beulen auf dem Haupt, oder hinten im Genick, zu Zeiten auch um den Hals, die man bey Leib nicht öffnen, weder mit dem Brennstein, noch Laß=Eisen, sondern man lege nur diß Pflaster wol groß über, so öffnet es den Schaden, leget die His und den Schmerzen, und heilet es bald, ohne Masen, wiederum zu.

23. Hätte aber jemand einen grossen giftigen, der Pestilenz fast gleich geachteten Beulen, Anthrax genannt, oder andere böse brennende Geschwäre, oder

oder gemeine Aylse, an dem Leib, der lege nur diß Pflaster auch, so weit, als die Röthe umher ist, über, und brauche ganz nichts anders, weder Maissel, Pulver, oder Schmierwerck, es heilet auch gewiß gar bald, ohne Masen oder Flecken; jedoch wann es auch schon ganz zu ist, muß mans noch immer ein wenig darauf liegen lassen, um der Masen willen.

24. Für die Speck-Beulen, welche von dem vergiftten Geblüt entspringen, und den Franzosen, dem Geblüt nach, verwandt seyn, und von jedwerm Arzt, unangebrannt oder geschnitten, nicht wol können curirt werden, ist dieses Pflaster ein gewünschte Arznei, man darff es nur bloß darüber legen, und so sie geöfnet, immer ein wenig gebrannten Alaun darein streuen, jedoch heilen sie unter Jahr und Tagen nicht, NB. ja auch offft in anderthalb oder zwey Jahren.

25. Wäre ihm auf freyem Felde, bey Tag und Nacht, von einem teuflischen, höllischen Feuer, Wind oder Lust, an etlichen Orten die Winds-Brant genant, angeblasen worden, darvon die Leute schrecklich geschwellen, so weit sie es berühret hat, der lege auch nur bloß allein dieses Pflaster nach Nothdurfft darüber, er wird des Schmerzens bald ledig, und heilet, daß man ihm nimmer nichts ansiehet.

26. Wäre aber jemand, dem sein Kind in den Kinds-Blattern, Pocken oder Purpeln, wie man es nennen mag, darnieder läge, und besorgte sich, es möchte sehr masicht werden, der lege es ihm über das Angesicht, doch sein bey Zeiten; und so es von dem Eytter und der Schwärung sehr feucht oder benetzt, nehme er wieder ein frisches, und also fort an. Wäre es aber Sach, daß sonst alle seine Kinder und Freundschaft sehr masicht wären, so behält doch dieses Kind nach der Kranckheit seine glatte Haut, wie zuvor.

27. So aber jemand Beschwerus hätte an der Schwürung in dem Kopff, wovon dann ein wüster stinckender Eytter zu den Ohren ausfleust, der lege diß Pflaster über, daß es auf derselben Seiten den Schlaß, das Ohr, und ein gut Theil hinter dem Ohr, bedecket; brauche aber sonst nichts anders, es heilet und curiret ihn gewiß von innen ganz rein aus, daß er sein Lebttag dergleichen nicht mehr krieget.

28. Da sich aber eine Francke und lang bettlägerige Person hätte auf dem Rücken sehr wund gelegen, der streiche diß Pflaster auf, und lege es auf die Schäden, so bringets ihm keine Hindernus und Beschwerus mehr, sondern heilet viel mehr unter dem Liegen.

29. So sich einer mit Fußgehen, auf einer langen Reise, also ermüdet, daß er weiter nimmer fortgehen könnte, der lege diß Pflaster über die ganze Fußsohlen, und ruhe nur eine Nacht damit, des andern Tags laufft er schon wiederum frisch davon.

30. Welcher aber den bösen Wurm oder Myffel an einem Finger überkame, der lege nur diß Pflaster darüber, dieweil es aber ungezweiffelt anders nichts ist, als ein Leibes-Fluß, und deswegen auch zu Zeiten grosse Hiß und Geschwulst über die ganze Hand verursachet, muß man dann selbige auch wol groß damit verwahren, und einen Tag 2. 3. oder 4. darauf liegen lassen; allein wo der Schad ist, muß man es offft verbinden, und da sich ein speckigte Materie, oder wildes geiles Fleisch darinn befindet, dasselbige mit gebranntem Alaun-Pulver wieder ausbeissen, und also nach Nothdurfft fortfahren, es heilet gewiß, und läßt kein Glied lahm werden.

31. Solcher Gestalt kan man auch alle unversehene Entzündungen und Geschwulsten, so sich hin und wieder an dem Leib erzeugen (dieweil sie auch nichts anders seyn, als vergiffte Leibes-Flüsse) curiren, als das Rothlauff, Klagfeuer, oder wie man es nennet.

32. Sonsten aber ist noch ein böser Schad gar gemein, nemlich das Nagelwurzel-Schwären an den Händen, wiewohl es zwar erstlich ein geringes Ansehen hat, und von andern fast für keinen Schaden will gehalten werden, so empfindet doch der Patient Schmerzen genug, und ziehet sich davon aus ein rother Striemen den ganzen Arm hernieder auf das Herz zu, sonderlich so es an der linken Hand ist, woraus dann endlich ein kalter Brand, oder, wie offft geschehen, ein geschwinder Todt erfolgen kan; diesem allen nun kan man bloß mit diesem Pflaster vorkommen, jedoch aber auch das gebrannte Alaun-Pulver jederzeit, wie es etwan die Nothdurfft erfordert, zwischen den Nagel und Haut einsireuen, weiter aber nicht Sorg tragen, denn es gewiß ohne Gefahr heilet.

33. Über diß träget sichs auch zu, daß einem Menschen, mehrentheils aber den jungen Kindern, Beulen oben auf der Hand oder Fuß, recht im Mittel, auffahren, werden umher roth, und bleiben hart, lassen sich nicht, oder doch schwerlich, bewegen oder öffnen, weil in ihnen ein hartnäckigter, sehr falscher und vergiffter Blut-Geist wohnet, wosfern man aber darein schneidet, sticht oder brennet, so findet man weder Materie oder Blut, bloß einen weissen Speck-Lumpen, welcher Oeffnung nach alsdann der Schad unzuheilen sich stellet, und geschicht offft, daß sich solcher Schade, wie fleißig er auch hernach gebunden wird, in die zwey oder drey Jahr aufhält, in einer Figur bleibet, biß er endlich die Patienten gar tödtet; darum muß man sich vor allerhand greifflichen Oeffnung,
wie

wie auch fetten, schmalzigen und hitzigen Salben und Pflastern, so sehr hüten, als vor dem Tod selbst: Soll aber dieser Schade, zwar neben Gottes sonderlicher Gnad, curiret werden, so muß man bald Anfangs dieses Pflaster auf den Beulen legen, so behütet es vor Schmerzen, Entzündung, allen Zufällen, und endlich auch der Todes-Gefahr: Jedoch verziehet auch die völlige Heilung oft über ein Jahr lang; wäre es aber Sach, daß der Beul aufgieng, so gewinnet er ein Löchlein rund, einer Erbes groß, darinnen sitzt der zehre Speck und falsche Geist Fingers dick tieff, darauf muß man immerfort gebranntes Alaun-Pulver streuen, biß es sich endlich zur gankzer Heilung schicket.

34. Über dieses mehr geschicht es oft, doch nur bey armen arbeitsamen Leuten, als Zimmerleuten, Schmieden, Holzhauern und Bauers-Leuten, weil sie inwendig wie hörnigte Hände haben, daß sie dieselbige unter dem Horn oder der harten Haut ganz verböllen, davon die Hitz und darinnen gesammlete Materia getrungen, muß auf der obern Hand aussuchen, wodurch dann die Hand voller Hitz und starcker Geschwulst wird, davon auch überleidlichen Schmerzen bekommt; diesem Schaden muß man das Pflaster ganz oben und unten auf die Hand legen, biß sich die Hitz, Geschwulst und der Schmerz ein wenig geleet, und das Exter sich an einem Ort erzeiget auszugehen, alsdann soll man daselbst eine Oeffnung machen. Ferner, wo sich die Haut nur ein wenig ablöset, sonderlich an dem dicken hörnigten Ort, immer die ledige Haut hinweg schneiden, damit man zu des Schadens Ursprung kommen kan, und also immer mit dem Hinwegschneiden fortfahren, biß der Grund wol gebessert, gleichwol in allem kan er innerhalb 10. Tagen seine Hand wieder zur Noth gebrauchen, und darff sich dieser keiner einiger Lähmung besorgen.

35. Da aber jemand einen Spreissen oder Span, wie groß der auch immer wäre, in die Dicke des Fleisches, wäre es auch Fingers tieff, oder aber in eine Hand oder Fuß, wie gefährlich und groß auch der Span oder Dorn wäre, eingestossen hätte, der lege diß Pflaster groß genug über, so muß er wieder zurück gehen, und dem Ort ganz keinen Nachtheil hinterlassen.

36. Diemellen es aber jekiger Zeit sehr gemein worden, daß sowol Manns als Weibs-Bilder ihnen lassen Fundanellen an die Arm und Beine setzen, die haben kein nimmermehr bessers Mittel, solche Fundanellen täglich zu verbinden, als allein dieses Pflaster in rechter Größe übergeleet, diemell es alle böse und schädliche Feuchtigkeit von Natur an sich ziehet, und keine Oeffnung lästet zuheilen, es sey dann der Mensch von innen heraus ganz und gar gereinigt.

37. An den Reichen niemals, aber leider vielfach an den armen Bettel-
Leuten, Soldaten, und dergleichen armen Tropicen, werden ihrer viel gesehen
haben, so ihnen die Füße erfroren, daß dieselbigen ganz Kohlschwarz gewor-
den, die Zeen von sich selbst herab gefallen, und sie weder Tag noch Nacht
vor grossen Schmerzen bleiben können, welches anders nichts verursacht hat,
als der allererst anfangende, oder schon vollkommenlich da wesende kalte Brand,
welcher anders nichts ist, als eine Tödtung und Absterben in dem Fleisch, und
in den Blut-Adern; Item, ein Absäulung der Nerv- und Senn-Adern, wel-
che die Glieder fest aneinander halten sollen, ic. Da, sage ich, soll man ihnen
lieber das Pflaster um den ganzen Schaden legen, wo nemlich die Schwärz,
Röthe oder Geschwulst erscheint, worauf denn ein jählinges Schwären und
Kinnen sich ereignen und erfolgen wird, welches dann anders nichts andeutet, als
einen guten Anfang zur Heilung und Erhaltung des ganzen Gliedes, wie auch
eine Versicherung des Leibes und Lebens; Jedoch geschieht es oft, daß die zuvor
abgestorbene Glieder, als Zeen und Finger, welche unmöglich wieder lebendig
werden können, wunderfellen, aber doch zu Zeiten, eines darzwischen absället,
aber ohne Schmerzen und weiter Umsichgreiffen.

38. Belangend den fressenden Krebs, welchen fast alle gelehrte Aerzte Mor-
bum incurabilem nennen, und ich zwar selbst ihn nicht anders tituliren kan, so
seynd doch unterschiedliche Personen mit diesem Pflaster geheilet worden.

39. Obwolen zwar keine schrecklichere, abschewlichere, und Lebens-gefähr-
lichere Kranckheit, als die Pestilent; so bezeuge ich, und seze mit Wahrheit,
(jedoch Gottes Wissen dardurch ungetadelt oder angegriffen) daß, so je-
mand, so bald er einen Bubonem oder Beulen, es sey hernacher an welchem
Ort es wolle, an seinem Leib empfundet, und alsobalden ein gut grosses Stück,
nemlich dieses Pflasters, darauf lege, alle 8. Stund wieder ein neues, wel-
cher es aber nicht vermöchte, der könte es über liegen lassen, bis der Beulen
aufgehet, alsdann immer damit fortfahren; so kan er ohne Bettliegen oder
Schwachheit diese Kranckheit ausdauern, und wol anderer Patienten noch
darneben pflegen, und hätte er auch schon deren Beulen zween oder drey, so
wäre es noch ein Ding, soferne er nur jeden Beulen insonderheit wol verbindet:
Etliche haben in Sterbens-Zeit auch ein dergleichen Pflaster auf das Herz ge-
leget, derer viel also erhalten, und errettet. Weltliche Umstände halte ich dißmal
für unnöthig, res ipsa loquitur.

40. Von den Arm- und Bein-Brüchen, will ich den alt-herkommenden
Chyrurgis nichts vorgeschrieben haben, diß ist aber gewiß, daß, so diß Pfla-
ster,

ster, nach gutem Einrichten, wol dick auf das Leder gestrichen, auf die gebrochene Röhren geleyet wird, es allen Schmerzen hinweg treibet, allen Zufall verhindert, das Marck in den Röhren stärcket, und den Bruch jähling wieder aneinander hängt: Welches der gemeine Mann allhier, als Metzger, Schäfer, Bauers-Leute, und andere, welcher Thier und Vieh Bein zerbrochen, genugsam probiret, und niemalen eines uncuriret oder lahm davon gebracht haben. Wiewol es zwar ungeschickt lautet, daß ich, da ich erstlich von der Menschen-Cur geredet, so bald auf des Viehes Mängel komme, so geschicht es allein darum, daß des Viehes Prob nur eine Vergleichung seyn möchte, daraus man spühren könnte, wie viel besser es an den menschlichen Gliedern operiren, und Heilung mit sich bringen würde.

41. Wo es sich aber begäbe, daß einem Chyrurgo eine gefährliche Adern zu öffnen unter Händen käme, und ihm der Streich mißlinge, also, daß die Adern durchgeschlagen, oder aber eine Nerve sehr verletzet wäre worden, aus welcher Miß-Lässe dann vielmal greuliche und unwiederheilsame Schäden entspringen, demselben soll man alsobalden nach der Lässe, ob es auch schon einen oder zween Tag hernacher wäre, jedoch wie eher, je besser, dieses Pflaster, so weit man Schmerzen, Geschwulst und Entzündung spühret, überlegen, so dörfte man sich doch keines kalten Brandes, Lähmung, oder übergrossen Schmerzens besorgen.

42. Über das träget es sich auch bisweilen zu, daß durch unfleißiges Schreyfen und übel Aderlassen, oder aber, da den Leuten mit unsaubern oder vergifteten Laß-Eisen geschlagen, oder unsaubere Laß-Köpffe darauf gesezet werden, die Köpffe einen Tag oder etliche hernach anfangen zu schwären, und bey etlichen offit so weit kommt, daß ihnen die ganz geschlagene Köpffe aus dem Rücken fallen, und der Schad auch erdlich so groß wird, daß man, den kalten Brand zu verwehren, ganze Stücke heraus schneiden, und die Leute dergestalt dem Tod entreissen müsse. Zu entfliehen aber diesem allem, lege man nur dieses Pflaster, der Entzündung und Geschwulst Grösse nach, über, weiter darff es weder Sorg noch Wart.

43. Begäbe es sich aber, NB. das einem Steinmetzen, Steinhrecher, Zimmermann, oder andern, so da mit schweren Läften umgehen, einer dergleichen auf den Fuß fiel, also, daß ihm das Blut zu allen Nägeln aussprünge, und der Fuß übel zerquetschet wäre, der lege nur alsobalden dieses Pflaster um und um, alle zwölf Stund ein frisches, gewiß, es schadet ihm wenig, wol ein kleines, aber bald hernach heilet es ihm gar ohne Lähmung.

44. Diemeil ich oben auch der Zimmerleute gedacht, will ich noch etwas weiters von ihnen melden: Nemlich, wo es sich etwan zutrüge, daß sie ungefehr auf ein altes Holz niederknieten, in welchem ein langer Nagel steckte, und derselbe ihnen durch das Knie, Kniescheiben, ja zwischen das Gelenck, bis hinten durch, gienge; welches gewiß ein grosser Schad ist, deren ich mehr denn einen curiret, so aber dabey über zwey Tage nicht gesehret, sondern, wie wol es zwar unglaublich lautet, jedoch sind deren noch im Leben, deren theils keine Stund daran gelegen, auch nicht gehuncken, zc. der lege diß Pflaster alsbald um das ganze Knie, daß es aber den Schenckel unten und oben auch ein wenig berühre, und brauche weiter nichts, es heilet gewiß ohn allen Schaden und Lähmung.

45. Item, so sich dergleichen einer, oder wer es auch sonst wäre, mit einem Maissel oder langen Böhler durch eine Hand durchaus gestochen, oder er wäre in einem Rauffen mit dem Gewehr dadurch gestossen worden, der lege es ebenermassen alsobald um die ganze Hand, so ist es ihm so viel als kein Schade.

46. Diemeilen aber obbemeldte Schäden von dem gemeinen Mann vergifftte Schäden genennet werden, will ich auch ein wenig von recht giftigen Schäden etwas melden: Als erstlich von den giftigen, wütenden und nicht wütenden Hunds-Bissen: Item, heißiger Pferd-Bisse; wie auch aller Wölffe, Füchse, Bären, und dergleichen zornigen und wilden Thier-Bissen. So dann jemand von dergleichen einem sich beschädiget befinde, wie gefährliche Stücke auch herab gerissen wären, der lege diß Pflaster nur groß genug über, hefte und maissle nichts daran, sondern säubere den Schaden fein offt, weiter darff er sich gar keiner Gefahr oder Zufalls darbey besorgen.

47. Es begiebt sich auch offt, daß die Leute von unreinen Thieren, als Katzen, Mäusen, Wieselain, Krotten, Attern, Eyderen, Spinnen und dergleichen, gebissen, gestochen oder beseichet werden, davon gemeiniglich Haut und Fleisch beginnet zu verderben, zu faulen, also, daß offt grosse Stücke heraus fallen: Die brauchen auch anders nichts, als dieses Pflaster obgelehrter Massen. Wo es sich aber etwan zutrüge, daß das Vieh in den Ställen, oder auf der Weide, in Summa, wo es dann wäre, von dergleichen Ungeziefer verletzet, und gehecket wäre worden, demselben gebrauche man nur dieses Pflaster auf obengemeldte Weiß, so thut es an den Thieren, wie an den Menschen.

48. Damit ich wieder zu andern Schäden schreite, so ist es fast an allen Orten gar gemein, daß sich die Leute sehr hart mit den Alster-Augen, oder Hünner-Augen, an den Zehen und Füßen, beschweret befinden, wie auch an den Eberlöchern unten an den Fußsohlen, die gebrauchen nur dieses Pflaster, sonderlich zu den Eberlöchern, ic.

49. Von den truckenen Schäden, als von Schlägen, Stößen, Zwickeln, Fällen, davon grosse Läste, Beulen, und andere mit Blut unterkoffene Geschwulsten entstehen, die werden ebener massen, wie ich bey Numero 18. voren vermeldet, curiret, und brauchet ganz keines Ausschneidens, oder anderer Oeffnung, als was das Pflaster für sich selbst thut und würcket.

50. Für die alten offenen Schäden an den Armen, Beinen und ganzen Leib, wo die seyn, kan man nüklichers nichts gebrauchen, als dieses Pflaster, aber ganz allein, ohn einige andere Salbung; jedoch thut es je zu Zeiten auch vonnöthen, daß sie mit unterschiedlichen gesottenen Wassern gereiniget, und das gebrannte Altaun-Pulver darein gezettelt werde; einen Weg aber als den andern darff man sich nicht besorgen, daß es ärger damit werde, sondern spühren, daß immer eins nach dem andern zuheilet, biß es letztlich auch gar ein Ende gewinnet.

51. Belangend aber die frischen Verwundungen: Als erstlich, so einer in den Kopff gehauen wäre, ohne Verletzung der Dura und Pia mater, der lege es nur oben auf die Verwundung, und ein bequemliches fein zweyfaches Tuch zwischen den Schaden; man darff aber weder Tücher darein legen, noch den Schaden hefften, dann die Materla muß Luft haben. Wäre es aber, daß etliche Beiner und Schiefeln sich von der Hirnschalen ablöseten, die ziehet das Pflaster von sich selbst heraus, und die Hirnschale schleust sich selbst, aber nicht eher, bis zuvor alle Feuchtigkeit unter der Hirnschale hinweg ist, alsdann schliesset sich auch die Haut wieder schön zu, ohne Hinterlassung einer grossen Wase.

52. Von der dicken und tieffen gehauenen Fleisch-Wunden, mag ich nichts vermelden, dann dieselbige halte ich, gegen diesem Pflaster zu rechnen, fast für keine Schäden. So es aber wäre, daß einer in einen Arm, sonderlich in das Elenbogen-Knöchlein, wäre gehauen, ja so tieff entzwey, daß man zwey Quer-Finger hinein könnte legen, und wäre noch darzu in zweyen oder dreyen Tagen nicht verbunden worden, auch von andern truckenen Schlägen aller geschwollen und erschwarzet, so lege man bloß über den Hieb ein Pflaster, damit
Der

der Ellenbogen wol bedeckt seye, und könnte man auch nicht mehr Pflaster, als das erste bekommen, so heilet doch der Schade auf einmal von demselben, und dürfte sich der Patient nicht fürchten, daß ihm ein Glied, geschweige der ganze Arm, von solcher Verwundung möchte lahm werden.

53. Wäre einem auch von einem Pferd das Knie also sehr zerschlagen, daß die Knie-Scheiben zerschmettert und zerschlagen, daß niemand vermeynen oder schliessen wolte, daß solcher Patient seine Lebens-Zeit mehr könnte einen geraden Tritt auf selbigen Fuß thun, der lege nur alsobalden diß Pflaster groß genug über, und da es sehr rinnet, immer nach guter Aussäuberung wieder ein frisches, und Sorge nicht, (so ferne er es anders nicht gar zu sehr vermühet, oder gar zu grobe Speisen darbey genießet) er wird ohne Lähmung oder sonderbaren Schmerzen in wenig Tagen wieder gehend.

54. Da jemand mit einem Degen, Dolchen, oder andern Waffen, durch einen Arm oder Schenckel gestochen, und wäre der Stich auch in etlichen Tagen noch nicht verbunden worden, der lege diß Pflaster (jedoch wie eher, je besser) einer Hand breit, vornen und hinten auf den Stich, vielleicht empfindet er eine Stund hernach nicht mehr, daß er verletzet gewesen.

55. So aber jemand in einem Rauff- oder Balg-Handel, oder wie es sich etwan sonst zugetragen hätte, über die Ober-Hand, oder den Rüst des Fußes, gehauen oder geschnitten worden wäre, dergestalt, daß ihm alle Blut-Adern ganz ab wären, und die verblutenden leeren Adern über die Hand herab hiengen, darzu die Wunde zwey oder drey Quer-Finger breit von einander zante, der lasse es bey Leib nicht hefften. Diweil es aber, nach Auflegung dieses Pflasters, gewaltig schwären und fließen wird, muß er den Schaden den Tag über oft aufbinden, auf das wenigste in acht Stunden einmal, denselben fleißig absaubern, und so bald das Pflaster waschnaß worden, wieder ein frisches überlegen.

56. Ungefehr in dem October des 1684ten Jahrs ward mir ein kleines Knäblein bey anderthalb Jahren gebracht, welches mit dem Kopf in ein Messer gefallen, daß ihm die Messer-Spize, eines langen Finger-Glieds tieff, nahe bey dem lincken Aug-Winckel, in dem Schlass ist stecken geblieben; und das noch das ärgste war, blutete der Stich nicht wol einen grossen Finger-Hut voll, nach Ausziehung des Messers: Dem legte ich nur eines Philipps-Thalers groß ein Pflaster auf den Stich, und diß geschah zu dreymalen, also, daß es zusammen kein Loth gewogen; allein, das Kind hat von der ersten Stund
bis

bis in die letzte seiner Heilung gespielet, gelauffen, geessen und getruncken, keinen Schmerzen jemals gefühlet, also, daß man nicht hat sagen können, daß einiger Schade jemals sey vorhanden gewesen.

57. Wäre aber jemand mit der Hand unter einen Mang-Kasten, umlaufenden Mühl-Stein, oder aber einem Karrner, oder Fuhrmann, unter dem Fortfahren, die Hand zwischen das Rad und den Karren kommen, dadurch ihm die Haut, wie auch Adern und Fleisch, von den Hand-Gliedern wäre ganz abgesträuffet und geschälet worden, der schneide nur ungeschweicht alle Flecken hinweg, lege das Pflaster innen und auffer der Hand über, aber, wie vor gemeldet, so oft die Pflaster sehr naß werden, wieder ein frisches, es heilet gar kürzlich, auch ohne grossen Schmerzen, Nasen oder Lähmung, wosern er anders die Hand nicht so sehr ermüdet, nicht gar zu grobe Speiß genießet, und das Pflaster nach der Heilung noch eine kleine Zeit über behält.

58. Ungefehr Anno 1641. wurde ich zu einer Jungfrauen im neunzehenden Jahr ihres Alters geführt, welche zwey ganzer Jahre nur von einem Bett zu dem andern mußte geführt und getragen werden, derselbigen befahle ich, die Pflaster über alle schmerzhaftte Dertter zu legen, allein wol groß. Nach wenig Tagen aber ließen alle andere Dertter vom Schmerzen ab, also, daß die Jungfrau bald wieder stehen und gehen kunte, auffer in einem Arm, und oberhalb des Ellenbogen, da sieng sich der Arm an zu öffnen, doch nicht grösser, als ein Erbes-Loch, woraus dann etliche Maaß Materia immer nacheinander gelauffen, bis sich endlich ein spizig Bein durch die Dicke der Maus herfür gab, und endlich ein ganzes Glied lang groß herfür gieng, wobey aber die Jungfrau also frisch und gesund war, daß sie, wie starck man auch wolte, arbeiten, heben und tragen kunte, wie auch zu Hochzeiten, Tänzten, Gastereyen gehen: Einsmals aber in der Nacht stößet dieß Bein das Pflaster mit Gewalt von dem Arm hinweg, und springet von sich selbst aus dem Fleisch, das Loch aber, daraus es gesprungen, verfället alsobalden, daß es nicht grösser scheint, als ein kleines halbes Erbeslein, worauf es denn inner vier oder sechs Tagen ganz sauber und schön zugeheilet, daß man schwerlich nunmehr sehen kan, wo selbiger gewesen ist, die Jungfrau aber in diesen neun Jahren weder einige Kranckheit noch Schmerzen mehr an ihr gespühret; dieses Bein aber war das ganze Röhr-Bein in dem obern Arm, ohne den obern und untern Knöchel, welches noch, samt der Patientin, auf den heutigen Tag allhier zu sehen ist, und von vielen Doctolibus und Anatomicis gesehen worden. Darob man sich aber noch mehr verwundern muß, ist dieß, daß der Arm wieder so ganz gerad wie der andere worden ist.

59. Einer vornehmen Generals Person Namen will ich, um gebührender Discretion willen, diß Orts verschweigen, aber hergegen derselben Gebrechlichkeit nur auf das kürzeste gedencken, welche, nachdem sie eine Zeit lang innerhalb des Leibes viel Schmerzen und unzählliche Ungelegenheiten ausgestanden, ist es endlich mit ihr so weit kommen, daß sie ferner weder zwisch zusammen gebogen, geschweigen aufgerichtet, hat stehen, gehen, auch wol endlich gar weder sitzend oder liegend ruhen können; meine Kunst, auf Begehren, an derselben versuchen mußte, kam es endlich dahin, daß, nachdem ich nur zwey Pflaster auf die Hüfte, aber auf die gesunde Haut, da kein Mensch jemalen einigen Mangel gesehen, gelegt, er, Herr General, nach etlichen Tagen wieder ganz aufgerichtet, ja Kerzen gerad gegangen, getancket, geritten, im Ballhaus gespielt, und über das noch ihrer Generals, Geschäfte halber seithero mehr als hundert Meilen gereist.

60. Noch einer dergleichen Heilung muß ich hierbey auch gedencken: Ich wurde obngesehr Anno 1644. zu einem Steinmehren Jungen gefordert, welcher ganz todtschwach war, und wie ein Todten Körper ausgedorret, aber ganz ohne Husten, auch Schwachheit halber weiter nicht mehr stehen oder gehen kunte, sondern zwisch im Bett zusammen gewachsen lage; dem legte ich dieses Pflaster zwey Hand breit über die Hüfte oder Lende, unangesehen dieselbe Haut so schön war, daß sich männiglich darüber verwunderte, was doch die Arzney an diesem gesunden Ort nutzen könnte. (Um der Kürze willen muß ich fast das Beste verschweigen) Worauf ihm dann inner sechs Tagen eine so ungläubliche Geschwulst, aber doch ohne Härte, Brennen, Dürhe und Hiß, wie auch allen Schmerzen, über den ganzen Rücken hinauf, das ist, von der Stuhl-Rosen an zu rechnen, bis an des Kopffes Genick, aufzubre, welche an ihrer Höhe, Länge und Dicke den Truncum, oder Edyper, (ausgenommen der Armen und Betne) weit übertraffe; demnach aber die Geschwulst zweyen Tag gestanden, jedoch allzeit unter sehr großem Pflaster, ist sie oben unter dem Kopff-Genick aufgegangen, etliche oder viel Maas gelblichtes und faules Fleisch-Wasser heraus gelauffen; worauf dann der Jung nacher zweyen Wochen wieder frisch und gesund, voll und feist von Tag zu Tag worden, und lebet noch gesund auf diese Stund; darüber müssen mir über 50. Personen Zeugnis geben, so ihn täglich nur Wunders wegen besuchet, gesehen und gekannt haben.

61. Anno 1640. bekam ein vornehmer Handels Mann allhier ein Zahn Geschwür an dem Kiefer des linken Backens, daß ihm etliche Löcher in den Backen,
Backen,

Backen, neben grausamer Fäulung und Gestanck, fielen, wovon er auch solchen Schmerzen erlittte, daß er für todt-franck mußte zu Bette darnieder liegen, diß Pflaster gebrauchte er alle Tag zweymal fleißig, und befand, daß er wieder gehen und schlaffen kunte, der ganze Kiefer aber fieng an zu wackeln, und gieng endlich Stück-weiß ganz durch den Backen heraus, darzu auch heilte auch der Schade so schön und eilends wieder zu, daß ihm kein Mensch einige Nasen oder Deuchte auf diese Stund ansehen kan, zudem hat ihm das Pflaster den Backen, an statt des Kiefers, wiederum mit einer von S. O. E. gewürckten Materi ausgefüllt und versehen, worauf er denn ohne alle Hindernus, eben wie zuvor, essen und beissen kan, der Ort auch wieder mit solcher recht natürlichen Haut und Fleisch verheilet, daß ihm der Bart, eben wie zuvor, auch vollkommlich und dick darauf wächst und stehet.

62. Ich muß auch eines Leinen-Webers alhier gedencken, welcher in diesem Kriegs-Wesen in einen Schenckel geschossen worden, daß der Schenckel unsäglich geschwollen, auch voller Löcher worden, mit grausamen Brennen und grossen Schmerzen, deswegen er lezlich seine Meisterschafft und Werck-Statt verlassen, und auf zweyen Krucken seine Nahrung suchen müssen; nach gutem Rath aber seiner Nachbarn, versuchte er sein Heil auch an diesem Pflaster, wovon aber die Schäden also hefftig anfiengen zu toben, (wiewol er es schon bey vier Tagen gebraucht) daß es ihm unmöglich däuchte, solches länger zu erleiden; Einmals aber in der Nacht, sagte er zu seinem Weib: Gehe, und bringe mir ein Licht, es lebet alles in meinem Bein, und stößet so gewaltig an das Pflaster, als wann eine grosse Ottern heraus kriechen wollte. In dem er aber das Pflaster im Grimm herab reisset, fallen zwey Musqueten-Kugeln aus der Höhlen des Knorren auf die Erden; worauf dann der über-grosse Schmerz aisbalden nachliesse, er aber innerhalb sechs Wochen so schön ausheilte, daß er bis auf diese Stund seine Werckstatt und Meisterschafft wieder treibet, wie zuvor.

63. Ich muß auch noch eines Handwercks-Gesellen des Messer-Handwercks, gedencken, welcher wegen eines so starcken Leibes-Flusses anderthalb Jahr zu Bette darnieder liegen müssen, auch fast weder essen noch schlaffen mehr können, wovon er denn also ausgeschmachtet, darzu auch also zusammengewachsen, daß er wie fast zwiefach geschienen; seiner Husten Auswurff und Stuhlgänge waren lauter Eyster, und hatte noch darzu auf der lincken Seiten, gerad auf den Lend-Nieren, ein Loch ganz in die Höhle des Leibes hinein, in der Grösse, wie ein gar grosser Philipps-Thaler, und so man ihm das Pflaster davon thäte, so wurde er ohnmächtig, wegens des Athems und der Heraus-

gehenden Wärme, aber, so bald man es wieder bedeckte, so besann es sich widerum, aber auf der rechten, eben auch auf den Lend-Nieren, hatte es einen grossen hohen Beulen, wie ein ziemlicher Quitten-Äpfel, zc. dem legte ich, grösser als eine grosse Manns-Hand breit, ein Pflaster über die ganze Lenden, und gebote, daß er das meiste sitzen, und nicht liegen sollte; worauf denn ein unsägliche Materia von ihm liesse, bis nach Vollendung sieben Wochen heilete das Loch ganz schön und sauber zu, und der Beul vergieng ohne Ausbrechen von sich selbst wieder, und triebe sein Handwerk, wie zuvor.

64. Ungefähr vor 42. Jahren, als das gewaltige Schwedische Treffen zwischen Nürnberg und der alten Bestung vorgegangen, wurde einem Musquetier, so ein Becken-Sohn von Alcam in Pommern war, seine rechte Hand, indem er den Luntten wolte aufpassen, mit einem Falconetlein also verletzet, daß erstlich der Daumen ganz hinweg war, bis an die Hand, das inwendige Daumen-Glied aber war auch ganz von der Hand abgelöst, und hieng nur noch an der Haut, nahe an dem obern Ort des Kühren-Beins, ganz hin und her schlenkerend, die vier innern Glieder-Beinen ober der Hand, unter der Haut, waren, samt der Haut, den Adern und dem Fleisch, auch ganz nicht mehr da, sondern die vier übrigen Finger hiengen noch neben einander an der untern oder innern Haut der Hand, aber auch ohngefähr zwey Finger breit von dem Anfang des Arms unter sich hinab, wie ein alter Lump, bloß ohne Fleisch, oder andern Anfang zur Heilung, darzu grausam aufgelauffen, schwarzbraun, und ganz abgestorben; denn, ehe er zu mir gebracht, war der Schade schon vier Wochen alt, aber unverbunden, allein in alte Mist-Lumpen eingewickelt.

Nach Vollendung sieben Wochen, hatte die Hand wieder ihren rechten Form, ausser der obern Haut, bekommen, dannenhero man denn die Adern fein an dem Fleisch bloß konte liegen sehen; als sich nun seine Officiers, wie auch Herr Obrister Kniphäusen selbst, sehr verwunderten, kramte ich nur mit einem Finger-Nagel ein wenig an der Calvatell-Adern, wovon denn das Blut also artlich und schön gefärbet heraus sprang, daß ich kaum wieder stillen konte; hat sich also, dieweil seine Compagnie weggeschicket worden, auch ehe die Hand recht zugeschlossen, unter das Kniphäusische Regiment für einen Picquenier untergestellt.

65. Ungefähr vor dreien Jahren, in der grossen Wallfarth nach Hornhausen, wurde auch nicht eine geringe Weibs-Person hinein geschicket, wiewol zwar aller ihrer Freunde und Gefehten Meynung war, sie würde gewiß auf halber

halber Reise schon abscheiden; diese, obwohl sie schon den Brunnen noch lebend erreicht, war sie doch also todtschwach, daß sie denselben nach Verlangen nicht gebrauchen konnte, und mit ihr also weit kam, daß man sie ihrer Gestalt und Ansehen nach, für mehr Gebein und bloße Haut, als für einen natürlichen Menschen hielte, zudem auch weder liegen, sitzen, noch stehen mehr konnte, dieweil sie auf der ganzen Reise mußte liegend in ihrem Bett geführt werden; dieser Person wurde ein grosses Pflaster über die ganze Lende gelegt, welche doch ganz ohne Mängel erschiene, davon dann inner zweyen Tagen ein solcher grosser Säckel aufgefahren, aus welchem dann auf der Wieder-Herausreise zu Borchheim, allda er ist aufgebrochen, beyläuffig in die acht Maass Materia ausgelauffen, darauf aber sich alsobalden denselben Abend und Nacht über also wol befunden, daß sie wieder allein sitzen, essen, und ziemlich schlafen können, und darauf, innerhalb drey Wochen, wieder also frisch und gesund worden, daß sich alle Menschen an ihr verwunderten.

66. Der fast unheiltsame und tödtliche Schade, Polipus genannt, welcher von einem Gallen- vergifteten- und überflüssigen, oder auch von einem menstrualischen Geblüt, auch oft von Zerspaltung einer Kopff-Adern, entspringet, und erstlich bey etlichen in dem obern Theil der Nasen sich nur wie ein kleines, aber doch hartanhangendes Gründlein ereignet, so man es aber, um Gewohnheit willen, abreisset, alsobald ziemlich blutet, neben einem Schmerzen und Brennen, wovon sich dann der Schade alsobalden beginnet zu ergrössern, und so diß oft geschiehet, so setzet sich solche giftige Feuchtigkeit (wiewol sie sehr wenig, aber wegen ihres hitzigen und truckenen Giffts, fast für keine Feuchte zu rechnen) immer je mehr dahin, und reizet die Patienten endlich zu einer Gewohnheit, daß sie es nicht unterlassen können, selbigen Ort stätig aufzukrahen, und das Blut heraus zu lassen, wovon dann endlich ein kleines fleischigtes Zäpfflein wird, und bey etlichen so weit kommt, daß es wie eine Hasel-Nuß groß unten zur Nasen aushänget, bey etlichen aber, mit feiner unempfindlichen und vergifteten Schärffe, immer gemach unten durch den Gaumen sich hindurch frisset, und erst an dem Häutlein des Gaumens ein ziemliches Wäzklein formiret, ohne Entzündung der Haut, ganz gleich, aber endlich sich also ergrössert, daß man es mit dem Mund nicht lang erdulden kan, dieweil dasselbige von der Zungen mit der Speise immer unter die Zähne getrieben wird, und darvon durch die Zähne stätigs verletzet, geschwöllet und verwundet muß werden; und dieweil es ohne das sehr empfindlich, wollen die Patienten endlich keine käuende Speiß mehr genießen; einen Weg als den andern ist der Schade schon tödtlich, für sich selbst aber nicht, sondern

Darum, dieweil man ihm in dem Mund keinen Abbruch mehr thun kan, dan-
nenhero er endlich also groß wird, daß er auch mit Speiß und Trancß sich
durch das Schlinden für den Schlund setzet, auch die Zunge immer unter sich
drucket, daß sie zum Reden, zum Schlinden, oder andern ihrem Amt, ganz
untüchtig muß bleiben. Geschieht es nun, daß man solchen Säckel herab
schneidet, so ist auch das meiste geschehen, dieweil der Schade an ihm selbst
ganz martialischer, theils auch saturnischer Art ist, darzu erst noch von ei-
nem dergleichen Instrumento verletzet worden, folget darauf alsobald eine
grosse und vergiffte Fäulung, mit einer Schwärze, dem kalten Brand ganz
ähnlich, und darauf ein erbärmliches, wie männiglich gedenccken mag, Ab-
scheiden.

Deme aber allem vorzukommen, muß man alsobald in den harten Gründ
diz Pflaster Zayfen-weiß, nur bey der Nacht, in die Nasen stecken, davon
kühlet sich der Ursprung, und verlihet auch das Gift seine Krafft ganz, wä-
re auch schon ein kleines Gewächs, in welscher Erbsen Größe, vorhanden,
und hieng zur Nasen aus, so muß es zeitigen, austrinnen, und endlichen ohne
Hindernus ganz und gar verschwinden, auch keiner nimmermehr daselbsten
wachsen, welches ich an vielen Leuten allhier erfahren.

67. Sonst ist diz Pflaster auch noch zu einer sehr beschwerlichen, und je-
derman bekannten Kranckheit, nemlich dem Podagra, ziemlich dienstlich, je-
doch nicht jederman, sondern je nach Gestalt der Complexion eines Men-
schen, wie ich dann auch mich selbst also dabey befinde, daß, nachdem ich
es anfänglich fast alle vier oder fünff Wochen, an mir befunden, jeko aber et-
wan nur in einem Jahr, oft auch wol in zweyen oder dritthalb Jahren,
nicht mehr spühre, jedoch bleibet es nicht gar aus, einen Weg aber als den
andern wird es an vielen allhier, wie auch an fremden Orten, sehr gerühmet
und gebrauchet, wie auch von etlichen weit von hier abgelegenen hohen Offi-
cieren, so vor diesem fast ganz nicht mehr reiten oder reisen können, anjeko
aber sich im Gehen und Reiten, darzu bey starckem Trincken, eine lange Zeit
frisch und wohl befinden.

68. Weiter muß ich auch noch melden, was in dem Jahr 1651. sich zu-
getragen, nemlich ein General-Lieutenant war eine lange Zeit an seinem Leib
also geschwollen, daß er einen übergrossen, aufgelauffenen und ganz harten
Bauch bekam; dieser wagete es (war ohne mein Wissen) auf gut Glück,
auch mit diesem Pflaster, legte dasselbige über den ganzen Bauch, und con-
tinuirte

tinuirte es also eine kurze Zeit, davon wurde der Bauch, ohne alle Schmerzen, Oeffnung oder Rinnen, wieder also klein, lind und geschmeidig, als wäre niemals sinige Geschwulst vorhanden gewesen, ausgenommen den Nabel, dieweil er durch die harte und hohe Geschwulst auch sehr hoch und weit ausgedehnet worden, ist derselbige sehr groß heraus geblieben; dieweilen aber obbeimeldter Herr General in meiner Description gelesen, daß diß Pflaster alle Mängel gegen sich aus- und anziehe, versuchte er es auch mit einem grossen Pflaster, hinten auf den Rücken und Lenden zu legen, der gänzlichen Meynung, es sollte den Nabel auch gegen sich wieder in den Leib ziehen, allein, wie die Hoffnung gewesen, also befunde sich auch der Ausgang, daß er nunmehr, Gott sey Lob! wieder also an seinem Leib beschaffen, als hätte er niemals einigen Mangel daran gehabt.

69. Demnach nun solche wunderbärlliche und von GOTT gesegnete Curen unter die Leute kamen, lautbrechtig wurden, befand sich eine Beckin und Burgerin allhier, eben auch also beschaffen, aber ganz sterb-krank an ihrem Leibe, welcher aber die Schenckel auch ganz geschwollen, und voller heftlicher, rother, branner und schwarzer Flecken waren, dabey auch grosser Schmerze, die legte dieses Pflaster auch über den ganzen Bauch, sowohl auch über die Schenckel, davon verliesse sie alle Schmerzen, und wurde der Bauch innerhalb zweyen Wochen wieder so klein und lind, eben als wie er auch zuvor gewesen ist.

70. Sonst hatte auch ein vornehmer und wolbekannter Herr und Graf ein wunderlichen Mangel auf einer Hand, welcher sich viel Jahr lang alle Frühlings-Zeit mit einer grossen Rufen oder Grind, oben auf der obern Hand, zeigte, und fast bis durch den Sommer hin also darauf verbliede; selbiger wollte es auch nur Wunders wegen überlegen und probiren, wobey er sich dann also befunden, daß seine Hand innerhalb acht Tagen also schön worden, daß man ganz nichts mehr daran siehet.

71. Ueber diß wurde eines vornehmen General-Majors geheimer Secretarius dērmassen von einem Ischiatica-Fluß auf den Lenden, oder in dem Creuz, überfallen, daß er etliche Tag ganz Bettris musste darnieder liegen; der legte nur zwey grosse Pflaster auf, und wurde darauf frisch und gesund.

72. Ferner wurde auch ein Schwedischer Rittmeister vor acht Jahren bey dem rechten, vordern und hintern Arm, oberhalb dem Ellenbogen, durchaus geschos-

geschossen, darvon die beeden Röhren alle zerschmettert, als er aber dieses Pflaster nur sechs Tage lang übergelegt, wurde er wieder also gerad, daß er diesen Arm wieder, eben wie seinen geraden, nutzen und gebrauchen kunte.

73. Eben auch um diese Zeit kommt mir noch ein Pfarrherr, Frau zu Handen, welcher wegen eines Leibes-Flusses in dem Knie das Bein sehr weit zu kurz worden, deswegen auf zweyen Krücken gehen müssen, nunmehr aber, als sie nur um einen Ducaten Pflaster verbraucht, haben sich die Nerven alle wieder ausgedehnet, das ganze Glied, wie auch die Knie-Scheiben, wunderbarer Weis ineinander gerichtet, also, daß sie nun wiederum ganz vollkommenlich und aufgericht kan auf die Fersen treten, und gehen.

74. Ebener massen heilet es auch eine Verschrung, der Arsch-Wolff (salv. hon.) genannt, welcher eben auch von einer Reife, Reiten und langen Fußlauffen entstehet, wie auch sonst alle Verschrung und Frattigkeit an des Menschen Leib.

75. Dieweil ich aber auch auf der Thiere Schäden kommen, muß ich noch ein wenig weiter damit fortfahren, ehe ich wieder zu der Menschen Heilung schreite, und seze das: So jemand ein Pferd etliche Tage lang geritten, und es endlich hart unter dem Sattel geschwöllet, oder ja also sehr verderbet, daß etliche tieffe und hizige Löcher daraus worden wären, der streich diß Pflaster auf subtils Leder, lege es wohl groß über die Schäden, und seze sich demnach immer wieder darauf; sein Pferd heilet ihm gewiß unter dem Reiten, und darff deswegen weder Tag noch Stund still liegen, oder des Pferds schonen.

76. Und dieweil es sich auch oft begiebet, daß ein Pferd eine Horn-Kluffe überkommt, so nehme man dieses Pflaster, und lege es über das ganze Horn, biß über die Krone oder Saum hinaus, jedoch muß das Horn zuvor auf das sauberste abgeschabet seyn, und diß muß alle vier und zwanzig Stund frisch wieder aufgeleget werden, aber bey Leib in kein Wasser geritten.

77. Sonsten aber ereignet sich auch oft ein böser Mangel an den Pferds-Füßen, die Hunds-Haar genannt, welcher eben wie der vorgesezte dem Pferd ein grosser Mangel ist, daß es deswegen um den halben oder dritten Werth verschlagen wird, solchen Schaden curire also: Erstlich wasche den Schaden mit fließenden warmen Wasser und leinen Lüchlein sauber aus, streue alsdann

gar

89.

gar klein-gepulverte Melchwurk darein, und lege diß Pflaster groß genug dar-
über, weiter darff man nichts thun, als diß alle Tag verneuren, so wird man
Wunder sehen.

78. Fürs Letzte aber geschicht es auch oft, daß die Pferde an allen Glie-
dern der Schenckel, an Knien und Kegeln, auf beyden Seiten, grosse Beu-
len und Säckel bekommen, welche nicht anders zu vergleichen sind, als ob
Hüner-Eyer in der Haut steckten, darüber lege man diß Pflaster; entweder es
zertheilet die Feuchtigkeit darinnen, oder ziehet sie wie einen Schweiß durch die
Haut heraus, oder aber es öffnet die Beulen gar, und heilet den Schaden von
Grund aus.

Nunmehr will ich ganz beschliessen, dann wann ich alle Wunderwerke,
so ich zwar allein nur durch Gottes Gnade mit diesem Pflaster gethan, sollte
beschreiben, würde gewiß viel Papier darzu vonnöthen seyn.

Wer nun eine ziemliche Quantität dieses Pflasters in den Vorrath ein-
fauffet,orget aber dabey es möchte etwan mit der Zeit gar verderben, der
wisse, daß es zwar über eine Zeit wol seine Farb, dieweil ihm dieselbe nur ge-
macht, aber an seiner Krafft und Würckung ganz nichts verliehren kan, und
sollte es auch sechzig, siebenzig, oder viel mehr Jahr lang, aufgehoben liegen
bleiben.

NB. Daß es zum Aufstreichen nicht beym Licht, glüenden Kohlen oder
in welchem Wasser weich und lind gemacht werde, sondern man kan die
Schachtel alleweil zugleich mit dem Pflaster abschneiden, und den Deckel wie-
derum darauf setzen, das Abgeschnittene aber, so man aufstreichen will, nur
in der Hand, oder mit den Fingern beren, umdrehen, und wieder aus-
einander ziehen, so wirds linder und weicher denn
Wachs zu streichen seyn.

D

Register.

Register.

1. Grosses Haupt-Wehe, sonderlich in hitzigen Krankheiten.
2. Für böse hitzige und fließende Augen.
3. Geschwollene Backen, vom Zahn-Wehthum herrührend.
4. Hitzige und geschwollene Hälse, dabey man sich der Bräune besorget.
5. Enge auf der Brust. Item, Herz-Gespinn, wie auch Lungen-Geschwär.
6. Böse Weiber-Brüst, sonderlich an den Kindbetterinnen.
7. Tödliches Geschwär an dem Rippen-Fell, Pleuritis genant.
8. Herz-Kopffen und Herzen-Ängst, sonderlich von der Hitz herrührend.
9. Geschwär auf dem Diaphragma, auf Deutsch das Zwerch-Fell genant.
10. Alle unversehene Magen-Wehthum und Beschwernuß.
11. Hitzige oder schwürige Lebern und geschwollenes Milz.
12. Für das Nasen-Bluten.
13. Zum Stein-Schmerzen.
14. Schwürige oder faule Leind-Mieren.
15. Böse und verwundte Harn-Blasen.
16. Allerley Ungelegenheit im Bauch.
17. Verderbung Mann- und Weiblichen-Glieds, von unreinem Bey-schlaff herrührend.
18. Stuhl-Warzen und andere Apotemata an dem After-Darm.
19. Zerbrochene und zerfallene Rippe im Leib.
20. Allerhand Glieder-Schmerzen, wie auch derer Verwendungen.
21. Für allen Brand, wie der Namen haben mag.
22. Kinder-Säckel auf den Köpfen, hinter den Ohren und an dem Hals.
23. Antharaxe, und allerley giftige Geschwär, der Pestilenz gleich.
24. Speck-Beulen an allen Orten.
25. Für das teuflische Feuer, die Winds-Brant genant.
26. Kinder-Blattern, sonst Purpeln und Kinder-Pocken genant.
27. Ohren-Schwürung.
28. So sich ein Krancker auf dem Bett sehr aufgelegt.
29. Für grosse Müde der Fußgänger.
30. Für den Wurm oder Nessel an Fingern und Händen.
31. Für das Rothlauff, sonst Schöne oder Klagfeuer genant.
32. Nägel-Wurzel-Schwärung an Händen und Füßen.
33. Tödliche Speck-Beulen auf der Hand und dem Widerrüst des Fußes.
34. Verhöhlung der inwendigen Hände bey den arbeitssamen Leuten.
35. Eingeslossene und getretene Dorn, Nägel, Holz-Spreissen, Gläser, ic.
36. Fundanecken-Verwahrung.
37. Für allerley Geschlecht des kalten und hitzigen Brandes, wie auch der erfrorenen Hände und Füße.
38. Für den anfahenden fressenden Krebs.
39. Ein überaus gewisses und approbirtes Remedium für die Pestilenz.
40. Zu den Arm- und Bein-Brüchen.
41. Für übel-geschlagene oder getroffene Aderlassung.
42. Für vergiftetes Schreyssen und Köpffstehen.

- 91
43. Für Zerquetschung der Hände und Füße.
 44. So einem ein Spieß, Dolgen oder langer Pinnagel durch die Gelencke oder Kniescheiben wäre gestochen worden.
 45. So einem Handwercks-Mann mit einem Meißel oder Börer durch eine Hand ausgestochen, oder jemand im Rauffen mit einem Degen dar durch gestossen worden wäre.
 46. Für wütiger Hund, Pferd, auch wilder Thiere, Bisse und Beschädigung.
 47. Für aller vergiftten Thier-Biß, Stich, Beseuchung und Verletzung.
 48. Für die Ulster-Häner- und Kräen-Augen, auch gefährlichen Eberlöchern an der Fußsohlen.
 49. Zu den truckenen Schäden, als da seyn Stöße, Schläge, Würff, und dergleichen, so nur hart aufgelauffen, aber nicht offen seyn.
 50. Für allerley offene Schäden, wo auch dieselbige seyn.
 51. Zu allen frischen Kopff-Verwundungen.
 52. Zu aller Haupt- und Fleisch-Wundung.
 53. Für alle Versehrung der Kniescheiben und Ellenbogen.
 54. Zu den ganz durch und durch gestochenen Armen und Schenckeln.
 55. Zu den verletzten Nerven und Senn-Adern.
 56. Dieweil dieser Schade, so bey diesem Nro. angesetzt, wunderfellen, oder ja unter tausend Menschen, sich nicht einmal zuträget, lasse ich ihn als einen sehr gefährlichen Kopff-Schaden verbleiben.
 57. Von Zerquetschung der Hände und Füße ist vornen auch schon vermeldet.
 58. Zu Ausziehung der ledigen Beiner und Schiffern.
 59. Für inwendige Schäden und Kranckheiten.
 60. Für eben dergleichen unerkante Mängel.
 61. Einen Backen-Kiefer aus dem Mund.
 62. Von einem Schuß ein gefährlicher Schad.
 63. Von inwendigen Schaden und Kranckheit.
 64. An einem Schuß vom Falconetlein verletzet.
 65. Eröffnung eines Leibes-Flusses.
 66. Tödlicher Schade, Polipus genannt.
 67. Podagra-Schmerzen.
 68. Aufgeschwollene Leib.
 69. Geschwollenen Bauch und Schenckel.
 70. Wunderlich Geslecht oder Rufen auf der Hand.
 71. Ischiatica, oder Fluß auf der Hüfft, oder in Lenden.
 72. Lähmung von einem Schuß.
 73. Einschrumpffen der Nerven und Geäders.
 74. Verwundung Post-reutender Personen, der Arsch-Wolff, (latv. hon.)
 75. Pferd, so hart gedrückt und geschwollen.
 76. Horn-Klüfft der Pferde.
 77. Hunds-Haar, Heilung auf dem Saum oder Krone der Pferd-Füße.
 78. Floß-Ballen der Pferde.

E N D E.

Bedachtes Pflaster

Ist in Nürnberg bey Johann Georg Grubers Seel.
Erben, bishero in der neuen Gassen, am Spital-Kirch-
hof, anjeko aber in dem **Indterischen Haus**,
am Herrenmarkt zu erfragen, und gerecht
zu finden.

1 2 3 4

Det rette og uforsalftede Infinger eller Nürn-
berger Plaster er for følgende Svagheder og Til-
fælde (i sær naar det bruges i Tide) prøberet at være,
næst GUDS Hielp, et kraftigt Mittel.

1.

Sor Lovet-Pine i hidfig Feber og andre Tilfælde da man kan lægge
Plasteret paa Vandens om Tindingerne: eller paa Tssen; men saa
maa Haaret der affkæres: eller man kan lægge det under Fodderne,
saa lang Fodbladet er: Iligemaade for Lovet-Svindet, da det lægges un-
der Fodderne, hjælper det ikke inden 24 Timer, da frist Plaster igien.

2.

For røde, hidfige og flydende Øyne lægger man Plasteret bag i
Nak-Hullet og bag Ørene; er Svagheden stor, lader man sig sætte 4re Kop-
per i Nakken, og saa lægger Plasteret hver 12te Time frist paa, saa trækker
det all Usundheden fra Øynene. Man kan og lægge Plasteret i smalle Strim-
ler omkring Øynene.

3.

For Tand-Pine: er det oven i Munden, lægges Plasteret fra Tinding-
gen (eller fra begge Tindinger, om Pinen er paa begge Sider) ved Siden af
Øyet vel ned over det øverste Kindbeen: Er det neden i Munden, lægges det
fra Øret vel over det nederste Kindbeen, omkringbundet med et Tørklæde.

4.

For Hævelse i Halsen, og i sær naar Mandterne ere svulne, lægges
Plasteret fra begge Ørene ned under Halsen 2, 3 a 4 Fingers Bred efter
Personens Storrelse: ligeledes lægges det paa all Hævelse paa Legemet, en-
ten den kommer af Forkølelse, Stød, Sting eller anden Tilfælde.

5.

For Trangbrystighed og all Slags Bryst-Syge af Hoste eller an-
den Tilfælde, lægges det over Nav-Munden, det er fra det øverste af Na-
ven op paa Bryst-Beenet.

6.

For all Slags Mave-Pine, og i sær den, som hos Fruentimmer
kaldes Moëren, og hos Mand- Personer Colich, da Plasteret lægges over
Navlen omtrent saa stor som et Quart-Papiir efter Personens Storrelse;
finder man strax Bedring, maa det dog ligge paa 2 a 3 Dage, hvis ikke,
da hver 24de Time frist Plaster paa.

7. Dets

7.
Dette Plaster er et herligt Middel for Rygg-Pine, Lænde eller Nyre-
Vee og Steen-Smerter, da det lægges i a 2 Haandbred over, hvor man
finder Pinen: Ligeledes for Verk og Smerte i Skuldrene og de andre Lemmer.

8.
Ligeledes for Fruentimmer, naar dem i eller efter deres Barsel-Seng
paa kommer Hævelse eller Bylde i deres Bryster, da Plasteret lægges vel over
all Hævelsen, hver 24 Time et frisk: Lige saa nyttig er det og for alle andre
Hævelser og Bylder paa Legemet, endog Pest-Bylder; men her behøves
ingenlunde at giøre Hull med Lancet eller andet Instrument, thi Plasteret
trækker selv Hull, om det saa skal være, langt mindre at lægge Bæle af Linnet
eller andet i Hullet; thi Plasteret holder det selv aabet, saa længe det trækker
Materien ud, og derpaa heeler det igien, hvorefter man dog lader Plasteret
ligge derpaa nogle Dage, saa bliver der ingen Ar.

9.
For en vanskelig Svaghed er dette Plaster og, næst Blods Hielp, et stort
Middel, nemlig Bylde indvendig i Siden, kaldet Pleuris, ligeledes paa
Mellem-Gulvet imellem Maven og Brystet, kaldet Apostema, over begge
Steder legges Plasteret udvendig fuldkommen stort og hver 24de Time frisk.

10.
For alle slags Brynde, det maa være af Ild, heedt Vand eller Olie,
gloende Jern, Krud &c. kun lægge dette Plaster derpaa, saa skal man med
største Forundring see en hastig Forbedring efter Skadens Beskaffenhed.

11.
I Fald nogen bliver overvældet med stærk Næse-Blod, kun lægge Plas-
teret over Leveren (det er paa den venstre Sides nederste Ribbeen) thi af Leves-
rens Hidsighed og Blodets Overflodighed forarsages det, saa stilles det strax.

12.
For Hierte-Angest og Beklemmelse, item Hierte-Klappen, lægges
det uden over Hiertet.

13.
Om nogen og kom til Skade og fik knuset Bryste eller Side-Been,
da kun lægge Plasteret over, hver 24 Time et frisk, saa skal man see Blods
underlige Virkning, som ligger derudi.

14.
Om nogen og kom til Skade og fik revet Hud og Risd af et Lem, kun
lægge Plasteret vel over Skaden, saa erfarer man samme Virkning.

15.
For Chiragra er det et stort Middel; ligeledes og for Rosen: For Podagra
hielper det saaledes, at det lindrer Smerten, og forarsager, at den ikke kom-
mer ofte; thi til denne Svaghed er der vel endnu ingen Ur funden, som gands-
ke borttager den. For Liig-Torne er dette Plaster og meget got.

16. For

For Kræfte og salt Flod i Ansigtet eller andre Steder paa Legemet har dette Plaster og været for dem, som har brugt det i Tide, et fressende Middel.

Friske Saar, som hugget, stukket, skaaret, skudt (naar det ikke er dødelig Skade) æstimerer dette Plaster som intet: For Exempel i Fald en blev skudt eller stukket igiennem Laar, Arm eller Been, eller traade et Som igiennem Fodbladet; naar det lægges paa begge Sider, uden Bælle eller andet i Hullet, saa er Skaden lægt inden kort Tiid.

Om nogen haver Øre-Pine, saa endog Materien flyder ud igiennem Øret, kuns lægge dette Plaster bag i Øret og i Tindingen, og i sær om Matten gjør det paa tynd Læder strøgne Plaster som et Kræmmerhaus, og stop det ind i Øret, saa trækker det all Flod og Materie ud og heeler den indvortes Skade.

Mister nogen sin Hørelse, han lægger Plasteret som næst oven er meldt, saa faaer han, næst Guds Hielp, sin Hørelse igien inden kort Tiid, med mindre han har haft den Tilfælde en 2 a 3 Aar eller længere, saa maa han og længere holde ved, inden Bedring kan ventes.

Det skeer ofte ved en stærk Forkølelse eller Flod, at Seentjerne i Arm, Laar eller Been forknyttes og saadanne Lemmers Ledemoder bliver stive og krumme; men bruges dette Plaster i Tide, lagt hver 12te a 24de Time nyt omkring Skaden, saa sætter det disse Lemmer og Ledemoder igien i god Stand.

Med Frost i Hænder, Fødder eller andre Lemmer gjør det en hastig og god Forandring, i sær om Frostens ey der har været længe boende.

Heste, Hunde, Rotter, Slange, eller andre Dyrs giftige Bid og Sting læger dette Plaster gandske og aldeles, saa man ey har nogen Farlighed at befrygte, naar man kun bruger det strax.

Baalenskab i Hænder eller Fødder curerer det lettelig; ligeledes Bødder i Fingjerne, naar Plasteret lægges om det Lem, som deraf er befængt; dog maa dette agtes: Har disse giftige Gæster faaet Logement under haard Hud, da, naar der sees gule eller blaa Pletter, maa de aabnes med en Lancet eller spids Penne-Kniv, saa trækker Plasteret disse Gæster herud i en søye Tiid, og lukker Stedet ganske vel til efter dem.

Dersom nogen af langvarig Lene, Flod eller andre Tilfælde faaer Huller i Legemet, den benytte sig af dette Plaster i Tide, lagt vel over Hullet, saa gjør det en ønskelig Forandring.

25.
Ring-Orme paa Hænder eller Ansigtet curerer det ganske let, naar det bruges dertil.

26.
Lidsighed eller Svulst i Milten, Leveren eller Nyrene, hielper det ganske tilrette igien, naar det udvendig paalægges, hvor man finder Smer-
ten indvendig.

27.
Har nogen den flyvende Gigt, det er en Flod, som flytter sig om-
kring i Legemet og yttres sig i Sting eller anden Smerte, den raades til i Tide
at bruge dette Plaster og lægge det paa, hvor denne u-rolige Gæst findes.

28.
Onde Saar i Hovedet er dette Plaster et kraftigt Middel til at cures-
re, naar Haaret er affkaaret og Plasteret lagt vel over Saarene.

29.
Er nogen incommoderet med Takker, han lægger Plasteret paa det
Sted, hvor han finder sig incommoderet.

30.
Om nogen Mands- eller Qvindes-Personer er bleven inficeret paa des-
res Hemmeligheder af u-reen Høsliggende eller anden Tilfælde, den bruger
kun Plasteret saaledes, som den Skaden befinder; dog har vel Qvindes-
Personer i saadan Tilfælde at observere, hvorledes Plasteret bruges No.
18. i Slutningen.

NB. Naar dødt Kiød findes i en aaben Skade, strøer man brændt og
pulveriseret Allun paa det, men ey paa det røde og friske Kiød midt i
Skaden, lægger saa Plasteret over Skaden, saa æder Allunen det dø-
de Kiød bort, og behøver ikke at skæres.

Plasteret stryges alletider paa Semslæder, og, naar det er haardt, gøres
det veeg imellem Fingerne, men aldrig ved Ild eller anden Barme. Det
som klæver ved Huden deraf, kan tages af med Jasmin- eller hvid
Bom-Olie.

De Herrer Liebhabere meldes til behageligst Efterretning, at dette
Plaster er at faae hos Johann Paulus Zochenleider,
Nyrnberger paa Børsen i No. 27.

Tohundrede Ni og Tyvende Bekiendtgjørelse,

hvorledes og for hvilke Svagheder

denne

Allerhøyst Kommerst. Kaysersl. Kongel. Franske og Kongel.
Preussiske privilegerde

Forunderlige = ESSENZ,

skal og bør bruges.

Allerførst maa man tienskelig underrette den bevaagne Læsere, at en stor Herre er Auctor til denne Medicin, med hvilken samme indtil hans høye Alderdom har forrettet utroelige Curer, samt derved forhvervet sig en stor Skat; men kort før hans dødelige Ufgang, siden han ingen Livs-Arvinger efterloed sig, af sand Menneske-Kierlighed forordne, at denne, og de øvrige Medicinske Hemmeligheder, hver i sær, imod en liden Venges Erleggelse for enhver skulde aabenbares, eller og, efter Gotbefindende, at lade Medicinen præparere, og saaledes offentlig at sælge, af hvilket dette sidste paa manges Begiering er bleven resolveret. Og da Essenzen efter den derom udgivne Bekiendtgjørelse, formedelst sin forfærdelige Effect, haver fundet saa stærk Ufgang, at man nu endelig haver været forarsaget at foranstalte det 229de Dplag; saa haver man fundet fornødent, denne Bekiendtgjørelse endog noget meere, som ved Essenzens oftere Brug er observeret, her at tilføye, og i Særdeleshed at forsikre dem, som ikke endnu kiende denne Medicin, at man paa enhver Anmodning er i Stand, at navngive mangfoldige, endog af fornemteste Stand, som betiene sig heraf, til hvilken enhver saavel skriftlig som mundelig kan adressere sig, for at erfare denne Essenzes ypperlige og forunderlige Effect. Da nu, efter foregaaende Offerte, formodentlig al Tvivl an Medicamentets herlige Virkning hos enhver fornuftig er betagen, i Særdeleshed, da man ikke erindrer sig, at saadan Forsikring i slige Tilfælde nogenfinde tilforn er given. NB. Saa har man dog endnu vildet anføre, at en eeneste Post, hvormed denne Medicin bliver forsat, og som egentlig virker dette Under i Naturen, ikke er at bekomme i ganske Europa, hverken hos nogen Materialist eller i noget Apothek.

Denne Essenz curerer paa en saare let og gesvind Maade, endog naar ellers adskillig Medicin er forsøgt, og fast ikke mere vil hielpe, de fleste Slags 1: 2: 3: og 4de Dags kolde, som ogsaa hidstige Febre, Pleurici, rød og hvid Blodgang, tykke ophovente Been, Hierteclappende, Qualmer, den kolde Brand, Brekning, Blodstjertning, gammel Hoste, Fortvælselse i Maven, Miltshyge, Steen, Gigt, og Podagraiske Smerter, alle Slags Lamheder, enten de have deres Oprindelse af Slag eller andet, Svimmelse, alle Slags Udset, den hvide Flod, og udeblivende Maanedes-Tid, Melancholi, Maseri, Colik, Modershyge og Guulsot; den giver fortreffelig Appetit til Spisen, og hvo som ikkun undertiden bruger den, er i sin Livs-Tid præserveret for Forrodneelse, Saar, Bylder, Slag og Svindsott; den stiller i en kort Tid Hoved-Pine og Værk i Lemmerne, om samme end og havde sin Oprindelse af Forlestning eller Forstrækning; den imodstaaer al Gift, usund Luft, ja Pesten selv, i Særdeleshed da den ikke lader nogen Usundhed indsnige sig i eller paa det menneskelige Legeme, og renser paa en selsom Maade i en kort Tid det vanartige Blod uden Aareladning, hvorved

ingen Krydderdrik eller Brønd-Cuur kan ligned, hvis Varsag den ogsaa med Nytte kan bruges for nogle veneriske Sygdomme, naar samme endnu ikke alt for dybt have rodfæstet sig. Dosis heraf er ved Blodrensings-Cuuren anvist, og at man desto snarere opnaaer sit Dyemeed, saa er i sliige Tilfælde flere Draaber forordnet.

Hos Børn fordriver denne Essenz Rnib og alle Slags Orme, og er ellers i paakommende Sygdomme, som den beste Guld-Tinktur at bruge; hvorved enhver forsikres, at hvo som stedse haver denne Medicin i Huset, kan formedelst dette Hielp-Middel præservere sig selv og sit gandske Huus for mange nye paakommende Sygdomme, hvilket Erfaringen med Forundring vil lære. I øvrigt er endnu noget ganske besynderligt herom at mærke, at Naturen aldrig saaledes bliver vandt ved dette Medicament, om samme end og daglig skulde blive brugt, det jo bestandig bortdriver det Dnde; hvorimod mangfoldig anden Medicin, naar den nogen Tid bliver brugt, ikke mere virker hos Patienterne.

Hvorledes Essenzen skal bruges.

Naar man stedse er forsynet med denne Medicin, og deraf 3 gange om Ugen indtager 40 til 50 Draaber, hvorudi eller hvormed man behager, præserverer man sig ey allene sikkert imod alle forbenævnte Sygdomme, men end og conferverer sit heele Legeme med nye Kræfter, god Hukommelse, og klare Dyne indtil den høye Alderdom; men i Fald saadanne sig Præserverende imod al Formodning skulde formærke hos sig noget Dndt, saa indtager man ifkun strax en større Portion, nemlig 80 Draaber, legger sig dermed en Time til Sengs for at svede, saa bliver næst Guds Bistand alt det Dnde, og i særdeleshed alle Kiendetegn til Slag og Sove-Syge derved hævet; hvorfor enhver raades at forsyne sig med denne Essenz, formedelst hvis gode Virkning allerede mange Tusinde Mennisker ere bleve hiulpne, og af mange fornuftige Doctorer som et godt, og efter de Mediciniske Grundsætninger vel indrettet Hielpemiddel, bliver anvendt til den Brug, hvortil Herren, som giver os alt Godt, haver skienket dette Medicament. Formedelst samme bevarer man ikke allene sit Legem for mange Sygdomme; men undgaaer ogsaa den Fare, som mange have at frygte for, naar man væller saadanne Medicamenter, som ikke noksom ere prøvede.

Saadanne, som i deres Svagheds-Tid ikke haver denne Medicin ved Haanden, og blive med en af forbenævnte Svagheder befaldne, indtager, undtagen ved kolde Febre, strax, saa snart de bekomme Essenzen, 80 Draaber i Thee, og holder sig en Time vel tilbækket i Sengen, for at lade Medicinen effectuere: Skeer det om Morgenen eller Middagen, saa kan man efter 10 Timers Forløb atter indtage 30 Draaber; men Dagen derpaa igien 80 Draaber, og saaledes efter Sygdommens Bestaaffenhed dermed continuere. De allerheftigste Sygdomme blive ofte ved at indtage 3de Gange 80 Draaber hævet. Naar da Sygdommen haver sat sig, maa man endnu nogle Dage continuere efter Middags- og Aftens Maaltiderne at bruge 40 Draaber. Dette er at forstaa om nye og farlige Sygdomme, men gamle og rodfæstede Sygdomme, eller saadanne Personer, hvis Natur med andre Medicamenter er fordærvet, udkræver, som enhver lettelig begriber, nogen mere Tid og Medicin. Slige kunde og begynde Cuuren, som forbenævnt, med at svede, men siden derefter hver Morgen og Aften vedholde med 50 Draaber, derimod have saadanne, som ere plagede med Hierteclappen, Qualmer, Bækning, Blodstyrning, gammel Hoste, Forkiolelse i Maven, Steensmerte, Svindel, Colik, Hektiske Febre, ikke behov at svede med 80 Draaber, men tager ifkun om Morgenen, ligesom Naturen er stærk eller svag, 50, og om Aftenen, naar man gaaer til Sengs, atter 50 Draaber. NB. Herudi maa enhver være sin egen Doctor. Formærker man ingen Effect, saa er det et Kiendetegn, at Naturen er stærk, og behøver flere Draaber, hvorefter man maa forøge, og naar det igien er fornøden, formindste Draabernes Antal. Ligeledes kan man og, naar Maven er i

Uorden, nogle Dage i Mad, strax efter Middags- og Aftens-Maaltiderne, indtage hver gang 80 Draaber. Kortelig, Medicinen har aldrig Skyld, men det beroer allene derpaa, at enhver treffer paa at aspasse det rette Antal Draaber, efter sin egen Naturs Beskaffenhed, hvilket dog lettelig ved Medicinens idelige Brug kan erfares, og er intet videre derved at befrygte; **S**, i den Sted, at anden ordinair Medicin udmatter et Menneske, saa haver denne den fortreffelige Egenskab, at den, ved at udrydde den allerfarligste Sygdom, tillige kraftig styrker, hvis Aarsag den og med megen Forundring, for de allersvæmeste Naturer, meget gamle Folk, og de mindste Børn er bleven brugt. Med Børn omgaaes paa samme Maade, ikkun at man indretter Portionen efter Alderen. Et Barn, nogle Uger gammelt, giver man 6 til 8 Draaber; fra 1 til 2 Aar, 10 til 12 Draaber, og saa fremdeles, hvori man vil, enten i Melk eller Thee.

NB. Curen til Blodrensningen foretages i Foraar og Efterhøsten, og vedvarer 8, 10 til 14 Dage, ligesom Legemet er beskaffen. Dosis bestaaer om Morgen og Aften i 60 Draaber, og kan man derhos (dog med Maade) spise og drikke hvad man behager; thi intet er Mennesket tienligere, for at conservere sin Helbred, end at de bliver vant til at spise alle Slags Mad, som den allwise Skabere haver beskieret; skeer det ikke, saa kan en eniste usædvanlig Spise bringe Legemet i Uorden og foraarsage en Sygdom, hvilket er uden Modsigelse, thi ethvert Menneske som ikke i agt tager denne Methode, kan ikke rose sig af at have, eller nogen Tid at faae en fast Natur, som dog herved kan opnaaes, naar man paa enhver uvant Spise, ikkun indtager 50 Draaber af denne Essenz.

Ved kolde Febre maae man i agt tage, at samme 3de gange uforhindret maa have deres Fremgang, og maa Patienten flittig observere, at han sikkert kan vide, paa hvilken Tid og Time Feberen den fjerde Gang vil indfinde sig, da han $\frac{1}{2}$ Korteer forud, forend Feberen begynder, kan indtage 80 Draaber, og dermed gaae til Sengs, samt lade sig noget mere tildække end sædvanlig, hvorpaa Patienten vel bekommer Feberen, og det stærkere end tilforn, men saadant er et Kiendetegn, at Medicinen paa eengang udrydder Feberen; derefter continuerer man nogle Dage at indtage 50 Draaber efter Aftens- og Middags-Maaltiderne, hvorved denne Sygdom aldeles bliver cureret: Dette er anden Dags Feberen angaaende; til de 1- 3- og 4de Dags Febre udkræves mere Tid; men saa faarlige disse end og ere, saa cureres de dog lettelig, ligesom for benævnt, med denne Essenz; men herved maa holdes god Diæt, i Særdeleshed maa hos smaae Børn være god Tilsyn, at de ikke bekomme nogen Slags raae Mad, saasom Æbler, Pærer, Fless, Æg og Melk, og i Besynderlighed ikke meget at spise.

Iblant andet bliver her endnu en merkvaerdig Omstændighed at erindre, hvilken man formedelt dens Fortreffelighed iblant de andre Svagheder ikke haver vildet anføre. Det bestaaer egentlig herudi, nemlig: At denne Essenz haver noget gandske Besynderligt ved sig, som contribuere til Frugtbarheden hos Ægte Folk, thi den styrker ey allene Mændene ngemeen, men den udrydder endog, efter foregaaende 8 til 14 Dages Brug (ligesom Svagheden er enten nye eller gammel) hos begge Køn de Svagheder, som kunne forhindre Frugtbarheden, naar man indtager om Morgen 60, og om Aften 70 Draaber, dog maae Curen baade af Mand og Kone tillige foretages.

NB. Man haver forhen meldt, at denne Essenz imodstaaer Gift. Dette er saaledes at forstaae, at hvo som bruger den, er ikke allene i 24 Timer præserveret imod al Forgiftning, men om Giften end og var saa konstig indrettet, at den først efter nogle Aars Forløb skulde gjøre sin Birkning, saa kan dog ikke det ringeste deraf, som kunde være skadeligt, blive i det menneskelige Legeme, naar man 3de Gange vil indtage 80 Draaber, at svebe dermed, og derefter nogle Dage continuere med 50 Draaber; thi dette Medicaments Hoved-Birkning er, at det ikke taaler det ringeste i et Legeme som kan være Helbredden skadelig; hvoraf denne rigtige Slutning følger, at hvo som ikkun undertiden, eller saa snart man fornærker det ringeste Døde, indtager deraf, kan næst Guds Bistand aldrig være syg, udi hvilken Post jeg frit tør beraabe mig baade paa fornemme og ringe Brugere.

Den beforderer Fødselen paa en utroelig let og hastig Maabe, naar, saa snart de rette Beer formeres, 80 Draaber indtages; hvilket med mange Breve kan gieres beviisligt, at Koner, som ellers i nogle Dage have været i Barns-Rod, strax, saa snart de have taget af denne Medicin, til de Nærværendes største Forundring, ere blevne forleste. Efter Forløsningen giver man Barselkonen 40 til 50 Draaber, dette styrker og renser hende, forhindrer Efterveerne, og bevarer Barnet for allehaande skadelige Tilfælde. Men i Fald Barselkonen er frisk, og ikke behøver at bruge denne Essenz, Barnet derimod er uroeligt og svagt, gives det 2 eller 3 Draaber i Moderens Melk, hvorefter det bliver roeligt, og betages strax det Dnde. Andre frugtsommelige Koner, som forhen have haft utidige Forløsninger, kan, naar de undertiden bruge af Essenzen, glæde sig ved en ordentlig Forløsnings-Time, og bortdrive dermed alle falske Beer. Denne Medicin er ligeledes god for Børn; thi indgiver man smaae Børn deraf, naar de græde, og man ikke veed hvad dem skader, saa stiller den i en Tid af et Korteer, alt hvad som haver foraarsaget dem Graad, de bekomme Roelighed, og ere stedse saa taalelige og glade, at man ikke mærker at have smaae Børn. De Børn, som ere noget større, eller saadanne, fra 12 til 15 Aar, maa man, saa snart det formærkes at de udseer tykt af Dynnene, eller de selv klage over noget, naar de skal gaae til Sengs, indgive nogle Draaber efter deres Alder aspasset, som forhen er anvist; dog maa man efter Omstændigheden hellere give dem nogle Draaber for mange end for faae; man underholder dem derved stedse friske, de blomstrer som Roser, og man kan ikke indsee, at Kopper og Mæsklinger kan faae Magt ved dem; men i Fald de og skulde indfinde sig, saa er intet bedre Middel derimod end denne Essenz, thi den driver dem med Magt ud, frelser Hjertet, og bevarer mod alt Ondt, saa at man kan være gandske ubekymret.

Denne Essenz bliver altid god, og endskiøndt den ved kold Luft synes at være tyk, saa bliver den dog ved lindrig Veyerligt, eller naar den staaer i en varm Stue, saa klar som forhen, og maae man i agt tage, at naar man aabner Glaset, man da strax maa forsyne det igien med en nye Prop.

Man læse følgende Efterretning.

Da altid mere og mere Penge-Begierige, Fornemme og Ringe, have angivet sig, som have søgt at eftergiøre den Schwerste Essenz, og Tallet paa dem daglig forsøger sig; saa er man bleven Foraarsaget, hos Deres Kommerse Kejsersl. Majestæt om et allerhøyst Privilegium underdanigst at anholde, hvilket man ogsaa under den 20de Sept. 1764 i de naadigste Ord erholdet, i Kraft deraf denne under sal. Herr Assessor Schwerts Opsyn allerede i 20 Aar Distribuerede, og nu af hans efterladte Arvinger i Fremtiden til at Distribuerer, og med Rettighed saa kaldede Forunderlige Essenz, ubehindret eenist og allene i Altona paa Cyflersfeld eller Johannis-Strædet, i sal. Herr Assessor Schwerts Huus, og hos deres Herrer Commissionairer, og ellers ingensteds i smaae Flasker til 2 a 4 Mark Danske Stykket, ægte og oprigtig er at bekomme.

Denne Essenz er ægte at bekomme i de fornemmeste Stæder udi Tydskland, som og i Frankrige, Engelland, Holland, Sverrig, Italien og Sveitz; men udi Kongeriget Danmark i Kiøbenhavn hos Herr Peder Hassing, og Herr J. T. Holbeck, boende i Solen i Nyhavn; i Niekjøbing hos Hr. B. S. Mantix, Kongl. Postmester; i Faaborg hos Hr. N. Huusfeld; i Mariager hos Hr. Henr. Galdt Abell, Byefoged; i Greenaae hos Hr. Bähr, Kongl. Kammer-Raad og Byefoged; i Aalborg hos Hr. A. Rübner, Apotheker; i Rudkjøbing hos Hr. G. Stendrup; i Laurviggen hos Hr. Severin Pind, Kongl. Postmester; i Horsens hos Hr. Tveede, Kongl. Postmester; i Viborg hos Hr. Christ. Tonboe; i Christiansund hos Hr. Peder Raasbøl; i Randers hos Hr. Jens Morten Windmøller; i Dragernæs hos Hr. Augustinus Boyesen; i Drontheim hos Hr. Hinrich Krenckel; i Christiania hos Hr. Lieutenant S. J. Holst, og hos Hr. Peter Otto Boyesen; i Aarhus hos Hr. Holmsted Høst,

Kongel. Medicinske Commissions Privilegiumt eller Brev.

Jeg SENAC, Kongens ordentlige Raad i geheime Raadet, Kongens fornem-
meste Medicus, General-Opsynsmand over Kongerigets Baae, Baae,
mineraliske og medicinske Kilder &c.

I Følge af den Kongel. Medicinske Commissions hemmelige Behandling i vores Forsamling
sidstafvigte 25de Julii, efter den Undersøgning, hvilken vi holdte over en mavestyrkende Essenz,
som bliver tilberedet af Hr. Baron von Schwers, og, i Henseelse til disse Draabers Forsærdigelse
og Sal, hvilke han kalder den forunderlige Essenz, er privilegeret af Hans Kayserl. Majestæt,
og hvis gode Virkninger os ere bleve stadfæstede af Personer, som ere forsarne i Medicinen, og andre
troværdige Mænd. Og i Følge af disse Omstændigheder have vi tilladet og tillader, at denne saa
faldte forunderlige Essenzes Sal og Distribuering i Paris og i hele vort Kongerige af Hr. Samuel
Gampert og hans Daatter, Maria F. Gampert, bliver dreven. Vi tillade dem at indrette deres
Medlag allevegne, hvor de det til almindelig Nytte for got befinde. Alt efter Raadets Beslutning.
Til Troværdighed have vi forseglet dette Brev, og lade vor Secretair forsegle det, og dertil ladet
vort Baaens Signete derpaa sette.

Skeedt udi Compiegne, da Kongen var nærværende, den 1ste August 1768.

(L.S.)

VON SENAC.

Efter Kongens fornemmeste Medici Befaling
la Marque.

Jeg Fridrich, det hellige Romerske Riges Greve af Ebersteen, Arve- og Domherre
til Gehoven, gienkiobelig Besidder og Herre over de Grævelige Mansfeldiske Amte
Leimungen og Mohringen, Hans Churfyrstelige Naades til Manns virkelige Kammer-
Herre, Oberste und Commandant over det lovlige General von Wildensteiniske Regiment,

Bekjender hermed, at da Herr Christian Friedel, Riob- og Handelsmand i Frankfurt, hos mig
anholdet, at meddele hannem en Attest over den Effect, som den underlige Essenz, hvilken han
haver i Commission af den Storfyrstelige Assessor, Hrn. Schwers, i Altona, og jeg nu over to
Aar haver brugt, saavel hos mig selv, som og hos andre, hvilken jeg den haver recommenderet,
haver gjort; og at det smertes ham, at han i Fremtiden ikke mere kand tiene mig dermed, medens
det hannem af den Hoyalovlige Magistrat i Frankfurt ved svart Straf er bleven forbudet, at herefter
sælge denne Medicin.

Ehi attesterer jeg hermed til Sandheds Bekræftelse, og i Steden for en Sed, (hvilken jeg, der-
som det begieres, er villig og bered at aflegge,) at denne Medicin allene for to Aar siden holdet mig
ved Livet. Jeg brugede tvende Doctorer, og endog, uagtet alle Medicamenter, som jeg fik af dem,
havde jeg en bestandig Hierteangest, ingen Søvn og ingen Appetit, og naar jeg aad det ringeste, saa
blev det ingen Hierteangest hos mig, men jeg matte strax brække det op, saa at jeg intet andet
Kunde beholde hos mig, end lidet Suppe, og jeg ved Tidens Længde blev saa afsmattet og elendig,
at jeg neppe havde den ordentlige Løb, og troede aldeles, at min Død var saare nær. Hvorfor jeg,
for at faae Hielp, da jeg i Aviserne havde læst om denne underlige Essenz, lod opsoge samme, og
skrev til mine Herrer Correspondenter, de Herrer Brødre Bettmann, til Frankfurt, (hvilke, for
vores Correspondenz Skyld, endnu maaskee haver samme mit Brev i Hænder, og kunde fremvise,
hvor farlig min Tilstand haver været,) og bedet dem, at skikke mig et Glas af samme Essenz til
en Prøve, hvilket de og gjorde, og da jeg af samme neppe tvende gange havde indtaget, bekom jeg
ikke allene nye Kræfter, men ogsaa bedre Appetit og Søvn; fra samme Time af blev ogsaa Maden
hos mig, og da jeg neppe 3 eller 4 Dage havde brugt denne Essenz, var ogsaa min Hierteangest
borte, og jeg kunde igien gaae af og til i Huset, og siden lod jeg ved bemeldte Herrer Brødre Bett-
mann flere Glas bringe, og brugte denne kostelige og usfatterlige Medicin som en Cur i 4 Aar, og

Blev saa frisk og sund, som Fisken i Vandet; ja, da jeg ellers var saare elendig i mine Fodder, og havde et Anstod af Podagra, saa haver jeg, siden jeg begyndte at bruge denne Cur, ikke spurdt det ringeste meer i mine Fodder, men kand nu igien gaae paa Jagt, og i nogle Timer løbe og dantse op og ned paa Biergene, uden nogen Besværighed. Ja, jeg kand med Sandhed sige, at siden jeg i Foraar og i Hestetid haver brugt denne kostelige Medicin, som en Cur, naar Maven er forderet, eller ved andern Upasselighed, saa er ingen Doctor for mig meer kommen i mit Huus. Min Grævinde haver ogsaa i 6 Aar fordoctret mere end 1000 Rdlr. for hendes Svindel og Hiertets Banghed, saa at man alle Dyeblik havde formodet, at hun skulde saae et Slag eller Anfald, hvorfor, naar hendes Tilstand haver været alt for slet, er hun mangen gang Klokken 11 og 12 om Nattetid bleven aareladt, og kunde hun aldrig komme i noget Selskab, men maatte bestandig sidde hjemme i stor Farlighed. Men siden hun haver brugt denne Medicin, og nu i to Aar continueret dermed, kand hun igien gaae i alle Selskab, og haver to gange gjort en lang Reise med mig til Sachsen til mine Gods, og igien tilbage, og sidste gang ved Dag og Nat, og befinder sig, Gud ske Lov! vel derefter. Ja, da hun i denne Aar drak af Pyramonter Brønd i Sachsen, saa haver den berømde Bosloiske Doctor Boldamus, siden han selv havde prøvet denne Medicin, ordineret hende denne Essenz til Mave-Draaber.

Uf de Curer, som jeg saavel her i Maynz som i Sachsen haver giord med denne usfatterlige Medicin, kunde jeg skrive en heel Bog Papier, og endog ikke saae Rum for alle, vil altsaa kortelig, i Steden for en Eed, melde, at jeg i Sachsen i en Tid af 3 eller 4 Dage kun allene med denne Essenz lykkelig haver cureret tvende af mine Undersatter, som havde en hidsig Feber, og var i Raserie, at man maatte lade nogle Folk vaare over dem, og binde dem fast i Sengen, saa at de igien kand gaae hvor de skal, og udrette deres Bønder Sierning. En Undersat, hvilken Præsten allerede havde vel signet, og man alle Dyeblik tænkte, skulde give Aanden fra sig, brugte denne Medicin; det blev strax bedre med ham, og han lever endnu. Min Jægeres Kone, som boede paa mit Slot, havde ogsaa en hidsig Feber, saa at hun i Raserie slog Hovedet mod Væggen; hun havde et Barn ved Bryfset, men Melken var borte fra hende; efter denne Medicins Brng laade sig strax hendes Raserie, og der hun continuerede at bruae den, fik hun den anden Dag hendes Melk igien, og giver hendes Barn Die frisk og sund i denne Time. Kold Feber, hvilke jeg med samme Essenz haver cureret, og andre smaa Upasseligheder, vil jeg ikke engang tale om, men ikkun melde dette, at nogle Barsels-Koner i Sachsen, som i to Dage haver været i Rød, og ikke kundet søde, ere efter en halv eller tresierndels Time, siden de have indtaget denne Medicin, bleven lykkelig forløst, at jeg saaledes forundrede mig over saa mange underlige Curer, som jeg haver giord med denne Essenz, da jeg visselig, saavel her som i Sachsen, haver lykkelig cureret hen ved 100 Personer, saa at ikke en eneste deraf er død, men alle befinde sig endnu friske. Min ældste Comtesse Systter i Sachsen lader jeg altid et Forraad deraf, at have i Huset, for at give ethvert fattigt sygt Menneske deraf uden Betalning, og lader jeg aldrig denne Medicin komme af mit Huus, og kand med Sandhed sige, at den Tid jeg sidst var i Sachsen, lod jeg komme fra Leipzig til mine Gods over for 60 Rdlr. af denne Medicin, saavel for mine gode Benner og Slægtninger, som have befundet sig vel derefter, som for mine fattige Undersatter, og dersom jeg selv ikke bruate denne Medicin, saa var jeg for lang Tid siden bearaven. Vil derfor ikke formode, at en Høyviss Magistrat i Frankfurt i Fremtiden forbyder ad indføre denne ædle og uskat-terlige Essenz, da samme haver gjort saa underlig Virkning paa saa mange Mennesker, og sølgelig i Mangel af samme, skulde mange, som bleve søge, blive Graven overladte, og ikke kunne glæde sig ved dette kostelige Hielpemiddel, hvilket Guds Naade mig og alle Mennesker til vores Trost og Helbred haver givet, at samme kunde bekommes i Nærværlessen, men troer, at det udgivne Forbud, efter denne sandfærdige og andre Attester, igien bliver ophævet, og at denne kostelige Essenz, saavel herester som tilforn, bliver at bekomme i Frankfurt; hvorom mig selv, for min Sundheds skyld, da jeg foruden denne Medicin ikke kand leve, er saare forlegen, og formedelst dette inderlig beder en Høyædel og viss Magistrat derom. Til ydermere Visshed haver jeg, i Steden for en Eed, under- skrevet dette med min egen Haand, og forseiglet samme med mit ansødde Grævelige Indsegl. Skrevet i Maynz, den 7 October, 1755.

(L. S.)

Friderich, Græve af Ebersteen, m. p.

P. S. Herr og Frue Generalinde von Koberhausen her i Maynz lade ligesaa saa lidet som jeg denne Essenz komme fra dem, medens begge over halvandet Aar have havt kold Feber, og ineen

de have nu i to Aar ikke bemærket det ringeste deraf, og ved alle foresaldende Upasseligheder bruger de ingen anden Medicin end denne, og finde deraf, lige som jeg, god Effect.

(L. S.)

Friederich, Græve af Zbersteen, m. p.

NB. Sparte ere i Altona Breve fra høye Personner, som Græver, Baroner, Adelsmænd og Borgere indgangne, om de herlige Curer, som denne Medicin have udrettet, til Tienneste at eftersee.

Alt den fast i hele Europa bekiendte, og af mange tusinde Mennesker med stor Nytte brugte Schwerske underlige Essenz endnu er stærk i Gang, og haver gandske underlige Virkninger, seer man af hofølgende Attester.

1.

Jeg Underskrevne vidner hermed, i Steden for en Eed, at da i forgangne Aar mig en Feber paa kom, og jeg igien deraf var bleven cureret, blev endog en bestandig Hede med Blodets Bevægelse tilbage, hvorved tillige en Green af Skorbut sig ydrede. Brugen af de Medicamenter, som for Skorbut var ordineret, skaffede mig vel nogen Lindring derfor, men den inderlige Hede formerede sig; hvorfor mig blev raadet, at betiene mig Badene til Bristol og Spaa, hvilket ogsaa gjorde god Virkning ved bemelte Sygdomme. Herimod havde det gandske svækket min Mave. Da jeg nu derfor brugede den Schwerske underlige Essenz, og indtog i 3 Dage Morgen og Aften 60 og skundom 80 Draaber, blev jeg ikke allene cureret fra disse Besværligheder, men ogsaa fra en Incommoditat, som jeg havde, naar jeg skulde lade mit Vand, saa at jeg i 6 Uger derefter ikke havde den mindste Felelse deraf, men blev fuldkommen sund, hvorfor jeg, næst guddommelig Bistand, eenest og allene haver at takke den ret underlige Virkning af bemelte Essenz. Til ydermere Bished haver jeg dette med min egen Haand underskrevet, og med mit ansødde Signet forseglet. Hamborg, den 8 Oct. 1764.

(L. S.)

de Rapin, Colonel.

2.

Saa som af mig er begieret, at give min medicinske Meening om den underlige Essenz, som i de Schwerske Urvingers Navn i hobetal herfra bliver forsendt: Saa fandt jeg, efter nøye Undersøgning, tilförladelig forsikre, at samme Essenz er en kraftig opløsende, styrkende, og al Naadighed imodstaacende Medicin; hvorfor samme i mange Sygdomme, sonderlig i de, som komme af ureene og raadne skorbutiske Safter, med stor Nytte fandt bruges, og er dens sunde Virkning hidindtil formedelst mange Erfaringer bleve bekræftet. Alt dette haver jeg hermed efter Begiering i Sandhed attesteret. Altona, den 12ten Januar, 1766.

(L. S.)

Struensee,

Sans Kongel. Majestæts til Danmark og Norge, ic. ic. bestaller Physicus i Staden Altona, Herkabet Pinneberg og Græveskabet Ranzau.

3.

Formedelst dette attesterer jeg Underskrevne efter Begiering, at jeg, efter den Kundskab og Erfarenhed, som jeg haver om den Schwerske underlige Essenz's Egenheder og Virkninger, befindet, at den foruden de øvrige allerede i Almindelighed bekiendte Dyder, i sær hos Fruatsommelige, i Fødselsnød bestedde, og hos Barselskoner haver tilstrækkelige Kræfter. I Besynderlighed er den saare kræftig, at lindre og fordrive Nygmertes, Sidesuk og Beklummeheder, hvormed frugt sommelige Personer ofte bliver plaaget. Ved tilstundende Fødsel hindrer den de Falte og Besor-drer de rette Beer, og hos Barselskoner underholder den Ureenlighedernes nødvendige Afgang; forekommer alle onde Tilfælde, som have deres Oprindelse af deres Tilbageholdende, og forhindre de Smertefulde Efter Beer.

Hvilket altsammen jeg, da det med de medicinske Grunde og Sandheden overeenstemmer, med min egen Haands Underskrift og hoftrykte Signet stadfæster og bekræfter. Altona, den 26sten Nov. 1766

(L.S.)

J. G. Neßler,

Sans Kongel. Majestæts til Danmark og Norge ic. ic. bestaller aabenbare Lærer ved Landeshospitalet og den Kongel. Gendomsrådets Sæter

Jeg Samuel, Friherre af Richthofen, paa Peterwik, Hartwiaswald og Siebenhuben. Hans Kongel. Majestæt i Preussen og Churfürstel. Durchl. til Brandenburg hønbetroede Justice-Raad, bekiender hermed, at jeg siden Aar 1749, da mig den i Altona forfærdigste Schwerske underlige Essenz blev bekiendt, jeg ikke allene prøvet denne herlige Medicin paa det nyeste, men fand ogsaa med god Samvittighed vidne, at ovenbenævnte underlige Essenz hos mange tusinde Mennesker, som samme af mig have bekommet, haver bevist de fortreffigste Prover, som Indeholden af den trykte Esterretning udviser, og gjort Under ved de allerbaardeste og farligste Sygdomme; jeg fand ogsaa med god Samvittighed vidne, at mange Personer, som i højest Grad have havt Svindsot, og af de erfarneste Doctores bleven holdne for ulægelig, mig berøret, at de formedelt denne Essenz have bekommet deres fuldkomne Sundhed, og befinde sig nu i de beste Sundheds Omstændigheder. Hvilket alt jeg, til Sandheds Bekræftelse, attesterer, med mit Navns Underskrift og hostrykte Friherlige Indsegl. Peterwik, den 4 Martii, 1766.

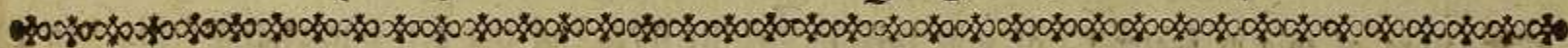
(L. S.)

Samuel, Friherre af Richthofen.

Da af mig Underfrevne en Attest over den underlige Essenz, som under de Schwerske Arvigers Navn, saavel i Altona som her, bliver udgiven, er begieret: Saa haver jeg, efter anstillet nøye Undersøgning, fundet samme Essenz rigtig og værd, at den ikke allene er et løsende, men ogsaa al Raadenhed imodstaaende og styrkende Middel. Hvorfor samme i saadanne Sygdomme, som komme af ureene, skorbutiske og raadne Saster, med stor Nytte fand anvendes og bruges. Saasom samme og allerede paa mange Steder, hvorhen den er bleven sendt, er bleven bekiendt formedelt sin gode og helsomme Virkning, hvilket af fornemme Personers og skikkelige Mænds troeværdige Vidnesbyrder er bleven bekræftet. Alt dette vil jeg til Sandheds Bestyrkelse, efter Begiering, vidne. Hamburg, den 29sten Martii, 1766.

(L. S.)

J. Fr. Beckmann, med. Doctor.

Extract

af nylig indgangne Breve om den Schwerske underlige Essenzes spurde helsomme Virkninger, af hvilke Originalerne altid kunde foreviises.

I.

Jeg melder, at denne Essenz i hidtige Sygdomme, da virkelig mange Personer have ligget i deres sidste Aandedræt, forladne af Doctorene, har bevist dens Virkning, da de Syge, siden de to gange have brugt den, ere de den tredie Dag opstandne og fuldkomne sunde. Kold Feber er bleven borte, naar de ikkun engang have brugt denne Essenz, og bliver den af de fleste, som have brugt den, saare priset.

Tabor, i Böhmen,
den 13 December, 1765.

Joh. Ant. Sebenarz v. Herrenfels.

2.

Denne Essenz har, GUD vor himmelske Lægege være lovet, beviist sig i dens Kraft. En Kone, som var i Barsels-Rod, og allerede qvart sig i tre Dage, uden at blive hendes Foster qvit, tog sin Tilflugt til denne Essenz, og see, GUD hialp hende inden en halv Times Forløb. Efter nogle Dage blev hun igien syg, og var saa elendig, at jeg maatte berede hende til Døden. Hendes Paarørende bade daglig om Hielp. Jeg gav hende 80 Draaber af denne Essenz, og GUD hialp hende op til sin Ere, og saaledes er det skeet med flere. Hos Børn givr den ligeledes god og hastig Effect. De Fattige, som nyde denne Essenz fri, ønske og tilbede dem al timelig og evig Belsignelse af den almægtige GUD. Een af dem krøb for Smerte om som en Orm i Stuen; GUD hialp ham formedelt denne Essenz. Han blev anvist at takke GUD og sin Belgisrere. En anden Mand, som forhen var lam, brød sit Been anden gang, og blev saare svag: GUD hialp ham formedelt denne Essenz.

Salkenborg, i Nymark,
den 16 Jan. 1766.

Macow,
Wastor og Diaconus.

Efterretning

om den

Rommerst. Kayserl. Allerhöchst privilegerede

Schwerste forunderlige ESSENZ, eller ELIXIR,

hvorledes samme

som et Praeservativ imod Pesten

kan bruges.

Begierligheden, at være det menneskelige Kion almindelig nyttig, forarsager Hemmelighedens Besiddere af nærværende Pest-Elixirs Tilberedelse, ogsaa at bekiendtgjøre samme i lange fraliggende Lande. Dens Fortreffelighed, synderlige Virkning og Kraft i det menneskelige Legens fleste Sygdomme, have de hidindtil i heele Tidskland og adskillige hos liggende Riger til almindelig Brug, under det Navn: Schwerste forunderlige Essenz, i Altona udgivet. Ibland de Efterretninger, som deres Opfindere, en Herre af Stand, om deres Brug og Virkning, haver efter sig ladet, berømmer han i Særdeleshed deres Dyd i Pesttider, og anfører de sikreste Beviis om deres i slige Tilfælde ydrende Læge-Kraft. Heraf vorder Hemmelighedens Besiddere beveget, at levere denne Medicin ogsaa til de Landes-Indvaanere, som blive trykte af denne onde Byrde, i Hænderne. Denne Medicin besidder i Kraft af sin Blandning, alle Egenstaber, hvilke fordres, at giøre det menneskelige Kions gruelige Fiende, Pesten, tilbørlig Modstand. Den beforder Uddæmpningen, renser Kroppen fra alle ureene Safter, imodstaaer Forraadnelse, vedligeholder Mavens Fordøjelse, styrker og beforder i Almindelighed alle det menneskelige Legems Afhyndringer, hvilke ere nødvendige til Sundhedens Vedligeholdelse.

Det Pestilentialiske Forgift udøver, som bekient er, først sine dødelige Virkninger, naar det ikke, formedelst Uddæmpning eller anden Afførelse bliver kastet udaf Kroppen, men blander sig nøyere med vore Safter.

Enhver, som opholder sig paa et Sted hvor Pesten græsser, maa frygte for at blive anstucken, han maa ogsaa anvende den største Forsigtighed, at bevare sig derfor. Giften svæver i Luften, og lader sig ikke afholde ved tillukte Dørre og Vinduer. Den sniger sig usormerkt ind ved Menneskets Nandedræt, og giennem Svedhulene i Huden.

De,

De, hvilkes Sæfter ere Fordærvede og neget til Corruption, griber den først an, og den mindste Deel kan fortroste sig, at være herfra befriet. Itkun de, som enten af Natur, eller formedelst tienlige Hielpemidler besidde noksomme Kræfter, at skaffe samme daglig udaf Kroppen, at forhindre dens tagne Beblandelse med Sæfterne, og at bevare Kroppen for Forraadnelse, imodstaaer den.

I Henseelse hertil beholder vores Medicin for alle andre den Fortrin, den hæver paa kræftigste Maade Modighed, Dovenhed og Svulned i Ledemoderne, underholder og gienbringer den forlaarne Appetit, understytter Kræfterne, beforder Blodets Omløb, og holder det i bestandig Bevægelse; letter og hæver Væmmelse, Hierte-Angest, Brækning, Hoved-Pine, Svindel og alle yvrige Tilfælde, som tegner sig til en allerede vuidt indsnigende Anstikning. Desforuden har bemelte Medicament den synderlige Egenkab, at den gjør oprymt og munter, bedre og sikrere end Vin og Liqueurer, fordriver al Trurighed, Angest og Frygt, igienbringer Roelighed, og den forlaarne Søvn. Endyd, hvilken gjør, at den ikke noksom kan vorde priset, medens man veed, hvor skadelig disse Pafioner ere i Pesttider, hvor saare samme anhænger saadanne Personer, som til Anstikningen ere inclinerede, og hvor nødvendig Gemnys Roeligheden er.

Endskiont denne Elixir i Almindelighed beviser sig kraftig som et Præservativ imod Pesten, saa er det og derhos ikke mindre virksom, naar selv denne onde Plage skulle ydre sig. De, som af samme Medicin forud have betient sig, ere sikre, at ikke saa heftig blive angrebne, og de øvrige kunne ogsaa haabe, formedelst dens Hielp at undgaae Døden, dersom den kun i Tid bliver anvendt. Den understytter Kræfterne, som ere nødvendige til at overvinde Sygdommen, og gemeenslig derved bliver nedslagne. Den beforder Svedens, Pestbyldernes eller Blodsvulnedernes Udbrækkende, paa hvilken Maade Lægedommen pleyer at skee. Endelig renser den Blodet fra alle Urenligheder, som efter denne Sygdom pleyer at blive tilbage, og truer med en langsom Svaghed, dersom de ikke i Tid bliver skaffet udaf Kroppen.

Af denne Medicin tager man til Præservation daglig to gange, nemlig om Morgenen nygter, eller en time førend man spiser til Middag, og førend man legger sig til Søvn. Man tager den ind hvorledes man vil, i Thee, Caffe, Vand, Limonade og deslige. Den er hver Alder, Køn og Temperament lige nyttig. Børn maa have 3 Gange saa mange Draaber, som de ere Aar gamle. Fra 10 til 20 Aar bliver 30 til 40 Draaber tagne, og Vorne Folk kunne betiene sig af 40 til 70, ja og 80 Draaber, efter deres svage eller stærke Livs-Beskaffenhed.

Bed Sygdommens Udbrækkende, naar man formerker Hoved-Pine, Modighed, Hierte-Angest og Væmmelse, tager man alle 3 eller 4 Timer 30 til 40 Draaber i en tiolende Drik, ind, og holder sig derhos i Roelighed, uden at bruge andre Medicamenter.

Saa længe man endnu ikke befinder sig virkelig syg, saa er det saare tienligt, dagelig at gjøre sig Bevægelse i fri Luft, og man tør des mindre have Affkye for at gaae ud, medens denne Elixir gjør sikker for alle skadelige Dæmpningers Indværgende.

THERIACA VERIFERA

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

